PL ISSN 0514-0188

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

2007 FEBRUÁR LUTY

Č. 2 (584)

CENA 2.20 ZŁ

FAŠIANGY, TURÍCE, VEĽKÁ NOC IDE...

Krajanské oblátkové stretnutia

OCHOTNÍČKA Z ONDREJKA

Želania pre babku a dedka

Cyklickým podujatím v Materskej škole v Nedeci sa stal Deň starých rodičov, ktorý pravidelne organizuje vedenie škôlky v spolupráci s rodičmi. Tentoraz sa toto podujatie uskutočnilo 20. januára t.r. v požiarnej zbrojnici. Viac o ňom píšeme na stránkach 20-21. Foto: A. Jendžejčíková.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

V ČÍSLE:

Oblátkové stretnutia..... 4-7
Oravské koledovanie..... 7-8
Z našich začiatkov v Hornej Zubrici..... 8-9
Horčičné zrnko..... 10
Pol storočia spolu..... 11
Ochotníčka z Ondrejka..... 12
Na masáži vo Veľkej Lipnici..... 13
Krátko zo Slovenska..... 14
Rozlúčka so spišským dekanom..... 15
Jurgovská farnosť roku 1832..... 16-17
Oravské problémy..... 18
Deň starých rodičov v Harkabuze..... 19
Kvety pre dedka a babku..... 20-21
Poviedka na voľnú chvíľu..... 22-23
Potulky po Slovensku – Spišská Stará Ves... 24-25
Čitatelia – redakcia..... 26-28
Poľnohospodárstvo..... 29
Mladým – mladším – najmladším..... 30-31
Film a šport..... 32
Moto a hudba..... 33
Naša poradňa..... 34-35
Psychozábava – humor..... 36-37
Zaujímavosti..... 38

Na obálke: Tanečný pár: Magdaléna Petrašková a Jakub Surma z Krempách. Záber je z podujatia Fašiangy-Ostatky´2007, ktoré sa uskutočnilo 3.- 4. februára v Krempachoch. Viac informácií o tomto podujatí nájdete v nasledujúcom čísle.
Návrh obálky: E. Koziołová. Foto: A. Jendžejčíková

Adres redakcji:
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www.tsp.org.pl

Wydawca:
TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOLOK SLOVÁKOV V POLSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel. 632-66-04, 634-11-27, fax 632-20-80, e-mail: zg@tsp.org.pl

Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Zespół: Agáta Jendžejčíková (p.o. redaktor naczelna), Dorota Mošová (redaktor), Marián Smondek (sekretarz redakcji)

Społeczne kolegium doradcze:
Ján Špernoga, Žofia Bogačíková, Jerzy M. Božyk, František Harkabuz, Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:
Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego lub bezpośrednio wpłatą na konto:
BANK POLSKA KASA OPIEKI S.A. III/O KRAKÓW 73 1240 2294 1111 0000 3708 6985
Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:
1 miesiąc - 2,20 zł, półrocznie - 13,20 zł, rocznie - 26,40 zł

Koszt wysyłki 1 numeru za granicę wynosi:
zwykłą pocztą 7,10 zł (rocznie 111,60 zł)
pocztą lotniczą 13,50 zł (rocznie 188,40 zł)

Cena numeru w prenumeracie indywidualnej w kraju wynosi 3,90 zł (rocznie 46,80 zł)

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

Nakład 2100 egz.

Fašiangy, Turíce, Veľká noc ide...

Zima sa prevalila do svojej druhej polovice a blížiaca sa jar nám čoskoro zaklope na už teraz pootvorené vrátka. Odveký kolobeh ročných období, striedanie dní krátkych a chladných s dlhšími a teplými - dážď i slnko, páľava i mráz, vietor i bezvetrie - to všetko tvorí významnú súčasť života človeka a v minulosti i základ ľudskej existencie. Kedysi sa totiž veľmi silno prejavovala spätosť človeka s prírodou. Odrážala sa vo viere a predstavách, náboženstve, obyčajach a obradoch i v prežívaní každodennosti.

Pre roľnícky ľud, žijúci po mnohé stáročia na Slovensku, znamenala pôda a jej obrábanie, pestovanie, zber úrody a jej spracovanie takmer všetko. Bolo to ich živobytie, ktoré vychádzalo z ročných období a vo veľkej miere záviselo od vplyvov počasia. Preto naši predkovia pripisovali dôležitosť rôznym úkonom, zabezpečujúcim – podľa ich predstáv – úrodnosť a dobrý hospodársky rok, ktorý sa začínal na jar, ale už v období zimy sa sústreďovala pozornosť na priaznivý počiatok i celý priebeh nadchádzajúceho obdobia. Možno to vidieť najmä na zvykoch, prianiach a veštbách, sprevádzajúcich v hojnej miere vianočné obdobie. To skončilo dňom Troch kráľov.

Po Troch kráľoch začínajú v ponímaní tradičnej kultúry fašiangy. Z časového hľadiska, mávajú fašiangy rôznu dĺžku, pretože závisia od pohyblivého dátumu Veľkej noci a ten sa určuje podľa fáz mesiaca. Prvá nedeľa po splne, nasledujúceho po jarnej rovnodennosti, je Veľkonočná nedeľa. Od nej keď sa odráta štyridsať dní – pretože toľko trvá pôst pred Veľkou nocou – vyjde nám streda nazývaná Popolcová. Obdobie medzi 6. januárom a Popolcovou stredou je teda obdobím fašiangovým.

Do stredoveku sa u nás používal termín mjasopust (v Čechách zachovaný dodnes vo forme masopust), no potom sa na území dnešného Slovenska rozšíril názov nemeckého pôvodu - fašiangy. Toto prechodné obdobie medzi zimou a jarou sa nieslo v znamení zábav, veselosti, uvoľnených mravov, hojnosti jedla a pitia – lebo „kto sa nenaje cez fašiangy, bude hladovať po celý rok“, preobliekania sa do rôznych masiek a tiež magicko-prosperitných úkonov, ktoré mali blahodarne pôsobiť na dopestovanie niektorých plodín.

Gazdinky preto, aby sa urodili dlhé konope a ľan, varili na Obrátenie sv. Pavla (25. januára) čo najdlhšie cestoviny – šúľance, rezance a na Hromnice (2. februára) ich posýpali aj tvarohom, aby plátno bolo biele. Za týmto účelom sa tiež ženy zvykli na Hromnice sánkovať, či kĺzať na ľade, skákať z lavíc i vyskakovať čím vyššie, aby sa dotkli povaly. V závere fašiangov sa stretávali a spoločne si rozpletali vlasy. Tú, čo ich mala najdlhšie, za ne ťahali, lebo verili, že si tak zabezpečia dlhý pekný ľan.

Na Hromnice si ľudia prinášali do kostolov posvätiť sviece. Takúto sviečku, nazývanú hromnička, mávali takmer v každej domácnosti. Zapaľovali ju počas búrok, aby hrom neudrel do obydlia, umierajúcemu mala uľahčiť skon a nechávali ju horieť i pri mŕtvom tele ako ochranu pred nečistými silami. Hromnička sa zvykla dokonca používať aj v ľudovom liečení ako prostriedok proti boleniu hrdla.

Fašiangy boli časom priadok, zakáľačiek a svadieb, ktoré sa neobišli bez sprievodu rôznych hier, zábav a obchôdzok maškár i muzík po dedine. Ich hlavným organizátorom bola dospelá dedinská mládež. Vyvrcholením tohto obdobia sú posledné tri dni pred Popolcovou stredou, v ľudovom prostredí nazývané posledný fašang, bláznivé alebo šalone dni. Od nedele do utorku sa totiž veselili všetci. Či starí, či mladí, pre všetkých bolo toto hádam najveselším obdobím celého roka. Po dedine chodili z domu do domu mládenci – fašiangovníci preoblečení do všakovakých masiek, žartovali s domácimi, muzika vyhrávala, tancovalo sa, spievalo, vinšovalo a samozrejme, domáci ich za to veľmi radi ponúkli pálenkou, či niečím chutným pod zub a obdarovali vajíčkami, slaninou, údeným mäsom, klobáskami a inými potravinami. Z nich si potom večer mládež pripravila občerstvenie v dome, kde sa schádzali na priadky, či v krčme, kde sa stretli a zabávali do noci. Tu po tri dni hrali muzikanti do tanca a každý, kto chcel, mohol sa zabaviť alebo aspoň pozerať na tancujúce páry. Na stoloch nechýbala pálenka, víno, pivo a v minulých storočiach obľúbená medovina. V domoch piekli mäso, varili bravčovú huspeninu, vyprážali typické fašiangové pečivo – šišky, fánky, pampúchy.

Masky si fašiangovníci pripravovali sami. Niektorí z mládencov sa preobliekli za ženy, iní napodobňovali príslušníkov rôznych stavov, povolaní a vrstiev (sudca, notár, policajt, farár,..), objavovali sa tiež komediálne masky ako cigánka s deckom, polchlap-polžena, muž v koši, ale aj masky zvieracie, najmä medveď, koza a turoň. Názov poslednej z nich je odvodený od tura, zvieraťa symbolizujúceho silu a plodnosť. Maska pozostávala najmä z kožušinovej hlavy (držanej na tyči) pripomínajúcej volskú, s otvárateľnou papuľou a so zvoncami na rohoch. Jej hlavný význam a dôležitosť v obchôdzkach spočívali v plodonosnej funkcii. Turoň sa v každom dvore pováľal po hnojisku, kde ho obradne zabili a drevenou šabľou podrezali. Hnoj tak mal nadobudnúť magickú silu, ktorá sa neskôr rozniesla do všetkej pôdy, vyživovanej z tohto hnojiska.

Fašiangy končili utorkovou veselicou, trvajúcou však iba do polnoci. Pred polnocou sa totiž pochovávala basa – symbol zábavy, radovánok a muziky. Základný motív tejto ľudovej hry vychádza z nastávajúceho pôstu, kedy sú zábavy pri muzike a akékoľvek veselenie zakázané. Na znak toho sa predvádzalo žartovné pochovanie hudobného nástroja a parodoval sa pohreb. V „smútočnom obrade“ vystupovali postavy preoblečené za kňaza, kostolníka alebo rechtora, trúchliaci pozostalí, plačky a zúčastňovalo sa ho i celé smútiace dedinské spoločenstvo. Po prednesení „smútočných“ slov a vtipných textov zachytávajúcich úsmevným spôsobom život a príbehy v dedine a tiež vlastnosti miestnych ľudí, vyniesli basu za náreku prítomných von zo sály. Tak skončili fašiangy, prišla Popolcová streda a začal sa dlhý, štyridsaťdňový pôst.

Sprac. SOŇA ŠTANGOVÁ

Narodil sa Kristus Pán – veseľme sa! Z ruže kvietok vykvitol – radujme sa!

Radosť a veselosť sa šíri po celom svete. Ľudia sú voči sebe navzájom akísi prijateľskejší a láskavejší. Častejšie ako inokedy podajú pomocnú ruku potrebujúcim, pozdravia náhodného okoloidúceho a usmejú sa naň. Takúto výnimočnú náladu majú aj oblátkové stretnutia v jednotlivých miestnych skupinách. Ako sme zistili, čím ďalej, tým viac miestnych skupín si organizuje tieto stretnutia.

Príhovor gen. tajomníka Ľ. Molitorisa

Krajanské oblátkové stretnutia

Vo Vyšných Lapšoch

7. januára t.r. sa po prvýkrát uskutočnilo oblátkové stretnutie vo Vyšných Lapšoch a zároveň po dlhšej dobe sa obnovila činnosť klubovne.

V nedeľňajšie poobedie sa o 14. hodine zišli vo vyšnolapšanskej klubovni pozvaní krajania a hostia, ktorých privítal predseda Miestnej skupiny vo Vyšných Lapšoch Jozef Krišík. Medzi hosťami boli o. i. generálny tajomník ÚV Ľudomír Molitoris, podpredseda Spolku Ján Špernoga, predseda OV na Spiši František Mlynarčík, miestny kaplán Robert Śliwa, riaditeľka ZŠ Beata Kurucová a učiteľský zbor, richtár obce Anton Sołtys a predseda urbáru Ján Budz s manželkou.

Po privítaní sa slova ujal o. i. generálny tajomník Spolku Ľudomír Molitoris, ktorý zhromaždených ešte raz privítal a poprial im veľa úspechov v novom roku. Vyjadril aj svoju radosť z toho, že ožíva krajanský život vo Vyšných Lapšoch. V krátkosti uviedol plány modernizácie klubovne. Malo by tam vzniknúť zaujímavé stredisko pre deti a mládež, kde by sa mohli stretávať so svojimi rovesníkmi, besedovať a hrať sa rôzne hry. Dúfa, že sa podarí v blízkej budúcnosti získať prostriedky na tento cieľ, aby sa mohli niektoré práce urobiť ešte tento rok. Pri tejto príležitosti spomenul aj krajanského aktivistu Augustína Bryju a divadelnú skupinu, ktorú viedol. Vďaka jeho úsiliu a vytrvalosti vznikla klubovňa, ktorá pulzovala životom.

Potom nasledovalo posvätenie oblátok, ktorými sa prítomní podelili a navzájom si blahopriali. Ku tomu krajanom vyhrávala vyšnolapšanská dychovka koledy. Napokon všetci spolu zaspievali Tichú noc. Neskôr sa na javisku objavili žiaci zo základnej školy, ktorí predstavili jasličky. Krajania mohli ešte raz prežiť čaro svätej noci počúvajúc príbeh o narodení Ježiška. Inscenácia bola o to zaujímavejšia, že mala v sebe zahrnuté aj moderné prvky. Hudobný sprievod počas hry robili dievčatá, ktoré hrali koledy na flautách. Jasličky pripravila spolu so žiakmi učiteľka Magdaléna Dwornická.

Ďalším bodom kultúrneho programu bolo vystúpenie veľmi mladého folklórneho súboru Mladí hajduci. Vedúcou súboru je učiteľka Danuta Krišíková. Súbor pôsobí len jeden rok, ale už viackrát sa predstavil miestnemu publiku. Na oblátkovom stretnutí zaspievali a zatancovali známe tradičné spišské pesničky a tance. Jeho vystúpenie sa publiku veľmi páčilo, čo aj potvrdilo vrelým potleskom. Keďže ľudové pesničky sú obľúbené medzi krajanmi, spolu so súborom spievala celá klubovňa. Súboru prihrávala ľudová kapela, ktorú doteraz nacvičoval Severín Bizub.

Je povzbudivé, keď mládež má záujem o tradovanie miestnych zvykov a treba ju v tom podporovať. Po tomto rezkom vystúpení si krajania vypočuli slovenské básničky s vianočnou tematikou recitované Magdalénou Krišíkovou a Veronikou Braviakovou a nakoniec sa k nim pridala Edita Zubeková a spoločne zaspievali aj niekoľko krásnych slovenských kolied.

Na záver nasledovalo malé občerstvenie, ktoré donášali na stoly vyšnolapšanské dievčatá. Pohostenie pripravili čitateľky Života. Krajania veselo besedovali a spievali slovenské, ale aj poľské koledy a ľudové pesničky. A to trvalo dlho-predlho, pretože sa krajania nerozišli skôr ako nezaspievali všetky pesničky z Krajanského spevníka.

Vyšnolapšanom sa toto stretnutie veľmi páčilo. Ako hovorili, konečne sa aj v ich miestnej skupine podarilo zorganizovať podujatie, ktoré v iných miestnych skupinách má už dlhodobú tradíciu. Dúfajú, že to bude lastovička nasledujúcich stretnutí v krajanskom kruhu.

Dúfajme, že takéto podujatia sa budú uskutočňovať každoročne a že z roka na rok bude pribúdať krajanov, ktorí majú záujem o dobrú zábavu.

Prihrávala ľudová kapela z Vyšných Lápš

Veselá beseda krajanov

V Kacvíne

14. januára t. r. sa uskutočnilo v Dome slovenskej kultúry v Kacvíne oblátkové stretnutie. O 18. hodine kroky Kacvínčanov smerovali ku klubovni, ktorá sa stala centrom kultúrneho diania v tento večer. Oneskorenci mali problém s vyhľadaním voľného miesta. Sála bola plná, ba až preplnená krajanmi. Všetci s netrpezlivosťou čakali na úvodné slovo predsedu MS SSP v Kacvíne Jána Venita, ktorý vo svojom príhovore privítal všetkých zhromaždených krajanov a krajanky, ktorí prišli na druhé oblátkové stretnutie. Medzi čestnými hosťami boli o. i. podpredseda Spolku Ján Špernoga, generálny tajomník Spolku Slovákov v Poľsku Ľudomír Molitoris, predseda Obvodného výboru na Spiši František Mlynarčík s manželkou, farár Tadeusz Majcher, riaditeľka ZŠ v Kacvíne Anna Cisaková, krajan Anton Maršalek z Levoče, Ján Magera z USA, poslankyňa gminnej rady Mária Klukoszowska a kapelník Stanisław Wojtaszek. Na záver svojho prejavu Ján Venit pekne zavinšoval krajanom a poprial v novom roku štedrosti darov a veľa božích milostí. Zároveň poďakoval rodičom mládeže, ktorá pôsobí v dychovke za prípravu občerstvenia v podobe obložených chlebíčkov a chutnej kapustnice „bigosu“.

Neskôr odovzdal slovo generálnemu tajomníkovi Spolku Ľudomírovi Molitorisovi, ktorý pozdravil prítomných. Poprial im veľa úspechov a radosti v novom roku. Zároveň sľúbil krajanom z Kacvína, že v priebehu roka s ich pomocou pripravia javisko, a tým bude aj viac priestoru v klubovni .

Všetci však už netrpezlivo čakali na vystúpenie žiakov zo základnej školy, ktorí sa učia slovenčinu. Predstavili publiku jasličky. Z ich úst bolo počuť peknú slovenčinu, ktorá je výsledkom práce na vyučovacích hodinách. Žiakov pripravili učiteľky slovenčiny Alžbeta Górová a Žofia Braviaková. Po školákoch sa krajanom predviedla mládežnícka dychovka s kapelníkom Stanisławom Wojtaszekom, ktorá pôsobí pri Dome slovenskej kultúry v Kacvíne. Na oblátkové stretnutie sa dychovka veľmi dobre pripravila. Na úvod zahrala viaceré slovenské, ako aj poľské koledy. Nechýbala tiež vážna hudba a ani veselé slovenské ľudové pesničky, ktoré si krajania radi zaspievali. V dychovke hrá mnoho mladých talentovaných hudobníkov, ktorí v pomerne krátkom čase dosiahli slušnú úroveň hry. Určite je to zásluha pravidelne vynakladaného úsilia počas nácvikov a dobrého vzťahu medzi kapelníkom a mládežou. Ako nám povedal kapelník, deti a mládež účinkujúce v dychovke patria medzi zanietených hudobníkov a nestáva sa, aby prišli na nácvik nepripravené. Svoj koncert dychovka uzavrela pásmom ľudových skladieb z východného Slovenska. Pomocou a radou mladým slúži aj krajan Andrej Soja, ktorý tiež účinkuje v dychovke.

J. Venit a Ľ. Molitoris otvárajú oblátkové stretnutie v Kacvíne

Kacvínski žiaci v scénke s jasličkami

Nasledoval očakávaný a najdôležitejší bod večerného programu čiže delenie sa oblátkou. Najskôr však farár Tadeusz Majcher ich posvätil. Potom si ich krajania rozdelili medzi sebou a želali si do nového roka veľa zdravia, hojnosť božích milostí, realizácie plánov a opätovného stretnutia budúci rok na oblátke v klubovni. Zaspievali si koledy a samozrejme nechýbali ani obľúbené slovenské ľudové pesničky. Beseda sa rozprúdila a kto mal chuť, mohol si aj zatancovať. V takejto dobrej nálade pokračovala beseda do neskorých večerných hodín.

Text a foto: DOROTA MOŠOVÁ

Krajania pozorujú kultúrny program

V Nedeci

Nedečania sledujúc dianie v iných miestnych skupinách sa rozhodli, že aj oni si zorganizujú oblátkové stretnutie. Táto myšlienka sa naplnila 20. januára t.r. V sobotňajší večer sa nedecká zbrojnica stala miestom stretnutia tamojších krajanov, ktorí sa prišli podeliť oblátkou a zaželali si všetko dobré na prahu nového roka.

Na úvod sa krajanom prihovorili Žofia Bogačíková a Halina Milaniaková, ktoré privítali zhromaždených a popriali im príjemnú zábavu. Potom farár Marian Wanat posvätil oblátky, ktorými sa krajania podelili a pritom si blahoželali. Symbolickou oblátkou sa delili s krajanmi aj hostia: spišský dekan a farár v Nedeci kanonik Marian Wanat, kaplán Jozef Bednarčík, podpredseda Spolku Ján Špernoga, riaditeľka nedeckého zámku Ewa Jaworowska-Mazur. Najčastejšie vyslovovaným želaním bolo zdravie, božie požehnanie, šťastie, dobré vzťahy v rodine, susedstve a úsmev na tvári, s ktorým aj problémy, keď prídu, sú ľahšie riešiteľné. Napokon si všetci symbolicky pripili voňavým vareným vínom na nový rok. Stoly lákali chutnými koláčmi, ktoré pripravili šikovné nedecké krajanky. Na pamiatku tohto oblátkového stretnutia každý si odniesol svätý obrázok s príležitostným nápisom, ktoré pripravil pre krajanov kaplán Jozef Bednarčík, za čo mu boli veľmi vďační.

Nedeckí krajania počas oblátkového stretnutia

Mládež s oblátkami

Krajania si s radosťou zaspievali koledy a viaceré ľudové pesničky. Mladá generácia často s obdivom počúvala pesničky starších krajanov, ktoré nepoznala. Beseda sa rozprúdila a melódie zo zbrojnice sa niesli široko-ďaleko po obci. Nechýbal ani tanec, veď aká by to bola veselica, keby sa netancovalo. Avšak Nedečania majú skúsenosti s veselicami, čomu nasvedčuje aj názov folklórneho súboru Veselica. Medzi krajanmi v Nedeci sú viacerí, ktorí patrili a patria do súboru.

V našich rozhovoroch s krajanmi vysvitlo, že boli veľmi spokojní so stretnutím. Konečne, po dlhšej dobe, mali príležitosť usadnúť si spolu za jeden stôl, porozprávať sa a veselo si zaspievať, ba aj zatancovať. Ako hovorili, takéto besedy sa voľakedy organizovali niekoľkokrát do roka. Aj túto uvítali s radosťou a dúfajú, že bude iskierkou nádeje pre aktívnejšiu činnosť miestnej skupiny.

Nedeckým krajanom blahoželáme k novej iniciatíve a prajeme, aby sa toto prvé stretnutie stalo zárodkom pekného podujatia v budúcnosti. Spolu s nimi sa nám veľmi dobre besedovalo. Ďakujeme im za pozvanie a milé prijatie a zároveň dúfame, že aj budúci rok nás pozvú na oblátkové stretnutie do ich miestnej skupiny.

Delenie sa oblátkou a želania

Text a foto:
AGÁTA JENDŽEJČÍKOVÁ

Čestní hostia

Nestorky z Veselice

Rozhovor so vzácnym hosťom - senátorom Piotrom Borońom

V Krakove

V posledný januárový pondelok sa v sídle Spolku uskutočnilo oblátkové stretnutie krakovskej skupiny. Zišlo sa na ňom viacero krajanov a čestným hosťom bol senátor Piotr Boroń.

V priateľskej atmosfére otvoril prvé krajanské stretnutie v novom roku predseda MS SSP Jerzy M. Božyk, ktorý privítal na pôde Spolku vzácneho hosťa Piotra Borońa, ako aj generálneho tajomníka ÚV SSP Ľudomíra Molitorisa a všetkých zhromaždených krajanov. Niekoľkými slovami zhrnul činnosť skupiny vo vlaňajšom roku a ako hospodár MS poprial členom krakovskej skupiny všetko dobré v novo začatom roku. Neskôr krajan Anton Pezdek poroznášal medzi prítomnými oblátky a tí sa nimi medzi sebou začali deliť. Priali si do nového roka všetko dobré a najmä hodne zdravia a viaceré spoločné stretnutia na pôde Spolku. V príjemnej atmosfére a v priateľskom duchu, pri pohárik dobrého slovenského vína sa rozprúdila medzi krajanmi živá diskusia, v ktorej predovšetkým hodnotili udalosti z vlaňajšieho roka. Keďže náš hosť je historikom, debata sa krútila vo veľkej miere okolo postavy Józefa Kuraśa „Ognia“, jeho zločinov a vrážd, ktoré popáchal v povojnovom období na území severného Spiša a Podhalska, ako aj o pomníku, ktorý mu bol vlani postavený v Zakopanom. Mienky sa zhodovali v tom, že by sa nemalo uctievať zločincov. Táto téma v krajanskom prostredí vyvoláva aj po viacerých rokoch trpké spomienky.

Okrem toho sa prítomní rozprávali o plánovanej činnosti v priebehu tohto roka a hostili sa rôznymi cukrovinkami. Samozrejme nechýbal ani spev slovenských a poľských kolied, ľudových pesničiek, ku ktorým vyhrával na klavíri predseda krakovskej miestnej skupiny. Príjemná atmosféra tohto stretnutia zadržala krajanov v sídle Spolku do neskorého večera.

Spoločné besedy, spievanie kolied a rozhovory v miestnych skupinách prispievajú k udržiavaniu súdržnosti medzi krajanmi. Oblátkové stretnutia sú príležitosťou sa nielen dobre zabávať, ale aj ukázať iným naše zvyky a tradície, ktoré vďaka takýmto večierkom majú šancu pretrvať v povedomí mladej generácie.

Text a foto: MARIÁN SMONDEK

Predseda MS SSP v Krakove J. M. Božyk otvára oblátkové stretnutie

ORAVSKÉ KOLEDOVANIE

Každoročne sa oravskí koledníci stretávajú v Jablonke. Aj tento rok sa 21. januára v aule Združenej školy hrdinov Westerplatte stretli viaceré skupiny koledníkov z celej Oravy. Organizátorom podujatia bola Gmina Jablonka spolu s Oravským centrom kultúry v Jablonke, Babohorským národným parkom v Zawoji a Oravským etnografickým múzeom v Hornej Zubrici.

V rámci podujatia boli vyhlásené výsledky XXVIII. gminnej prehliadky mladých recitátorov a rozprávačov Andrzeja Florka Skupňa. Súťaž bola rozdelená do viacerých kategórií. V kategórii predškolákov súťažilo 6 detí, z ktorých prvé miesto získal Piotr Polaczek z Chyžného. V kategórii I. stupňa ZŠ medzi recitátormi vyhral Jakub Wójciak zo ZŠ č. 3 v Malej Lipnici a najlepšou rozprávačkou sa stala Patrycja Szyszková zo Združenej školy v Podvlku. V kategórii II. stupňa ZŠ si prvé miesto medzi recitátormi vybojovala Dorota Capiaková zo ZŠ v Chyžnom a zase medzi rozprávačmi sa ako prvý umiestnil Michał Grzybacz zo ZŠ č. 1 v Podvlku. Najlepšími recitátorkami spomedzi gymnazistiek boli Marcelína Pavláková a Karolina Ulmanová, ktoré svojím rozprávačským talentom očarili porotu. Obidve z gymnázia v Hornej Zubrici. Posledná kategória patrila stredoškolákom. Tu si najlepšie počínala recitátorka Anna Kramarzová a medzi rozprávačmi Małgorzata Radecka, obidve zo Združenej školy hrdinov Westerplatte v Jablonke. Víťazi tejto súťaže spestrili aj prehliadku

Vystupuje FS Kumoratky

Podvlčanskí koledníci

Oravské koledovanie a tam predniesli svoje básne a príbehy divákom.

Vyhodnotená bola taktiež súťaž „Podlažnicka“ a Slamený pavúk. Do súťaže prišlo sedem „Podlažnicek“, z ktorých vyhrala „Podlažnicka“ Gabriely Nowakovej a Pamely Laciakovej z Chyžného a štyri slamené pavúky, z ktorých najviac porotu zaujal pavúk Michała Gwiżdża z Malej Lipnice.

Medzi koledníkmi sa predstavili viaceré skupiny z celej Oravy. Samozrejme, že tam nechýbal ani FS Kumoratky z Podvlka a Malej Lipnice, FS Rombaň z Chyžného, FS Malé Podhalie z Jablonky, FS Skalniok a koledníckа skupina z Hornej Zubrice, Ludwik Młynarczyk s koledníckou skupinou z Podsklia a koledníci s trojkráľovou hrou z Oravky.

Na prehliadke nechýbali ani deti z Podvlka, ktoré zaspievali niekoľko slovenských a oravských kolied, ako napr. *Pásli ovce valasi, Šťastie, zdravie, A vcora z viecora, Mamulecko, gody ido* a vinšovali úspešný nový rok. Vo svojich vinšoch želali zdravie, bohatstvo a úrodu každému gazdovstvu. Radostnú zvesť narodenia Pána zvestoval anjel (Natália Bosáková) nielen pastierom (Patrikovi Stopiakovi, Damiánovi Filasovi a Slavomírovi Gerkovi), ale aj ďalším postavám, ktoré boli prítomné v aule. Dozvedel sa o nej aj žobrák (Kinga Gribáčová), žobráčka (Anka Prilinská) a gorali (Aneta Maršálková, Patrícia Filasová a Agáta Zamrožniaková). Samozrejme, že medzi koledníkmi nechýbali i tradičné postavy ako čert (Dávid Gribáč) a smrtka (Matúš Duďák).

Každá koledníckа skupina mala zaujímavý program. Je potešujúce, že oravské tradície sa uchovávajú a prechádzajú z pokolenia na pokolenie. Je však smutné, že sa vytrácajú z každodenného života a môžeme sa s nimi stretnúť už len príležitostne na javiskách. Tým pádom sa z nich vytráca sviatočné čaro a radosť, ktorú prinášali kedysi do gazdovským dvorov.

Text: MARIÁN SMONDEK
Foto: archív OCK v Jablonke

V HORNEJ ZUBRICI

Tentokrát sme zavítali ku krajanom do Hornej Zubrice, aby sme sa dozvedeli niečo o histórii miestnej skupiny Spolku Slovákov v Poľsku v jej 60. ročnej histórii. Do svojich spomienok načreli viacerí krajania, o.i. predseda MS SSP Michal Soľava, bývalý predseda MS Alojz Bieľ, učiteľka slovenčiny a absolventka lýcea so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke Vladislava Bogaczová, ako aj krajan Jozef Kovalčík s manželkou, u ktorých bývali slovenskí učitelia.

Začiatky boli naozaj náročné, podobne ako aj v iných oravských obciach. Hneď po vojne sa krajania začali schádzať. Prvoradá bola snaha prinavrátenia územia k Slovensku. To však už nebolo možné. Schôdze, na ktorých sa krajania radili o založení krajanskej organizácie, prebiehali tajne, lebo sa obávali poľskej polície. Často sa stretávali aj v lese medzi Hornou a Dolnou Zubricou, ale aj v súkromných domoch krajanov, napríklad u Jozefa Soľavu v Hornej Zubrici, Ferdinanda Pavlíka, Ignáca Knapčíka a u ďalších. Krajania sa zo všetkých síl snažili, aby sa ich hlavný cieľ, t.j. vznik Spolku podaril. Aj preto chodili za ľuďmi zapisovať slovenskú národnosť. A nemali s tým žiadne problémy, veď bezmála všetci sa prihlásili za Slovákov. Medzi zakladateľov Spolku v Hornej Zubrici patril aj Vendelín Knapčík, František Kovalčík, Vendelín Soľava a Ignác Varešák. Spolu s Hornozubričanmi sa stretávali aj krajania Eugen Kott a Ján Kovalík z Dolnej Zubrice. Okrem polície však krajanov ohrozovali aj rôzne bandy, ktoré šarapatili po lesoch a napádali na obce. Ľudia sa však nepoddali a zo všetkých síl, napriek mnohým ťažkostiam, sa držali pokope. Vznik Spolku na Orave v roku 1947 je nerozlučne spätý so snahou Slovákov o vytvorenie organizácie, ktorá by bránila ich práva.

Veľkú pomoc pri vzniku Spolku poskytol vtedajší československý konzul v Katoviciach, JUDr. Matej Andráš, ktorý navštívil aj krajanov v Hornej Zubrici. Bolo to tajné stretnutie a uskutočnilo sa v súkromnom dome Karola Kulaka. Tu sa p. konzul rozprával o.i. s Jozefom Soľavom. Keď sa o tomto stretnutí dozvedeli aj krajania z Dolnej Zubrice, prišli Ján Kovalík a Eugen Kott.

Deti po vojne nechodili do školy, pretože Slováci nechceli posielať svoje deti do poľskej školy. Avšak o rok neskôr to už museli urobiť. Našťastie, onedlho v Hornej Zubrici vznikla prvá slovenská základná škola, kam sa prihlásili skoro všetky deti z celej obce. Do poľskej školy sa prihlásilo len päť detí, preto poľská škola sídlila v tom čase v súkromnom dome.

Prvým predsedom MS v Hornej Zubrici sa stal Jozef Soľava. Vo výbore boli medziiným Ignác a Vendelín Knapčíkovci, František Kovalčík, Vendelín Soľava a Ignác Varešák, teda tí, ktorí boli zakladateľmi miestnej skupiny v Hornej Zubrici. V tom čase sa krajania pustili do húževnatej práce. Podarilo sa im otvoriť slovenskú základnú školu. Prvým slovenským učiteľom v Hornej Zubrici bol Andrej Panáček, ktorý tu vykonal veľa záslužnej práce. Po ňom tu nastúpilo ešte niekoľko slovenských učiteľov, o.i. Pavol Miškovský s manželkou, Juraj Čorej a iní. Dokonca tu jeden rok učil aj Antonín Papánek, ktorý potom dlhé roky vyučoval v Podvlku. V roku 1955 začali učiteľské rady slovenských učiteľov dopĺňať čerství maturanti jablonského lýcea so slovenským vyučovacím jazykom. Ako prvá začala v Hornej Zubrici učiť Vladislava Bogaczová. Medzi prvými úspešnými maturantmi jablonského lýcea boli aj niekoľkí Hornozubričania – už spomínaná Vladislava Bogaczova, Ignác Nižník, Lýdia Mšalová či Bronislav Knapčík.

V 60. rokoch však slovenské školstvo pomaly zaniká. Mladé slovenské učiteľky vo väčšine prípadov totižto sa medzičasom

Pamätný záber hornozubrických požiarnikov

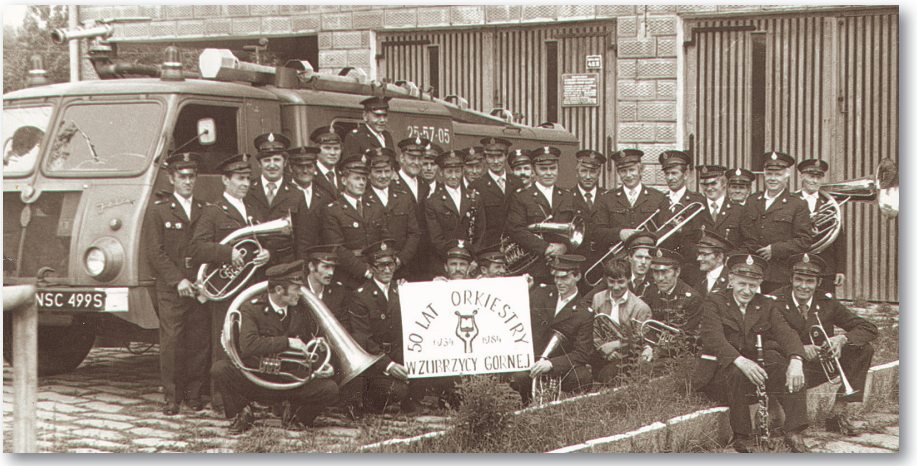

povydávali a odchádzajú na materskú dovolenku. Riaditelia škôl využívajú túto situáciu a likvidujú vyučovanie v slovenskom jazyku. Podobne sa stalo aj v Hornej Zubrici. Od školského roku 1962/1963 sa slovenský jazyk vyučoval už len ako predmet. Čoraz zriedkavejšie slovenské spevy či omše boli v hornozubrickom kostole úplne zrušené. V tejto súvislosti bola významným medzníkom udalosť, ktorá sa udiala počas odpustovej sv. omše 29. septembra 1956 (na sv. Michala). Už predtým sa kňaz ľuďom vyhrážal, že ak budú naďalej spievať po slovenský, tak neodslúži sv. omšu a svoju hrozbu aj splnil. Na odpust ľudia v kostole začali spievať po slovensky a kňaz z Veľkej Lipnice, ktorý vtedy slúžil omšu, odišiel spred oltára preč a omšu nedoslúžil. Mnohí sa vtedy pýtali, či Pán Boh nerozumie spevom a modlitbám v slovenskom jazyku?!

Pre miestnych obyvateľov to bol doslova šok. Viacerí z nich sa poddali takémuto nátlaku. Môžeme si položiť otázku, prečo sa tak stalo? Príčinu môžeme hľadať predovšetkým vo výchove, pretože rodičia viedli svoje deti k úcte voči kňazovi, učiteľovi či úradníkovi. Tí boli spravidla poľskej národnosti a starali sa hlavne o to, ako slovenské deti odslovenčiť. Aj keď zanikli základné školy so slovenským vyučovacím jazykom a z kostolov sa vytratili slovenské spevy, život Slovákov sa tu aj naďalej bohato rozvíjal. Na slovenčinu chodilo mnoho detí, organizovali sa rôzne výlety a podujatia. Krajanský život v Hornej Zubrici naďalej kvitol. Aktívne tu pôsobilo divadielko, v ktorom hrali predovšetkým deti zo základnej školy. Divadielko viedli učiteľky Lýdia Mšalová a Vladislava Bogaczová. Folklórny súbor v obci nepôsobil, avšak kultúrne slávnosti spríjemňovali melódie miestnej dychovky, ktorá bola založená ešte v medzivojnovom období roku 1934.

V 70. rokoch miesto predsedu prebral Alojz Bieľ, ktorý okrem iného plnil aj funkciu richtára obce, aktívne pôsobil v DPZ v Hornej Zubrici, ako aj v miestnom urbáre. Okrem toho bol aj doručovateľom Života. V tom čase si v Zubrici predplácalo náš časopis vyše dvesto predplatiteľov a tento počet dlhé roky vôbec neklesal. Vo svojom dome viedol aj klubovňu, v ktorej sa krajania pravidelne stretávali. Organizoval krajanské zábavy a z peňazí, ktoré získaval, organizoval pre deti, ktoré sa učili slovenský jazyk, rôzne stretnutia, či už na Vianoce, alebo na fašiangy. Kupoval pre nich darčeky a odmeny do súťaží. V klubovni existovala taktiež malá knižnica, z ktorej si mohli krajania požičiavať slovenské knihy. Tú službu využívalo dlhé roky okolo 50 stálych čitateľov. Takáto situácia pretrvala až do začiatku 90. rokov. V tom čase po politických premenách začalo chodiť na slovenčinu čoraz menej detí. Pomaly klesol počet predplatiteľov Života a krajanský život pomaly upadá.

Dychovka s kardinálom K. Wojtyłom

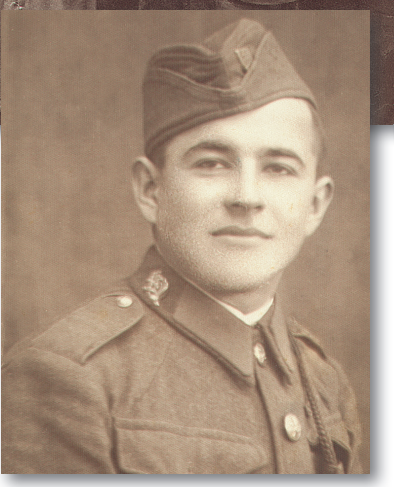

Slovenský vojak z II. svetovej vojny

Poslednou učiteľkou slovenčiny bola Katarína Reisová. Aj keď sa neskôr krajania ešte niekoľkokrát snažili vyučovanie slovenčiny v obci obnoviť, doteraz sa to nepodarilo. Aktuálne je od 1993 predsedom a roznášateľom Života v Hornej Zubrici Michal Soľava. Aj keď sa niekoľko krajanov naďalej stretáva, krajanská činnosť už nie je taká výrazná ako kedysi. Obidve učiteľky slovenčiny, ktoré kedysi nacvičovali divadielko s deťmi, sú už na dôchodku. Treba však podotknúť, že práve ony stáli za iniciatívou vytvorenia krajanského ochotníckeho divadla v Hornej Zubrici na začiatku 90. rokov. Už mali dokonca rozpísane aj postavy a uskutočnilo sa niekoľko nácvikov. Avšak vzhľadom na to, že viacerí z ochotníkov nemali na takúto činnosť príliš veľa času, sa ich snaha rozpadla.

Aká budúcnosť čaká MS v Hornej Zubrici? Na prvý pohľad to nevyzerá sľubne. Avšak ak sa prizrieme trošku bližšie, zistíme, že vo viacerých mladých rodinách vycítime výchovu v krajanskom duchu. Myslím si, že v Hornej Zubrici by sme našli viacero detí, ktoré by sa chceli prihlásiť na vyučovanie slovenčiny. A to nielen preto, že ich tam posielajú starí rodičia, ale hlavne preto, že ony samé javia o slovenský jazyk záujem. Ako bude vyzerať budúcnosť tejto miestnej skupiny, závisí len od uvedomelosti mladých ľudí.

Text: MARIÁN SMONDEK
Foto: archív Michala Soľavu

Pamätný záber Oravcov, ktorí odchádzali na sezómne práce na Slovensko

HORČIČNÉ ZRNKO...

Pán Ježíš nás učil modliť sa. Povedal, že aj my môžeme hovoriť k Jeho Otcovi – OTČE. Je to veľký dar a dokaz toho, že nás Pán Ježiš veľmi miluje. Otcom pre každého z nás je ten, ktorý nám dal život, pre nás pracuje a ktorý sa o nás stará.

V Krakove existuje socha, ktorú ľudia nazývajú Boh Otec. Občas počuť, ako hovoria: - *Kde sa stretneme? - Pri Bohu Otcovi*. Socha zobrazuje Boha v ľudskej podstate. Nie je to dokonca správne pomenovanie, veď Boh je neviditeľný a ako hovorí sv. Písmo, nikto nikdy Boha nevidel. Ježiša ľudia videli a On im zjavil, že Boh je Láska. Podobne o Bohu píše vo svojej novej encyklike *Deus caritas est* pápež Benedikt XVI. Pred nami je Veľký Post, preto sa pokúsme prečítať túto encykliku a presvedčíme sa, akou veľkou láskou je náš Boh.

11.02.2007 6. nedeľa v cezročnom období, Lk 6, 17. 20-26

Kto je požehnaný? Podľa Krista blahoslavený je ten, ktorý iným vychádza v ústrety. Dnešný svet nám ukazuje súčasných „požehnaných." Väčšinou sú to ľudia, ktorí sú šťastní, ale či budú takými aj v nebi? Na túto otázku si môžeme dať odpoveď len sami vo svojom srdci. Pozeráme sa neraz na našich blízkych, rodinu, známych a hovoríme „sú šťastní," ale niekedy to tak nie je. Kristus nám dnes ukazuje cestu, dáva dobrú radu, ako byť skutočne požehnaným na tomto svete.

V nemocnici som stretol zomierajúceho chlapčeka. Mal len 9 rokov. Dal som mu prvé sväté prijímanie. O niekoľko dní na to mal narodeniny a povedal mi vtedy, že sú to najsmutnejšie narodeniny v jeho živote. Keď sme sa opätovne stretli, mi povedal: - *Pán farár, to boli predsa len moje najkrajšie narodeniny. Bol za mnou otec biskup a udelil mi sviatosť birmovania.* O pár dni po našom rozhovore zomrel. Som presvedčený, že je v nebi a bol požehnaný.

18.02.2007 7. nedeľa v cezročnom období, Lk 6, 27-38

Pán Ježiš nám prikazuje milovať aj našich neprajníkov. Podľa zmýšľania sveta to nie je logické, lebo svet učí odpovedať zlom na zlo. Rovnako často zmýšľame a robíme aj my. Keď vo svojom srdci máme naozaj pravdu, ktorú nám zjavil Kristus, dokážeme s láskou pozerať aj na tých, ktorí nám vykonali zlé skutky. Ako máme odpúšťať, nám Ježiš ukázal, keď na kríži pred smrťou odpustil tým, ktorí ho trýznili a ukrižovali.

Pred nami obdobie Veľkého postu, čas obrátenia a pokánia. V Popolcovú stredu si dáme posýpať hlavy popolom. Pozerám na stovky ľudí, ktorí nielen v Krakove idú v tento deň do kostolov, napriek tomu, že obyčajne cez rok nechodia na omše. Do modlitebných knižiek berú popol pre tých, ktorí ostali doma. Čudujem sa, že je popol pre nich až tak dôležitý. Pýtam sa sám seba, aká je ich viera? Začnime svätý čas bdenia a modlitby s úprimným srdcom.

25.02.2007 1. pôstna nedeľa, Lk 4,1-13

Dnes satan hovorí s Ježišom a chcel by sa vyrovnať Bohu. To však už nie je diabol z Betlehema, ktorý má čiernu tvár a chvost. To je duchovná bytosť, ktorá dobre pozná naše slabosti a chce nás priviesť k hriechu. Ona dobre vie, kam a kedy udrieť, aby sme boli v jej moci. Svätý Otec Pavol VI. povedal, že „satan má vtedy radosť, keď ľudia v neho neveria." Veriť v Boha znamená aj veriť v satana, že on existuje a môže nám škodiť. Je to možné len vtedy, keď dovolíme, aby sa dostal do nášho života. Človek je slobodná bytosť a môže počúvať Boha alebo satana. Závisí to samozrejme od neho, akú cestu si zvolí. Učme sa od Krista odopierať útoky satana v našom srdci.

Šiel som raz z kostola v reverende po celodennom spovedaní a okolo prechádzal opitý človek. Veľmi hrešil na kňazov a smial sa tak akosi čudne. Zdalo sa mi, že počujem, ako sa smeje satan. Našou istou ochranou proti počínaniam satana je vždy modlitba k Panne Márii. Satan od začiatku sveta ma pred Ňou strach.

04.03.2007 2. pôstna nedeľa, Lk 9, 28b-36

Premenenie Pána na vrchu Tábor bolo potrebne najmä jeho učeníkom. Keď som bol kaplánom v Jablonke, veľmi sa mi páčila pieseň, ktorú spievali v tamojšom kostole na hody Premenenia Pána. Ľudia ju spievali prosiac o premenenie toho, čo je ťažké, rôznych bolestí a svojich sŕdc.

Zázračný Ježišu, skrze Tvoje premenenie obráť naše bolesti tak, aby sme sa v túto nedeľu vedeli úprimne modliť. Ježiš to môže urobiť, ale treba, aby On bol pre nás Pánom nášho života. Keď necháme aspoň kúsok nášho života, v ktorom bude miesto na hriech a nepustíme doň Ježiša, na nič budú naše prosby a modlitby. On chce premeniť celý náš život.

Skúsme nájsť čas v piatok na krížovú cestu a porozmýšľajme nad premenou nášho života, ktorý sa ma stále meniť k lepšiemu.

Vdp. Pavol Kubani

POL STOROČIA SPOLU

Dožiť sa v šťastí a dobrom zdraví spoločne päťdesiateho výročia manželstva je v dnešnej dobe naozaj obdivuhodné, keďže v súčasnosti mladí ľudia, a nielen mladí, ale aj stredná generácia máva často problémy v manželstve a vzájomných vzťahoch. Tie sa potom prenášajú aj na rodinu. Tento stav vyplýva z toho, ako tvrdia niektorí, že je príliš rýchly spôsob života, stresujúca práca, strach z budúcnosti a nedostatok voľného času. Avšak starší ľudia prežili vojnové útrapy, hlad a iné pohromy a možno práve tieto skúsenosti ich naučili, že problémy, ktoré sa ich dotýkali v neskoršom období ich života, nezdali sa im neriešiteľné.

V tomto čísle sme sa zhovárali s jubilantmi Máriou a Andrejom Uramovcami z Nedece.

Detstvo a mladosť

Mária Uramová sa narodila 12.01.1939 v rodine Jána a Márie (rod. Penksovej) Svätyovcov. Mala troch súrodencov. Staršieho brata Andreja, ktorý spolu s rodinou býva v Nedeci, sestru Helenu, ktorá býva v Poprade a mladšiu sestru Žofiu, ktorá emigrovala s celou rodinou do Spojených štátov amerických. Od najmladších rokov ich rodičia vychovávali v slovenskom duchu. V detstve tak, ako ostatné deti na dedinách, musela pomáhať rodičom na gazdovstve.

Keď mala šesť sedem rokov, chodila pásť kravy. Neskôr, keď sa začala povinná školská dochádzka, to bolo pre Máriu komplikovanejšie. Ráno išla pásť kravy a musela sa vrátiť späť domov ešte pred desiatou, lebo potom išla do školy. Po vyučovaní spolu s kamarátkami sa zasa pobrala na pašu s kravami. – *Občas bývalo ťažko a aj sme si poplakali kvôli kravám, ktoré mali rôzne vrtochy*, - hovorí Mária. – *Keď som bola staršia, tak som pomáhala i v domácnosti i na gazdovstve.*

Na základnú školu chodila do Nedece. Mala veľmi dobrý prospech. Avšak osud dedinského dievčaťa voľakedy zriedkavo sa spájal s pokračovaním vo vzdelávaní sa. Mária až v dospelosti, keď organizovali kurzy pre roľníkov, sa ich zúčastňovala.

- *Hospodárenie bolo na dedine väčšinou jediným zdrojom príjmov do rodiny,* - podotýka Mária. - *Veľmi zriedkavo ľudia cestovali niekde za prácou. Uvedomovali si, že to, čo si vypestujú a vykŕmia, bude jediným zdrojom obživy pre rodinu. Niektorí mali viac poľa, iní menej. Tí, čo mali menšie gazdovstva a rodina bola početnejšia, mali ťažkosti v zabezpečení živobytia. Voľakedy ľudia mali voči sebe súcit a jeden druhému pomohol. Samozrejme, keď gazdovstvo bolo veľké a k tomu dobrá úrodná pôda, dobré počasie, tak sa aj viac vypestovalo. Dalo sa aj niečo predať a za ušetrené peniaze nakúpiť alebo si vylepšiť niečo v domácnosti či šetriť na stavbu nového domu.*

Andrej Uram sa narodil v slovenskej roľníckej rodine 28.01.1933 Pavla a Kristíny (rod. Svätyovej). Jeho rodičia mali deväť detí. Najstarší brat odcestoval do Spojených štátov amerických a vo veku 20 rokov zomrel. Ďalší súrodenci mu tiež zomreli a z deviatich ostali traja. Rodičia Andreja zápasili s ťažkým osudom ako vedeli. Andrej bol najmladším dieťaťom. Jeho starší brat Vendelín bol slobodný, sestra Mária sa vydala a bývala v Nedeci. Ďalšia zo sestier Helena sa usadila na Slovensku. Andrej sa dlho netešil otcovskou láskou, lebo keď mal osem rokov, zomrel mu otec. Tak, ako ostatné deti, musel pomáhať na gazdovstve a mal o to ťažšie, že bol polosirotou. Základnú školu navštevoval v Nedeci. Ako mladík bol veľmi pracovitý a práve v tom čase začali stavať Nowu Hutu. Potrebovali tam mnohých robotníkov a aj on sa tam prihlásil do práce. Mal vtedy osemnásť rokov. O dva roky neskôr dostal povolávací rozkaz na povinnú vojenskú službu. Dostal sa k námorníkom. Pred odchodom na vojenčinu sa spoznal s Máriou, ktorá mu nebola ľahostajná. Písali si listy. Ako prezradila Mária, Andrej sa jej v námorníckej uniforme ešte viac páčil. Matka Andreja písala žiadosti o prepustenie syna z vojenskej služby, aby jej pomohol s gazdovstvom. Až po roku a pol sa jej podarilo dostať syna domov. Po návrate domov Andrej si našiel prácu na Nedeckom zámku. Pracoval pri jeho reštaurovaní.

Pamätný rok 1957

Známosť Andreja a Márie sa pozdávala aj ich rodinám. Po dlhšej dobe sa rozhodli, že spoja svoje osudy. A tak 26.januára1957 si povedali manželský sľub v nedeckom kostole sv. Bartolomeja za účastí rodiny a známych.

Ako hovoria, boli si vedomí toho, že spoločný život nebude len lúkou plnou kvetov, že budú musieť čeliť rôznym protivnostiam osudu.

Vychovali dve deti: syna Jozefa a dcéru Helenu. Snažili sa im pomáhať, nakoľko im stačili sily. Dožili sa štyroch vnučiek a jedného vnuka a dvoch pravnučiek.

V ich domácnosti nikdy nechýbal krajanský časopis Život a slovenské knihy. Vždy so záujmom sledujú dianie v krajanskom hnutí.

O spoločných rokoch hovoria: - *Neobišlo sa bez chorôb a rôznych starostí, ale na to nechceme spomínať. Lepšie je rozprávať o dobrých chvíľach, splnených snoch a s nádejou sa pozerať do budúcnosti.*

Za spolu prežité polstoročie ďakovali Bohu na sv. omši a neskôr v rodinnom kruhu a v spoločnosti známych a susedov doma.

Manželom Uramovcom prajeme ešte veľa šťastných spoločných chvíľ a hodne zdravia.

Text: DOROTA MOŠOVÁ
Foto: Rodinný archív Uramovcov

Ochotníčka z Ondrejka

Každý z nás má svoju životnú cestu, po ktorej dennodenne stále kráča ďalej a ďalej. Neustále prekonáva hory, doly, prechádza mnoho križovatiek. Na niektorých hneď vie, kam sa má pobrať, ale niektoré sú natoľko skomplikované, že sa občas niekoľko rokov nedokáže rozhodnúť, ktorou cestičkou sa má vybrať. Počas putovania stretá mnoho zaujímavých ľudí, prežije veľa rôznych príhod a získa mnoho skúseností.

Tentokrát sme zašli do Podvlka za ešte mladou pútničkou, ktorej cesty viedli mnohými peknými zákutiami. Mnohé z nich prechádzali divadelnými scénami nielen na Orave a Spiši, ale aj cez viaceré slovenské mestá. Predstavíme vám členku krajanského ochotníckeho divadla Ondrejko z Podvlka, Barboru Fedorovú.

Barbora sa narodila 13. júla 1975 v Podvlku, v slovenskej rodine Eugena a Márie Pápežovcov. Má dve mladšie sestry, Kristínu a Hedvigu. Na detstvo si spomína veľmi rada. Už vtedy ju priťahovalo umenie. Spolu s kamarátmi sa často hrávali a predstavovali si svoje vystúpenia v Sopote alebo Opoli. Raz boli hudobnými hviezdami, inokedy zase známymi hercami. Javisko bolo Barbore blízke od raného detstva. Keď začala navštevovať základnú školu č. 1 v Podvlku, v tom čase sa už slovenčina na tejto škole nevyučovala. Aktívne sa však zapojila do činnosti miestnej dychovky v Podvlku, v ktorej hrala na klarinete. Kapelníkom dychovky bol už vtedy Ján Páleník. Dychovka však nebola tak „vymladená“ ako dnes a hrali v nej predovšetkým starší, skúsení hudobníci. Slovenčinu sa začala učiť až počas štúdia na lýceu. V prvej a druhej triede ju slovenčinu učila Mária Páleníková, neskôr ich prevzala Anna Lenczovská. Slovenský jazyk sa jej veľmi páčil. V štvrtom ročníku sa aktívne zapojila do činnosti krajanského ochotníckého divadla Ondrejko, ktoré viedli manželia Prilinskí. V krajanskom divadielku naplno mohla využiť svoje poznatky zo slovenského jazyka, ktoré získala počas štúdia na jablonskom lýceu.

V tom čase, po ukončení strednej školy, cez letné prázdniny zastupovala sekretárku ústredného výboru SSP v Krakove. S úsmevom na tvári si spomína na tento čas, aj keď ako priznáva, trošku sa toho aj bála. S divadielkom Ondrejkom obišla viaceré scény Spiša a Oravy, vystupovala predovšetkým na podujatiach, ktoré organizoval Spolok. Avšak ešte častejšie spolu s divadielkom boli pozývaní na Slovensko. Vystupovali na rôznych scénach, viackrát sa zúčastnili divadelných prehliadok v Martine a v Čadci, kde získali aj významné ocenenia. Spolupracovali aj s ochotníckym divadielkom v Kanianke, kde aj hosťovali. Nacvičili si niekoľko divadelných hier ako *Tri vrecia zemiakov, Oklamaný manžel, Kamenný chodníček* a iné. Vďaka svojej aktívnej činnosti sa dostala aj na režisérsky kurz spolu s Helenou Sączekovou, ktorý bol organizovaný neďaleko Liptovského Mikuláša.

Po ukončení strednej školy si dala prihlášku na vysokú školu, odbor matematika. Na matematike však vydržala len pol roka a potom presedlala na ekonomiku, ktorú ukončila v pobočke Ekonomickej vysokej školy v Nowom Targu.

V roku 1996 sa vydala za Andreja Fedora, ktorý už v tom čase prevádzkoval v Podvlku pílu. O rok neskôr sa im narodil prvý syn. V tom čase sa už Barbora nemohla aktívne zapájať do činnosti divadielka Ondrejko. Venovala sa predovšetkým rodine a popri tom pomáhala mužovi v účtovníctve. Naďalej sa však zaujímala o krajanský život. Pokiaľ môže, zúčastňuje sa každého krajanského podujatia organizovaného na Orave. Ako sama hovorí, veľmi rada by sa vrátila k aktívnej činnosti v divadielku Ondrejko. S hrou sa totižto spájalo mnoho zaujímavých zážitkov, precestovala kus Slovenska, ako aj Poľska a za svoju hru získala aj niekoľko ocenení.

Barbora Fedorová s dcérkou

Barbora sa snaží podporovať činnosť MS v Podvlku, nakoľko jej to rodinné povinnosti dovoľujú. Sama by sa chcela vrátiť k aktívnej činnosti. Z vlastných skúseností vie, aký význam pre mladého človeka nesie so sebou aktívna činnosť vo folklórnom súbore, divadle alebo v dychovke. Mladý človek sa zábavnou formou rozvíja, učí sa zodpovednosti za seba, ale aj za iných. Získava vzácne skúsenosti, ktoré sa mu neskôr istotne zídu. Rozvíja svoj talent a pritom pri troche šťastia spoznáva aj svet okolo seba. Aj preto sa veľmi teší, že práve v Podvlku aktívne pôsobí krajanské ochotnícke divadlo Ondrejko, FS Kumoratky, ako aj dychovka.

Myslím si, že žiadna oravská obec sa nemôže pochváliť tak bohatým kultúrnym životom. Ak sa nám podarí udržať si v našich kruhoch mladých ľudí, o budúcnosť sa nemusíme vôbec obávať.

Text a foto: MARIÁN SMONDEK

NA MASÁŽI vo Veľkej Lipnici

Kým sme sa dostali do Veľkej Lipnice, Józefa Pieronková už pomáhala svojím pacientom niekoľko hodín. Aj keď sme prišli dosť neskoro, stále ich bolo dosť a vôbec ich neubúdalo. Niekedy sa stáva, že naraz ošetruje aj troch či štyroch pacientov. Pre ňu to však nie je žiaden problém. Môže sa nám to zdať trochu zvláštne a niekedy priam nemožné, ale pri takejto práci je to normálne. Stíha pozorovať všetkých pacientov a dáva im pokyny. Veľmi radi ku nej prichádzajú nielen starší ľudia, ale aj deti. Hneď vycítia, že sa dostali do rúk odborníka.

Józefa Pieronková

Cesta k tejto práci nebola ľahká, avšak Józefa dostala do vienka dar pomáhať ľuďom. Aj sama hovorí, že človek má takú hodnotu, koľko môže zo seba dať. A touto múdrosťou sa aj celý čas riadi.

Józefa sa narodila v Podvlku a tu aj vyrástla. Vzťah k medicíne v istom zmysle slova zdedila po otcovi. Síce nebol lekárom, ani ľudovým liečiteľom, zaoberal sa však zvieratami. Preto ani pre malú Józefu neboli odborné výrazy z oblasti medicíny cudzie. Po ukončení lýcea v Rabke absolvovala Odborné štúdium medicíny na Fakulte fyzioterapie v Krakove. Neskôr sa zúčastnila kurzu reflexnej terapie a elektroterapie v Bad Sodene v Nemecku, kde absolvovala aj prax s využitím týchto techník. Kurz organizovalo Medzinárodné centrum vzdelávania pre fyzioterapeutov. Neskôr ukončila štvorstupňový kurz masáže, ďalej študovala na Štátnej podhalskej odbornej vysokej škole v Nowom Targu, a vlani ukončila na Akadémii telesnej výchovy a športu Fakultu fyzioterapie v Katoviciach. Za sebou má 20-ročnú prax, ktorú každodenne využíva vo svojej práci.

Medzi najčastejšie choroby, s akými prichádzajú pacienti ku nej, sú poškodenia kĺbov, chrbtice, najčastejšie krčnej a krížovej, pomenej už hrudníkovej časti. Taktiež prichádzajú s bolesťami kĺbov, či už sú to ramenné a bedrové kĺby alebo kolená. Príčinou týchto bolestí je preťaženie, s ktorým sa dennodenne stretávame v poľnohospodárskych prácach alebo v stavebníctve. Počas týchto prác vzniká mnoho mikroúrazov, ktoré vplývajú na rýchly úbytok chrupavky, stvrdnutie stavov či osteoartózu. Rozsah pohyblivosti končatín je čoraz menší. Samozrejme, že všetky tieto problémy sú sprevádzané ostrými bolesťami. Preto hlavným cieľom fyzioteapeutickej liečby je odstránenie bolesti a zápalov.

Vo fyzioterapii sa používa mnoho metód. Môžeme ich podeliť na tri časti – fyzioterapiu, pohybovú terapiu a masáž. Aj preto fyzioterapeuta musí byť odborníkom vo všetkých týchto troch odboroch. V prvom odbore tj. vo fyzioterapii sa využívajú také liečebné metódy ako elektroterapia, svetelná terapia, ultrazvuk, a magnetické pole.

Pri pohybovej terapii sa využíva mnoho gymnastických prvkov, predovšetkým na rozhýbanie stuhnutých stavov. Často sa využívajú cvičenia, pri ktorých sa odľahčí telo. Hlavnou výhodou týchto cvikov, je to, že sa stuhnuté svaly rozhýbavajú bez zaťaženia kĺbov a bez ich ďalšieho opotrebovania. Do ambulancie prichádzajú nielen starší ľudia, ale aj deti s plochými stopami, koliózou, rôznymi chorobami neurotického charakteru.

Masáže sa využívajú predovšetkým na uvoľnenie svalov. Základnou technikou je klasická ručná masáž. Každý masér má však svoju osobitnú techniku, ktorá je zložená z prvkov rôznych techník, či je to už spomínaná klasická masáž, ďalej bodová, segmentálna atd. Pri rozmasírovaní sa však sval nielen uvoľňuje, ale zároveň získava aj správne rozmedzie pohybu. Často sa totižto stáva, že pri väčšej námahe alebo chorobách svaly stuhnú.

Akú má budúcnosť fyzioterapia? Túto otázku som si položil aj ja. Podľa možností, ktoré so sebou prináša, môžeme s istotou povedať, že bohatú. Fyzioterapia dopĺňa operačnú a farmakologickú liečbu. Pomáha pacientom v správnej rehabilitácii, aby získali späť svoje schopnosti po rôznych nehodách, úrazoch, zraneniach. Jej budúcnosť však nespočíva len v rehabilitácii. Ľudia v dnešnej dobe žijú v podmienkach, v ktorých je najdôležitejšia prevencia. V rýchlom tempe života, ktorý je príčinou stresu nemáme veľa času na uvoľnenie. Uvoľnenie je však veľmi dôležité, pretože dlhší stres je príčinou mnohých bolestí svalov a pocitov napätia, ktoré negatívne vplývajú na naše zdravie. Aj preto v poslednom čase vzniklo viacero relaxačných metód a cvičení, ktoré blahodarne pôsobia na náš organizmus. Jednou z nich je aj metóda Copera, podľa ktorej by mal každý človek cvičiť aspoň trikrát v týždni po 30 minút, pokiaľ sa tep nezrýchli do 130 úderov za minútu.

Pri našom štýle života sme si doteraz na profylaktiku ešte nezvykli. Počas práce sa nešetríme, namáhame sa a neskôr, keď máme problémy, tak sa čudujeme, čo sa nám to vlastne stalo. Namiesto toho, aby sme sa prirodzeným spôsobom chránili pred mnohými ťažkosťami, občas sa správame tak, akoby sme ich chceli dostať na objednávku. Potom ani niet sa čomu čudovať, že toľko ľudí v našej spoločnosti trpí na problémy od výmyslu sveta. A pritom by stačilo, keby sme pravidelne dopriali nášmu organizmu trochu pohybu a relaxácie.

Text a foto: MARIÁN SMONDEK

KRÁTKO ZO SLOVENSKA

Spišské múzeum oslavovalo. Spišské múzeum v Levoči si koncom roku 2006 pripomenulo jubilejné 120. výročie inštalovania prvej muzeálnej expozície. Pri tejto príležitosti odovzdalo ocenenie Benefactor musea scepusiensis osobnostiam, ktoré sa zaslúžili o jeho rozvoj. Medzi ocenenými boli napríklad historik Ivan Chalupecký, primátor mesta Miroslav Čurila, spišský biskup František Tondra, evanjelický farár z Kežmarku Roman Porubän, televízny redaktor Pavol Kubáni, Štátny archív v Levoči, či múzeum Stanislava Fischera v Bochni. (mm)

* * *

Víchrica. Silná víchrica, ktorá sa prehnala Európou v polovici januára zasiahla aj územie Slovenska. Na popradskom letisku bola nameraná rýchlosť vetra 109 km/hod a silný nárazový vietor na hrebeňoch Tatier dosahoval silu víchrice. Bolo poškodených viacero striech a vyvrátené stromy zatarasili cesty. Našťastie sa nezopakoval scenár spred niekoľkých rokov, keď bola úplne zničená veľká časť lesných porastov vo Vysokých Tatrách. Príslušníci hasičského a záchranného zboru v noci 19. januára zasahovali 94-krát, avšak počas zásahov nezaznamenali žiadne zranenia ani úmrtia. (mm)

* * *

Výročie leteckej katastrófy. Dňa 19. januára si Slovensko pripomenulo prvé výročie najväčšej leteckej katastrofy, pri ktorej zahynulo 42 slovenských vojakov vracajúcich sa z misie z Kosova. Pri tejto príležitosti posvätili v maďarskej obci Hejce základný kameň pamätníka obetiam tejto havárie. Pamätník by mali odhaliť v máji tohto roku. Medzi obeťami bol i jeden vojak pochádzajúci zo Spišskej Starej Vsi, ktorý je pochovaný na miestnom cintoríne. (mm)

* * *

Nový chrám v Kežmarku. V druhý vianočný sviatok bol v Kežmarku za prítomnosti najvyšších gréckokatolíckych duchovných i predstaviteľov iných cirkví a širokej verejnosti otvorený pre konanie bohoslužieb nový chrám. Pre gréckokatolíkov, ktorí doteraz museli svoje bohoslužby vykonávať v rímskokatolíckom alebo evanjelickom kostole, to bola významná udalosť. (mm)

* * *

Ples Spišiakov. Dňa 12. januára sa v koncertnej sále Reduty v Spišskej Novej Vsi uskutočnil jedenásty ročník reprezentačného plesu Spišiakov. Zúčastnilo sa ho približne tristo hostí, pričom nechýbali primátori spišských miest, najvyšší politickí predstavitelia, či zástupcovia spoločenského života na Spiši. (mm)

* * *

Slovensko predsedá OSN. Vo februári sa Slovenská republika stala predsedajúcou krajinou Bezpečnostnej rady OSN. Za hlavnú tému svojho predsedníctva si vybrala reformu bezpečnostného sektora. Dôležité budú aj rokovania o Kosove a počas nášho predsedníctva vyprší mandát misiám OSN na Haiti, vo Východnom Timore a Konžskej republike. (mm)

* * *

Nový slovník spisovnej slovenčiny. Pred niekoľkými týždňami vyšiel dlho očakávaný prvý zväzok nového Slovníka súčasného slovenského jazyka obsahujúci slová od A po G. V slovníku je zachytených 30 293 slov, oproti predošlému slovníku z päťdesiatych rokov je bohatší o tisíce slov. „Rozšíril sa najmä o prevzaté slová z iných jazykov, odvodeniny jestvujúcich slov a nové významy starších slov," hovorí hlavná redaktorka slovníka Alexandra Jarošová.

Príprava slovníka trvala desať rokov, na jeho vydaní spolupracovali desiatky jazykovedcov a 73 odborných poradcov zo 103 vedných oblastí. Dosiaľ používaný slovník vyšiel ešte v rokoch 1959 až 1968 a obsahoval zhruba 120-tisíc slov. Nový slovník by mal po skompletizovaní zachytiť 220 až 240-tisíc slov. Druhý zväzok vyjde asi o dva a pol roka, na všetkých osem zväzkov si však musíme počkať 15 rokov.

Pri zostavovaní slovníka jazykovedci vychádzajú najmä z lístkovej kartotéky jazykovedného ústavu, ktorá obsahuje lístky so zhruba 5 miliónmi slov v rôznych kontextoch. „Dôležitými zdrojmi sú aj knihy, publikácie, tlač, sleduje sa aj internet," hovorí Jarošová. Jazykovedci pracovali aj s takzvaným Slovenským národným korpusom, ktorý obsahuje až 300 miliónov slov v najrôznejších použitiach a tvaroch a je aj na internete.

Diskusie sa podľa autorov nového slovníka viedli najmä okolo prebratých slov z angličtiny. Prvý zväzok obsahuje 445 anglicizmov, z ktorých je väčšina poslovenčená. Medzi spisovné slovenské slová sa tak dostali výrazy ako blogér, bodygard, brejkdens, četovať, drajv, džoging alebo esemeskovať. Do slovenčiny pribudli však aj slová, pri ktorých pôvodný anglický pravopis ostal zachovaný. Anglickými i slovenskými slovami zároveň sú tak napríklad barbecue, curling, catering či brainwashing. Jazykovedci však uprednostňujú, ak sa prebraté slová postupne adaptujú smerom k výslovnosti.

Slovník obsahuje aj viacero vulgarizmov. Jazykovedci však upozorňujú, že to nie je dôvod na ich používanie vo verejných prejavoch alebo médiách. (SME)

Rozlúčka so spišským dekanom

V Nedeci sa 11. februára 2007 konala rozlúčková sv. omša, počas ktorej sa farníci prišli rozlúčiť so svojím dlhoročným farárom Marianom Wanatom, ktorý je medzi farníkmi veľmi obľúbený. Na začiatku slovenskej sv. omše zástupcovia detí, mládeže, rodičov a Miestnej skupiny Spolku v Nedeci vyjadrili svoju vďaku farárovi za jeho obetavú prácu v prospech farnosti, pomoc, ktorú poskytoval potrebujúcim, úsmev a radu. Ďakovali mu aj za prípravu detí na prvé sv. prijímanie, mládeže na birmovanie, za udeľovanie sviatosti a pod. Nechýbali aj poďakovania za hlásanie božieho posolstva, ústretovosť a dobrosrdečnosť, s ktorou sa mohli stretnúť na každom kroku. Spomenuté boli aj investície, ktoré sa urobili vo farnosti počas pôsobenia kňaza M. Wanata. Patrí k im o. i. chodník okolo kostola, dokončená renovácia hlavného a bočných oltárov, krstiteľnice, kazateľnice, výmena oblokov a stavba novej fary. Po týchto poďakovaniach mu zhromaždení farníci zaspievali krásnu pieseň v nárečí na rozlúčku. Takýmto spôsobom mu želali hojnosť božích milosti a opateru Panny Márie pri nástupe do práce v novej farnosti. Farníci dúfajú, že sa budú často stretávať so svojím bývalým farárom v Novom Targu a ani on nezabudne na Nedečanov a bude ich navštevovať vo voľných čase.

Kňaz Wanat bol aj dlhšie obdobie spišským dekanom. Jeho odchodom z tohto postu stráca spišský dekanát nielen vedúcu osobnosť, ale aj múdreho a rozvážneho človeka, ktorý dokázal riešiť problémy nielen príkazmi, ale aj kompromismi, čo na území, kde žijú viaceré národnosti, nie je vždy najľahšie.

Od 16. februára t.r. sa spišský dekan kňaz kanónik Marian Wanat stal farárom v Novom Targu, kde pôsobí vo farnosti sv. Kataríny. Novým farárom v Nedeci je kňaz Andrej Pawlak z Prus, ktorému želáme, aby sa mu Nedeca stala opravdivým domovom.

Text a foto: DOROTA MOŠOVÁ

KRÁTKO ZO SPIŠA

Prednedávnom oslávili striebornú svadbu Anna a Ján Kalatovci z Novej Belej a Irena a Štefan Kiedžuchovci a dvadsiate výročie sobáša Mária a Mieczysław Bizubovci z Vyšných Lápš. Jubilujúcim párom prajeme veľa zdravia, božieho požehnania a nech im láska pomáha zmeniť pekné chvíle na krásne a smútky na bezvýznamné okamihy.

* * *

V januári sa vo viacerých spišských obciach uskutočnili oblátkové stretnutia pre chorých ľudí. Takéto stretnutia im umožňujú stretávať sa v spoločnosti iných ľudí, porozprávať sa o svojom trápení a častokrát aj pocítiť, že nie sú osamotení vo svojej chorobe.

* * *

Žiaci a učitelia nastúpili do škôl po zimných prázdninách, ktoré mali od 15. do 26. januára t.r. V novom polroku im prajeme veľa úspechov, elánu a síl do ďalšej práce.

* * *

Na prelome januára a februára sa stáda chovateľov oviec a kôz obohacujú o mláďatá. Ludvik Šoltýs z Lapšanky je skúseným chovateľom, ale také prekvapenie, ako ho stretlo na začiatku februára, nikdy nečakal. Vo svojom ovčinci našiel ovcu, ktorá porodila šesť jahniat (na našom zábere syn Stanislav s jahňatami) a to sa veru často nestáva. Je to rarita na celé okolie. Ludvik vlastní stádo výše 70 oviec. Pozoruhodný je ešte aj fakt, že na dvadsaťdva ovčích matiek len päť z nich málo po jednom jahňati a ostatne najmenej dva. (dm)

DAR SRDCA

Do našej akcie Dar srdca sa tentoraz zapojili krajania Štefánia Knapčíková sumou 1646 zlotých a Jozef Grapa sumou 150 zlotých. Svojimi príspevkami prispeli na činnosť MS SSP v Sliezsku. Srdečne ďakujeme.

Ktokoľvek by chcel podporiť náš Spolok, môže prispievať na adresu:

Zarząd Główny TSP, ul. św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków. Nr konta: Bank Polska Kasa Opieki S.A. III/O Kraków, 73-1240-2294-1111-0000-3708-6985.

Jurgovská farnosť roku 1832

Do písaných prameňov vstupuje Jurgov, keď sa v portálnom súpise z roku 1556 hovorí o jeho založení a privilégiách z roku 1546. Roku 1570 sa spomína šoltýs Jurko, po ktorom bola novozaložená osada pomenovaná. Neskôr vystupuje táto osada pod názvami Jörg, Jurgau Szepesgyörke, Jurgov, Jurgow. Teritórium Jurgova patrilo nedeckému panstvu rodiny Horváth de Paveč.[1]

V dňoch 3. a 4. júla 1832 vizitoval, kontroloval spišský biskup Dr. Jozef Bélik farnosť v Jurgove. Jeho 21 stranová zápisnica, ktorá sa zachovala z tejto kontroly, dáva nám predstavu, ako vtedy žila miestna cirkev v Jurgove.

ThDr. Jozef Bélik, spišský biskup bol dôsledným vizitátorom farností svojej diecézy, ktorú prešiel dvakrát. Narodil sa v Dežericiach, okr. Bánovce 1. decembra 1757[2] zo zemianskej rodiny. Otec sa volal Ondrej, matka Judita rod. Škultétyová. Rodičia ho poslali učiť sa maďarčinu do Komárna. Po maturite na gymnáziu v Ostrihome, vstúpil do diecézneho seminára a filozofiu študoval v Trnave, teológiu na viedenskom Pázmaneu. Tu ho vysvätili za kňaza a získal doktorát teológie. Roku 1784 sa stal prefektom seminára, profesorom morálnej teológie a roku 1787 vicerektorom Generálneho seminára v Bratislave, kde prišiel do kontaktu s bernolákovcami. Neskôr sa stal ostrihomským kanonikom, monoštorským opátom, rektorom seminára v Pešti, biskupským vikárom, roku 1820 námestníkom kardinála Rudnaja, roku 1823 ho menovali za spišského biskupa. Patril k teamu arcibiskupa Alexandra Rudnaja, keď sa v ostrihomskej kúrii hovorilo po slovensky. Bol veľmi vzdelaným, sčítaným a dôsledne začal vizitáciami farností spišskej diecézy. Bol obľúbený aj u evanjelikov. Podporoval chudobných študentov, snahy bernolákovcov, slovenskú spisbu. Zanechal bohatú knižnicu. Postavil viacero nových kostolov (v Spišskom Štiavniku z kameňov Skaly útočiska, posvätený 15. augusta 1836, v Lúčke, Kravanoch, Teplici, Štrbe a Jabloňove, kde je aj pochovaný). Hamuljakov almanach Zora objednal v 500 exemplároch. Pri letnom sídle v Spišskom Štiavniku nechal vybudovať krásny park. Zomrel na Spišskej Kapitule 90 ročný 5. marca 1847. V štiepenom erbe mal v pravom červenom poli rameno so šabľou, v ľavom modrom poli bol zlatý grif.

Kanonické vizitácie mali svoju presnú štruktúru a farári bývali vopred informovaní formou otázok, aby sa na vizitáciu pripravili. Vizitácie biskupa Bélika mali jednoduchú, ale prehľadnú štruktúru:

1. Budova a zariadenie kostola, filiálne kostoly, kaplnky, kríže, sochy, cintoríny, fara, škola;
2. Farár, učiteľ, kostolník, hrobár, babica;
3. Povinnosti patróna, farára, učiteľa, kostolníka, hrobára, babice;
4. Príjmy cirkevných osôb: kostola, farára, učiteľa, kostolníka, hrobára, babice;
5. Ľud farnosti;
6. Miesta vzdialené od centra farnosti.

Kanonickú vizitáciu dopĺňali na záver niektoré konkrétne ustanovenia, v každej farnosti iné, podľa situácie. Nechýbali nikdy podpisy a osobné pečate zúčastnených.

1. Budova a zariadenie kostola, filiálny kostol, kaplnky, kríže, sochy, cintoríny, fara, škola

Hneď prvá veta Bélikovej vizitácie roku 1832 konštatuje smutnú skutočnosť, že pôvodný kostol zhorel a nevedno, kedy bol postavený; vie sa len to, že roku 1696 bol tu organista a roku 1740 farár Adam Plučinský.

Biskup si všímal potom detaily, podľa nich možno porovnávať, čo bolo vtedy v kostole a čo sa v ňom doteraz zachovalo. Nevie sa, či bol kostol vysvätený, predpokladá sa, že bol len požehnaný. Roku 1813 bolo predĺžené druhé okno vo svätyni, vnútro vymaľované - podľa farských dokumentov. Nezdá sa, žeby bol kostol obsadený sektármi, priestor kostola postačuje pre ľud farnosti. Strecha bola opravená, teraz je v dobrom stave. *Dedicatio* (zasvätenie, odpust) kostola je: nedeľa po sviatku sv. Šebastiána, ktorý je 20. januára. Sú tu tri oltáre: hlavný sv. Šebastiána, obrazy svätého Šebastiána a Floriána, sochy sv. Petra a Pavla, Jána evanjelistu, sv. Vojtecha a Mikuláša. Svätostánok je vhodný, kľúč od neho sa opatruje v sakristii.

Na evanjeliovej strane je bočný oltár Panny Márie s dieťaťom na rukách. Obraz: Sv. rodiny, sochy: sv. Šimona a Jozefa. Na epištolovej strane: oltár sv. Mikuláša, obraz sv. Barbory, sochy: sv. Jána Nep. a Chryzostoma, obraz: sv. Antona Paduánskeho, obraz Zvestovania P. M. Všetky oltáre majú *portatilia* (sú prenosné). Jeden z nich bol za vizitácie obnovený s troma plachtami. Svietnikov je spolu 22: 4 cínové, 18 drevených. V kostole niet večného svetla, pretože niet fundácie a nie sú v ňom ani žiadne relikvie. Kostol má plnomocné odpustky pre obe pohlavia, za obvyklých podmienok na večné časy od pápeža Pia VI. z 11. decembra 1784 na sviatok sv. Šebastiána, od prvých vešpier sviatku až do západu slnka vlastného sviatku. Hlavný oltár má privilégium na 7 rokov od toho istého pápeža zo 7. apríla 1788 a 5. augusta 1819 predĺžené spišským biskupom Jánom Ladislavom Pyrkerom tiež na 7 rokov, ale toto už vypršalo.

Svätý hrob tu nie je a keďže podľa kurátora kostolnej pokladnice (zo dňa, t.r., č. 271) zostáva v nej 68 zl a 22 den., biskup nariadil urobiť ho. Zo severnej strany má kostol pripojenú murovanú sakristiu, v dobrom stave, priestrannú a svetlú, zabezpečenú dostatočne proti zlodejom a požiaru. Sú v nej dve skrine, jedna pre ornáty, druhá pre alby, pre nové kazuly, pluviále a polička pre kostolné knihy. Ani v kostole, ani v sakristii sa neuchovávajú žiadne privátne veci. Kazateľnica je drevená, voskovej farby akoby mramorovaná s obrazom Dobrého pastiera, striešku nad ňou zdobí anjel.

Chór je z dreva, takisto voskovej mramorovanej farby, podopierajú ho dva stĺpy, je v dobrom stave. Organ je opravený so 4 mutáciami. Hudobné nástroje sú: starý bubon a dve trúby v starostlivosti učiteľa. Krstiteľnica je na boku oltára P. Márie, uchováva sa v nej krstná voda v medenej nádobe, spevnená je cínom, uzavretá a zabezpečená,

[1] CIĄGWA, J.: *Dzieje i współczesność Jurgowa 1546-1996*. Kraków: Towarzystwo Słowaków w Polsce, 7, 13.

[2] *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska.* Bratislava: Lúč. Bratislava 2000, 81. -ZUBKO, P., ŠVÁRNY, M.: *Spišskí biskupi.* Spišská Kapitula: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka 1996. 25-26.

zakrytá drevenou ozdobnou pokrývkou - v dobrom stave. Voda sa obnovuje dva razy do roka: na Veľkú noc a na Turíce. Sväté olejky sa uchovávajú uzamknuté v sakristii, každoročne sa obnovujú. V kostolnej lodi je na epištolnej strane stará spovednica pri stredných dverách, kde sa spovedajú farníci. Nie je tu štálum pre patróna, nemá tu ani žiaden erb. Lavice vpravo sú lavice pre mužov, vľavo pre ženy, dievčence sú v svätyni, chlapci na chóre.

Sakrárium (miesto na posvätné veci) je za hlavným oltárom, čistí sa na Veľký piatok, čo je v ňom zbytočné, páli sa na Bielu sobotu a popol sa ukladá. V kostole nie je nič, čo by zneucťovalo dom Boží. V kostole nie sú žiadne kamenné nápisy, ani na stenách, okrem bočných oltároch: oltár sv. Mikuláša má nápis 1771 a oltár Panny Márie 1781.

Kľúče od kostola sa opatrujú na fare, kostol otvára a zatvára učiteľ, v nedeľu kostolníci.

Kostol nemá vežu, len drevenú zvonicu, podľa diecéznej úpravy z 22. apríla 1831, č. 378 opravenú, v dobrom stave; sú v nej tri zvony: najväčší okolo 5 centový, darovaný miestnym farárom s nápisom: „Fusa Eperjesini... = uliaty v Prešove pre rímsko-katolícky kostol v Jurgove, Spišskej stolici, nákladom Jozefa Kašaja, miestneho farára, roku 1785, zasvätený sv. Šebastiánovi a Panne Márii s dieťaťom; stredný: znovu preliaty v Levoči, vážiaci dva centy a 30 ½ funta z kostolných peňazí s nápisom; *Gegossen hat Michael Johann Meyeb in Leutschau 1801, S. Floriano dicata (ulial Michal Ján Meyeb* v *Levoči 1801. zasvätený sv. Floriánovi);* tretí zvon má asi 1 cent a má nápis: *Na chválu Pánu Bohu dajme hlasy, Mikolaj mlynár jurkovský* – a hore nad tým: *Uliala ma ruka Martina Halinského roku 1699* o váhe okolo 50 funtov. Najmenší zvon je vo vežičke nad sanktuáriom, nemá žiaden nápis. Tento tretí a prvý požehnal tininský biskup a spišský prepošt Mariáši 10. septembra 1746, stredný požehnal spišský biskup gróf Ján Révaj roku 1803 v dedine Ždiar z príležitosti kanonickej vizitácie. Zvony slúžia len katolíkom.

Potom prešiel biskup na kontrolu vnútorného zariadenia kostola, ktoré bolo pomerne bohaté.

Zistil, že kostol má dva medené, pozlátené kalichy, z ktorých jeden má striebornú *kupu* (horná časť omšového kalicha, do ktorej sa vlieva víno) a striebornú paténu. Druhý starý medený s takou istou paténou má zvonku nápis: C- *curantur T.R. ng. D.B.F.I.R.M.C.C.SS. Et.A.I.P.T. 1698 1. Augus. et IHS S. T. et S.A.* Ďalej 1 pozlátené medené cibórium, 1 medenú pozlátenú monštranciu, ozdobenú sklenými farebnými hviezdičkami, 1 strieborný pozlátený pacifikál (kríž na bozkávanie), 1 staré medené postriebrené kadidlo s lodičkou (na tymián), 1 strieborná pozlátená pixida na Sviatosť pre chorých, 1 trojité plechové nádobky na sv. oleje, 1 nádobka na olej pre chorých, 4 zvončeky, 1 cínový krúžok, 2 staré cínové ampulky, 6 sklených ampuliek, 1 medená miska, 2 prenosné lampy pri hlavnom oltári, 3 závesné staré lampy, päť zástav, z nich jedna veľká biela hodvábna, dar farníkov, venovaná P. Márii a sv. Hieronymovi, 2 zástavy zo staršej látky sv. Šebastiánovi, Premeneniu, Ukrižovanému a sv. Vojtechovi, 2 zástavy z červenej látky: Spasiteľovi, sv. Jánovi Nepomuckému, sv. Floriánovi, Ukrižovanému - v dobrom stave z kostolných peňazí - túto za vizitácie požehnal Ján Fragner, Dunavecký dekan. Okrem tohto sú tu obrazy namaľované na stene kostola: Sedembolestnej Matky, držiacej Krista v lone, sv. Šebastiána a Mikuláša; prenosná socha Panny Márie, štyri namaľované na skle, vhodné na zvrúcnenie zbožnosti, 2 drevené nepomaľované kríže pre bohoslužby a pohreby, 1 drevená nepomaľovaná soška Vzkrieseného Krista, 1 drevený nepomaľovaný baldachýn, 7 hodvábnych ornátov 1. triedy: 1. a 2. biely, 3. a 4. červený, 5. zelený, 6. fialový, 7. čierny, 4 hodvábne ornáty 2. triedy: 1. biely, 2. červený, 3. fialový, 4. zelený, 5 ornátov sčasti hodvábnych, sčasti z inej látky rozličných farieb s príslušenstvom, 1 biely hodvábny pluviál, 1 zodraný čierny pluviál, 4 vyšívané alby, 7 chudobnejších álb, 7 humerálov (nákrčníkov), 9 korporálov, 20 purifikatórií, 4 cinguly, 10 ručníkov (uterákov), 30 plachiet, 3 misále sviatočné, 1 starý misál, 2 staré misále na rekviem, 2 rituále, 1 breviár, 2 červené miništrantské obleky, 2 zelené, 2 žlté staré velumy, 2 burzy, jedna nová, druhá opotrebovaná, 2 nové superpelicey, 3 staršie, 2 staršie birety, 1 nová, súkenná plachta na hrob (k rekviem), 4 plachty za zakrytie oltára v pôste, 1 kľakadlo, 2 stoličky, 2 železné nástroje na pečenie hostií, 1 vykrajovač hostií, 1 zámok, 1 kropáč, 2 skrine v sakristii, 1 skriňa na ornáty, 1 polička na kostolné knihy, 1 slovenský evanjeliár, 1 kniha ku zaopatrovaniu chorých.

Ku jurgovskej farnosti patrila aj filiálka Javorina, kde je drevená kaplnka, postavená roku 1795 štedrosťou slobodného baróna Jozefa Horvátha z Paloče; v nej je jeden oltár, zasvätený sv. Anne a na jej sviatok sa svätí *patrocinium* (odpust), s plnomocnými večnými odpustkami zo dňa 8. januára 1828 udelenými veriacim brevem pápeža Leva XII. Kaplnka nemá svätostánok a neuchováva sa tu Eucharistia. Dva drevené svietniky sú pripevnené k oltáru, nie sú tu žiadne relikvie, drevená kazateľnica je nepomaľovaná, niet chóru; celkom dobrý organ má 4 mutácie. Niet tu štalumu pre patróna, ani žiadneho erbu. Vpravo sú lavice pre mužov, vľavo pre ženy. Kľúč od kaplnky je u javorinského kostolníka. Pripojená je zvonica - vyžaduje si opravu - s jedným železným zvonom, vážiacim okolo 30 funtov, požehnaným (spolu s kaplnkou) Karolom Planitzom, farárom v Cubici a kežmarským dekanom. Poklad kaplnky v Javorine tvorí: 1 strieborný pozlátený kalich s paténou, 1 červený hodvábny ornát spolozlatými strapcami, 2 staré cínové ampulky, 1 železná miska, 1 cinový kruh, 2 zástavy z červenej látky (sv. Šimona, Ukrižovaného, sv. Anny a Panny Márie). Malá skrinka na uloženie pokladu a bohoslužobných predmetov, inak sa uchováva z dôvodu bezpečnosti vo farskom kostole. Všetko je tu starostlivosťou slobodného baróna. Kaplnka nemá žiaden majetok, výdavky hradí patrón. Na oltári je uvedený rok 1727.

Dve drevené kaplnky sú vo filiálke Repisko: Ukrižovaného Krista a Panny Márie, v Čiernej Hore kaplnka sv. Hrobu a v Javorine sv. Anny, postavené starostlivosťou farníkov v jubilejnom roku 1826, sú v dobrom stave, ale bez majetku. Nikdy sa v nich neslúžia omše. Jeden kríž je na cintoríne v Jurgove, postavený horlivosťou farníkov, nákladmi obce, je zachovávaný v dobrom stave. Je tu tiež jedna murovaná Božia múka trpiaceho Krista poblíž dediny Jurgov; nedá sa zistiť, kedy ju farníci postavili, ale starajú sa o ňu.

Cintorín je mimo obce. bezprostredne dosiahnuteľný, dávno bol okolo kostola, ohradený dreveným plotom a ten múrikom, uzavretý dvoma bránami, tretí je mimo obce *Nad pustým brežkom medzi jalovcami.* Toto miesto bolo vysekané 10. novembra 1831, kde sa pochovávali zomrelí toho roku na choleru, nie je ohradený plotom ani valom, požehnal ho terajší farár. Okolo kostola sú štíhle lipy, na cintorínoch mimo obce nie sú žiadne stromy (ani ovocné), pochovávajú sa tam len farníci, nekosia sa, aby sa nerušila posvätnosť miesta. Miesta sú požehnané, neporušené, nepochovávajú sa tu ani nepokrstené deti, ale zato evanjelici, ale oddelene. Hroby sa kopú do hĺbky 6 stôp, čo nie je dostatočné, pretože je nariadené po 30 rokoch pochovávať na tie isté miesta. Nie je tu kostnica, ak sa nájdu kosti zomrelých, zakopú.

POKRAČOVANIE V ĎALŠOM ČÍSLE

Prof. Dr. JOZEF ŠIMONČIČ, CSC.

Športové aktivity v podvlčianskej klubovni

Oravské problémy

O potrebe výstavby kultúrnych zariadení pre potreby jednotlivých miestnych skupín Spolku Slovákov v Poľsku sa v minulosti diskutovalo pomerne veľa. Keď ide o Oravu, smelo môžeme povedať, že priveľa, no situácia sa nemenila a od podpísania 10. marca 1947 vo Varšave *Zmluvy o priateľstve a vzájomnej pomoci medzi republikou Poľskou a republikou Československou* a jej dodatkového protokolu, v ktorom sa zmluvné strany zaviazali, že zaistia *Poliakom v Československu a Čechom a Slovákom v Poľsku v rámci zákonnosti a na základe vzájomnosti možnosti národnostného, politického, kultúrneho a hospodárskeho rozvoja...* Slovákom na Orave mala byť v rámci týchto záväzkov odovzdaná drevená budova v Chyžnom a v tejto veci bolo dokonca prijaté uznesenie vlády Poľskej republiky. Zo zápisnice konferencie Vo veci vzťahov na Spiši a Orave, ktorá sa konala 17. septembra 1947 v Ministerstve zahraničných vecí vo Varšave, sa dozvedáme[1], že poľské vojenské organy (WOP) toto uznesenie nevykonali a preto im bol stanovený nový termín odovzdania domu pre potreby Spolku Čechov a Slovákov na Orave – do 1. decembra 1947. Ani tento termín nebol však dodržaný, a ani žiaden ďalší!

Uznesenie vlády Poľskej republiky a záväzky zmluvy podpísanej pred 60 rokmi tak ostali len na papieri.

Nemôžeme však povedať, že krajania na Orave sa k téme nevracali. Po dvadsiatich rokoch, po návšteve ministra kultúry SR Miroslava Válka, sa k tejto problematike vrátili a istým výsledkom ich aktivity a realizáciou starších prísľubov mala byť výstavba Kultúrneho domu v Dolnej Zubrici, pri ktorej viacerí naši krajania odpracovali za darmo po 10 dni. Takto bolo zasa len počas prísľubov. Po otvorení tohto kultúrneho domu sa však ukázalo, že je to dom obecný, nie slovenský.

Problém výstavby Domu slovenskej kultúry v Jablonke opätovne nastolila veľvyslankyňa SR v Poľsku Magdaléna Vášáryová, ktorá na stretnutí s krajanmi v Jablonke 15. januára 2001 prisľúbila pomoc a zaviazala sa, že zaistí finančné prostriedky na prípravu potrebného stavebného projektu[2]. V diskusii počas 11. Zjazdu SPP 25. januára 2003[3] dokonca svoj prísľub potvrdila, no hovorila už o „postavení možno nie honosného, ale účelného Domu kultúry v Jablonke“, čo dokonca podporuje aj premiér SR. Pani veľvyslankyňa Magdaléna Vášáryová toto vyhlásenie oravským krajanom potvrdila počas opätovnej návštevy Jablonky, 4. apríla 2003, keď krajanom zopakovala predchádzajúce prísľuby a tentoraz už hovorila o „výstavbe neveľkého Domu kultúry slovenskej v Jablonke“[4].

[1] J. Kwiek, Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945-1957, Kraków 2002, s. 105
[2] Život, 3/2001, s. 22
[3] Život, 4/2003, s. 3
[4] Život, 5/2003, s. 3

Schôdza oravského OV SSP v Jablonke

Ostalo však len pri sľuboch. Pani veľvyslankyňa vo februári 2005 ukončila svoju diplomatickú misiu v Poľsku.

Nové úsilie o výstavbu, buď kúpu domu v Jablonke začal Obvodný výbor SPP a najmä nový predseda Miestnej skupiny Ján Bašisty koncom roku 2005. Ústredný výbor Spolku sa vtedy usiloval kúpiť pre potreby súboru Kumoratky budovu starej slovenskej školy v Podvlku – Psiarni. Nepodarilo sa to. Obvodný výbor na Orave vtedy uznal, že základnou prioritou pre Oravu je kúpa budovy v Jablonke a začal vyjednávať s vtedajším vojtom Jablonky Julianom Stopkom a predmetom ich záujmu bola bývala zverolekáreň v Jablonke a časť pozemku (15 árov), na ktorom táto budova stojí. Do konca volebného obdobia miestneho zastupiteľstva sa však nepodarilo vec finalizovať. Prekážky boli dvojaké. Chýbala po prvé dostatočná vôla zo strany Gminného úradu v Jablonke (nebolo prijaté uznesenie o predaji), a po druhé cena nehnuteľnosti bola stanovená na takmer 300 tis. zl., čo nie je malou čiastkou. Ústredný výbor SSP ešte pre voľbami do miestnych samospráv chcel uzavrieť notársku zmluvu o prevode vlastníckeho práva ku tomuto pozemku, no žiadal, aby predajná cena bola rozdelená na menšie čiastky i aby sa realizovala formou splátok. Vojt Jablonky Julian Stopka však navrhol odklad, aby sa obchod realizoval po voľbách. Stalo sa však, že voľby do obecnej samosprávy vyhral Antoni Karlak a vzišlo iné zastupiteľstvo, s ktorým treba začať nové vyjednávanie.

S veľkým prekvapením, preto viacerí členovia Ústredného výboru SSP prijali totálny kritiku činnosti Spolku vo vzťahu ku OV na Orave a najmä rad neopodstatnených obvinení, ktoré na výročnej porade dopisovateľov časopisu Život predniesol (20. novembra 2006) pán Józef Spiszak z Krakova. Prekvapenie bolo o to väčšie, lebo snahou vedenia Spolku je riešiť každú opodstatnenú požiadavku, aj tu najkomplikovanejšiu, akou je výstavba, prípadne zakúpenie domu na kultúrnu činnosť v Jablonke. Veď práve preto boli koncom roku 2005 prenajaté nové priestory pre potreby OV v Jablonke, a nateraz sú postačujúce, čo ocenili aj všetci prítomní na porade.

Dňa 17. januára 2007 sa preto konala v Jablonke schôdza Obvodného výboru, na ktorej boli prítomní: podpredsedovia ÚV Dominik Surma a František Harkabuz, generálny tajomník ÚV Ľudomír Molitoris a vedenie OV. Na tejto schôdzi sa zástupcovia oravského obvodu dištancovali od vyhlásení pána J. Spiszaka a konštatovali, že jeho názory nie sú totožné s mienkou OV a neboli s OV dohodnuté. Predsedníčka OV Genovéva Prilinská sa v mene krajanov z Oravy ospravedlnila a požiadala, aby sa diskusia na schôdzi viedla v konštruktívnom duchu a aby sa hlavný cieľ - akým je vytvorenie Centra slovenskej kultúry v Jablonke - všetkými možnými prostriedkami podarilo zrealizovať.

Text a foto: ĽUDOMÍR MOLITORIS

DEŇ STARÝCH RODIČOV V HARKABUZE

V Základnej škole v Harkabuze sa uskutočnila tradičná oslava dňa starých rodičov spojená so VI. ročníkom rodinnej súťaže v spievaní kolied. Už niekoľko rokov toto milé podujatie pripravujú pani učiteľky prvého stupňa ZŠ Maria Gniecka, Teresa Witkowska, Danuta Rapaczová a Zofia Śmiechová.

Koledovanie v kruhu svojej rodiny

Na úvod milého podujatia privítal všetkých hostí v hojnom počte zhromaždených v školských priestoroch riaditeľ ZŠ v Harkabuze Władysław Labuz. Po ňom sa rodičom a starým rodičom predstavili ich ratolesti, ktoré im priblížili príbeh spred 2000 rokov o narodení Ježiška. V ďalšej časti im už však museli pomôcť rodičia a starí rodičia. Nasledovala totiž rodinná súťaž v spievaní kolied. Tento rok sa súťaže zúčastnili: rodina Sączekovcov s babkou Genovévou, rodina Gutovcov s babkou Jozefínou Krpcovou, rodina Sútorovcov s babkou Máriou a dedkom Františkom, rodina Bielakovcov s babkou Máriou Bielovou, rodina Čepeľovcov s dedkom Františkom Harkabuzom a rodina Sączekovcov s dedkom Czesławom. Spolu vystúpilo 35 osôb. Všetci účastníci získali odmeny, ktoré im darovala škola a knižky, ktoré do súťaže venovala riaditeľka GOK v Rabe Wyżnej Elżbieta Smółka. Po súťaži dostal každý hosť malý darček. Žiaci predstavili scénku „Ľúbim Ťa, babička! Ľúbim Ťa, deduško! a darovali svojim starým rodičom vlastnoručne urobené darčeky.

Rodičia každý rok dokážu zaskočiť svojím kuchárskym umením maškrtné žalúdky a aj tento rok pripravili na toto podujatie zaujímavé pochúťky. Po milom zakončení kultúrneho programu si všetci s radosťou pochutili na všakovakých maškrtách, ktoré na stoloch čakali na hostí.

Popritom si zaspievali viacero pesničiek a kolied, ku ktorým na heligónke vyhrával František Harkabuz. Starým rodičom úsmev z tváre neschádzal a boli vďační svojim vnukom, že im pripravili veľmi milé prekvapenie.

Takéto stretnutie rodín zbližuje k sebe pokolenia detí, rodičov a starých rodičov. Deti sa učia úcte voči starším a zároveň preberajú dávne kultúrne tradície, ktoré prechádzajú z pokolenia na pokolenie. Preto sa niet ani čomu diviť, že sa už nikto nemôže dočkať na budúcoročné stretnutie.

František Harkabuz
Foto: Archív ZŠ v Harkabuze

Čaro Vianoc sa ešte na chvíľku vrátilo

Najmladší škôlkari spievajú starým rodičom

Prihrávajú dedovia A. Soja a J. Paciga z Kacvína

Želania pre babku a dedka

Väčšine z nás sa detstvo neodlúčiteľne spája so starými rodičmi, ktorí mali pre nás veľa času na rozhovory, čítanie kníh, prechádzky a boli odborníkmi v rôznych oblastiach nášho života. Vedeli, ako nás potešiť, keď nám bolo smutno. Boli v istom zmysle múdrou knihou, ktorá pozná radu na každú starosť a vie potešiť. Za všetky tieto okamihy sme im veľmi vďační a vyjadrujeme to rôznymi spôsobmi. Príležitosťou je aj Deň starých rodičov, ktorý sa oslavuje v polovici januára. Vtedy viacerí z nás sa snažia navštíviť starých rodičov, zavolať im a porozprávať sa s nimi či dokonca ich potešiť nejakým maličkým darčekom.

Každý rok sa starým rodičom snažia spríjemniť ich sviatok aj nedeckí škôlkari. Pripravujú pre svojich dedkov a babky pekný kultúrny program a milé pohostenie. Aj tento rok pripravila materská škola v Nedeci v spolupráci s rodičmi Deň starých rodičov. Najskôr sa všetci starí rodičia a ich vnúčatá zúčastnili svätej omše vo farskom kostole sv. Bartolomeja, ktorá bola obetovaná za starých rodičov. Sv. omšu celebrovali farár Marian Wanat a kaplán Jozef Bednarčík. Prosby a modlitby počas sv. omše prednášali aj najmladší Nedečania, ktorí chodia do miestnej škôlky.

Šikovné Nedečanky v scénke Dojenie kráv

Po bohoslužbe sa všetci presťahovali do vedľajšej požiarnej zbrojnice, kde sa už schádzali pekne poobliekaní predškoláci a opakovali si ešte posledný krát svoje úlohy pred vystúpením. Zhromaždených privítala v spišskom nárečí riaditeľka MŠ Marta Strončeková. Ako zdôraznila, cieľom podujatia je prehĺbenie vzťahov medzi najstaršou a najmladšou generáciou, spolupráca materskej školy a rodiny. Je to dobrá iniciatíva, ktorá učí deti vážiť si starších a mať voči nim úctu. Práve takýmto spôsobom sa nadväzujú priateľské vzťahy medzi dieťaťom a jeho okolím.

Podujatia sa zúčastnili o.i. spišský dekan a farár v Nedeci Marian Wanat, kaplán Jozef Bednarčík, riaditeľka nedeckého zámku Ewa Jaworowska-Mazur, riaditeľ združenej školy Zdzisław Majerczak, nedecký richtár Ján Novák a predseda MS SSP v Nedeci Emil Neupauer.

Najskôr sa starým rodičom prihovorili najmladší škôlkari a recitovanými básňami a riekankami ich uistili o svojej bezpodmienečnej láske. Zároveň pripravili scénku s jasličkami, za čo im patrí veľká pochvala. Napriek tomu, že boli najmladšími vystupujúcimi, veľmi dobre si poradili so svojimi úlohami. Po nich

už netrpezlivo na svoje vystúpenie čakali predškoláci, ktorí sú už skúsenými recitátormi a hercami. Predstúpili pred svojich starých rodičov s peknými básničkami, vinšmi, poďakovaniami a prísľubmi, že budú slušní, nápomocní a chápaví. Deti pripravili pre starých rodičov nielen básne a scénky, ale zaspievali im viaceré pesničky, pri ktorých ich sprevádzali hudobníci v zložení: krajan Andrej Soja na harmonike a Ján Paciga na husliach – obaja z Kacvína a Mirko Kavasnovský taktiež na harmonike.

Jedným z prekvapení, ktoré čakalo na starých rodičov počas kultúrneho programu, bolo odovzdávanie diplomov pre najstarších a najmladších starkých. Medzi ocenenými boli: najstarší pradedo Ján Janos z Nedece-Zámku, najstaršia prababka Žofia Erdmanová, najstaršie babičky Žofia Floreková a Antonina Lukušová a najstarší dedo Andrej Svätý. Diplomy dostali aj najmladší pradedo a prababička Helena a Jozef Kapolkovci a najmladší starí rodičia Jozefa a Jozef Bogačíkovci. Všetkým k týmto pekným oceneniam blahoželáme.

Po kultúrnom programe malí škôlkari išli vybozkávať dedkov a babky. Na stoloch už mali pre nich pripravené malé sladké prekvapenia, ktorými sa starí rodičia nielen ponúkli, ale aj dali ich svojim vnúčatám. Nakoniec sa slova ujal farár M. Wanat. Posvätil pripravené oblátky, ktorými sa potom zhromaždení navzájom delili. Želali si predovšetkým zdravie, radosť zo svojich vnúčat, ktoré sú vždy ich očkom v hlave a božiu opateru. Dúfajú, že aj budúci rok sa im podarí zúčastniť takéhoto pekného podujatia.

Riaditeľka MŠ Marta Strončeková víta oslávencov

Čestní hostia

Neskôr sa začala beseda. Pri malom občerstvení sa starí rodičia rozprávali na rôzne témy, spievali slovenské aj poľské ľudové pesničky a bolo im veselo. Ako hovorili, je to pre nich jedna z mála príležitostí stretnúť sa, porozprávať a mať pocit, že napriek svojim starostiam či zdravotným problémom sú potrební.

Prajeme starým rodičom dlhé roky v zdraví, pochopení, láske a priateľskom vzťahu so svojimi vnukmi. Za každý úsmev a dobre slovo nech im Pán Boh požehná.

Text a foto: AGÁTA JENDŽEJČÍKOVÁ

Prednes básne predškolákmi

Jozef Cíger-Hronský

Zlatnícky učeň

Časom usádzalo sa v Kremnici mnoho remeselníkov a nadovšetko zlatníkov. Ale zlatníci vtedy nielenže predávali zlaté predmety ako teraz, ale sami museli vedieť zhotovovať prstene, náušnice, sošky a všetko, čo sa zo zlata vyrábalo.

Najznámejší zo všetkých bol istý starec, ktorý mal takú šťastnú ruku, že čo vyrobil zo zlata, všetko vyzeralo tak, že aj ten najväčší nepriateľ jeho úctivo musel pozerať na tú robotu. Zďaleka prichádzali bohatí ľudia, aby im spravil nejaký šperk či iný predmet ozdobný, ale ani čiastku z toho nestačil vyhotoviť. Za robotu mu však znamenite platili, bohatým sa stal, ale pritom taký bol skúpy, že i po drevo chodil si sám do hory.

Tovariš sa u neho o robotu žiaden ani neprihlásil a za učňa za žiadne svety tiež nikto nechcel k nemu. Alebo ak sa predsa nejaký chlapec dostal do jeho domu, ten veru dlho nevydržal.

Starý zlatník hneval sa už i sám na seba a tisíckrát si zaumienil, že ináč bude zaobchádzať s učňami, aby aspoň jeden mohol u neho vydržať. Ale keď najbližšie mal nejakého a práca len trocha sa nedarila tak, ako by sa mala, zasa sa veľmi rozhneval - a že práve učňa mal poruke, teda ten musel za to trpieť. Inokedy zas zahrúžil sa do svojej roboty, robil, robil, ani obedovať nestačil, ani večera mu neprišla na rozum, ale taký poriadok mal v dome, že keď on nejedol, ani ostatní v dome nesmeli.

A učni už i vtedy boli vždy lační, nuž ktože mal u neho vydržať, keď tak často ešte ani obeda a večere nebolo?

Konečne prešli roky a roky a nikto sa mu ani neponúkol za učňa, ba keby bol i prišiel niekto, starec nebol by už hádam nikoho ani prijal.

V tom čase túlal sa po meste istý chlapec bez otca, matky, žil z toho, čo mu dobrí ľudia podali. Lenže už i vtedy bolo to tak, že tí dobrí ľudia predsa len nedarovali mu to najlepšie, čo mali, a chlapec chudší bol ako tých sedem neúrodných rokov a toľko záplat mal na šatách ako na riečici dier a toľko dier na záplatách ako hviezdičiek na nebi.

Darmo chodil takto od majstra k majstrovi, nikde ho nechceli prijať. Prvý hneď povedal:

- Ani kladivo by si podvihnúť nevládal!

- Ani ihla by mu dobre nestála v tých biednych prstoch, - myslel si druhý a mnohí boli takí, že ani za dvere ho nepustili, nie to by sa púšťali s ním do reči.

A jedného dňa dostal sa takto i k starému zlatníkovi.

Starec práve odlieval sponku na rytiersky plášť, na ktorej mala byť zobrazená srna. Na otrhaného chlapca nezahľadel sa veru veľmi prívetivo, ale ten nebol naučený na prívetivé pohľady, smelo sa postavil pred starcove ostré oči.

- Ak ma podrží, nuž ostanem, ak ma vyženie i tento, nuž mnoho nestratím, - myslel si, lebo mnoho počul o tomto skúpom človeku.

A keď sa k nemu priblížil, nevrlo pýtal sa ho starec:

- Tak čo, iste by si chcel nejakú almužnu?!

- Nie, žiadnu almužnu nechcem, ale chcel by som sa vyučiť za zlatníka.

- Nuž tak prečo ťa čert práve ku mne doviedol, veď zlatníckeho majstra v každom dome nájdeš?!

Chlapec chvíľu rozmýšľal, ale potom povedal, ako bolo.

- Všade som už bol, no otrhaný som, slabý som a nikde ma nechceli. O vás som však počul, že ste veľmi skúpy a myslel som si, že vám hádam zodpoviem. A div, starec nerozhneval sa teraz, akoby sa to bolo očakávalo, ba práve pre túto pravdovravnosť sa mu vari zapáčil.

- A keď obeda nebude a na večeru zabudneme? - pýtal sa ďalej starý zlatník.

- To sa mne i dosiaľ často prihodilo a predsa som neumrel, - hovoril chlapec.

- A keď budem rozhnevaný a načiahnem sa ti na chrbát?

- Raz to vydržím a čakať nebudem, aby ste mi i druhý raz prihodili, - odpovedal zasa chlapec, čo sa skúpemu zlatníkovi tak zapáčilo, že trochu sa aj usmial.

Potom chytil hotovú sponku so srnou a natŕčal mu ju pred oči.

- Ale keď chceš byť zlatníkom, ešte to mi musíš povedať, či by si vedel takúto srnu vystrúhať!

Chlapec hodil okom na zlatú srnu a pohodil plecom.

- A takúto by som veru ani nechcel vedieť!

Starec sa zarazil.

Ba akú by si teda chcel?

- Len takúto nie, lebo táto by krívala, keby bola živá.

Zlatníka už-už pochytil hnev, ale čím viac sa prizeral na sponku, tým lepšie videl, že jedna nožička je skutočne trochu chybne odliata. Malá chyba to bola a musel veru pokrútiť hlavou, lebo sa mu zdalo, že sám by to ani nebol spozoroval.

- Dobré oči máš, synku, a keď ti aj prsty budú na niečo súce, tak vyučím ťa na zlatnícke remeslo, - povedal starý skúpáň konečne a chlapec stal sa učňom.

Usilovne sa učil, ako sa roztápa zlato, striebro ako sa vylieva do foriem, kedy sa ohýba, ako a čím sa vyklepávajú figúrky do mäkkého zlata, a keď jeho majster zabudol na obed, to len prvý raz spozoroval, lebo po druhý raz zabudol i sám. Skoro si oči nechal na majstrovi, keď sa díval, ako tomu spod ruky vyrastajú prekrásne veci, strieborné krčiažky so zlatými anjelikmi alebo práve svietnik na orlích nôžkach. A učeník často zabudol utekať i vtedy, keď mu majster tú prvú prihodil.

No starý zlatník rád mal zato svojho učňa - až kým nezbadal, že i v noci chodí do dielne. Spozoroval totiž, že učeň je niekedy taký ospalý, akoby v noci ani oka nebol zažmúril. Začal teda na neho striehnuť, no dlho sa mu nepodarilo dochytiť chlapca pri ničom, lebo bol už starý a spánok ho vždy prevládal. V jednu noc však predsa len nezaspal a tu strašne rozhorčený spozoroval, že chlapec vkráda sa do miestnosti, kde cez deň robievali a kde mal uložené zlato. Ale nezakríkol hneď na neho, tichučko išiel za ním, lebo sa chcel prezvedieť, čo bude učeň robiť.

A veru ten nič zlého nevykonal.

Odkiaľsi vytiahol dopoly hotový prekrásny kalich a tak začal pracovať, že oči mu väčšmi svietili od radosti ako samo to ligotavé zlato, čo držal v rukách. Pri svetle lojovej sviečky bol by vyzeral skoro ako usmiaty čarodejník, len mu ešte dlhá brada chýbala. A čoskoro sa tak zahrúžil do svojej roboty, ani to nezbadal, že starý majster stojí mu za chrbtom.

Ej, ale ani sám starec nevedel hneď hovoriť, keď sa poprizeral na vec, čo chlapec držal v rukách. Nebol to ani kalich, ale utešená rozkvitnutá zlatá ľalia v podobe kalicha, tak majstrovsky vypracovaná, že sám zlatník nič nevedel od údivu.

A nahneval sa len potom, keď medzi ľuďmi začalo sa spomínať, že znamenitý zlatník má takého učňa, ktorý už teraz desaťkrát prevyšuje v remesle svojho majstra.

Nikdy viac nedal mu takú robotu, aby mohol ukázať, čo všetko by vedel vykonať.

I pomyslel si jedného dňa:

- Musím ho častejšie zaviesť do hory na drevo, aby mu prsty trochu zhrabli a neboli súce na jemnú robotu, lebo čoskoro odobral by mi všetkých kupcov a na starosť nemal by som z čoho žiť.

A nikdy viac nedostal ani kúsok zlata alebo aspoň striebra, aby niečo pekného mohol urobiť, akokoľvek túžil po takej robote.

Ale raz, keď vyviedol ho majster do hory, aby nastínal dreva a odniesol domov, náhodou natrafil na jednu jaskyňu, ktorá už zvonku zdala sa mu akási veľmi čudná. Pobral sa teda dnu. A divil sa potom, lebo čím ďalej kráčal, v jaskyni vždy bolo vidnejšie, ba konečne všetko sa tak ligotalo, akoby sem rosa len teraz bola napadala, a odkiaľsi svietilo slniečko aspoň dvakrát také jasavé ako vonku. Zdalo sa mu neskôr, že chodí nie medzi skalami, ale v prekrásnom paláci, nevedel, na ktorú stranu sa má skôr obzerať. Dlho, dlho sa tu túlal a pravá polnoc bola, keď mu prišlo na rozum, že majster ho vonku iste už hľadá. Chytro odlomil kus ligotavej skaly a bral sa spiatočnou cestou.

No prestrašil sa len potom, keď vyšiel von a tma bola všade ako v rohu.

Skoro nechcelo sa mu ani domov.

Dobre vedel, čo ho doma očakáva - a starý zlatník mu to veru ani neodpustil. Nabil ho, koľko sa len na neho spratalo, ale keď mu učeň vyrozprával, kade chodil, čo videl, nuž predsa sa len zamyslel. Ligotavá skala, čo chlapec priniesol so sebou, bolo rýdze zlato. Ešte ani nezasvitlo dobre, už zlatník zase budil učňa, že pôjdu teraz spolu do tej jaskyne.

A hľadali do samého večera okolo toho miesta, lenže po jaskyni nikde ani stopy nebolo.

Starec to veru ľutoval, ale učeň tešil sa svojmu zlatu a taký kalich spravil z neho, že mu svety na podiv chodili. Ba sám kráľ kúpil ten kalich a darmo sa hneval skúpy starý zlatník, z učňa naraz stal sa majster taký, akého ani predtým, ani potom nebolo.

Čabradský hvezdár

Kedysi, keď sa Čabradský zámok ešte hrdo vypínal do výšin a keď ešte stáli široké komnaty, keď sa panstvo veselo bavievalo v nich, vraj vtedy prišlo raz na um čabradskému kastelánovi, že už všetkého má dosť, iba hvezdára by potreboval na zámku, hvezdára, čo by mu predpovedal čas.

Ale kde ho vziať, keď učený človek bol vtedy zriedkavosťou?

Veď sám mocný a zámožný pán, sám kastelán sotva sa vedel podpísať!

No či tak, či onak, chcel mať hvezdára.

Na zámku bolo síce dosť rozumných ľudí, čo sa vyznali v čase, a veru znamenite sa v ňom vyznali, lebo nebolo vtedy ešte nijakých mašinérií, nijakých hodiniek, teplomerov, tlakomerov a neviem čoho ešte; museli sa držať podľa slnca, mesiaca a hviezd i vetra, ba všeličoho si všímali v prírode, o čom my dnes ani nevieme.

Lenže čabradský kastelán chcel mať hvezdára.

Keď ho sám nájsť nemohol, napokon rozkázal svojim poddaným, aby niekde vysledili učeného človeka.

Lenže tí ani tak nemohli ho nájsť, ako ho nenašiel sám kastelán.

Ale kastelán v hneve začal sa vyhrážať, a ver' nikdy nebol prívetivým človekom, nuž hrôza chodila po zámockých poddaných.

Neďaleko Čabrade žil v tie časy akýsi Filip. Takto človek súci, umný, iba figliar nad figliarov. Nuž zámockým ľuďom prišlo v núdzi a strachu na um, či by sa Filip nedal nahovoriť na hvezdárstvo.

Filip sa spočiatku vykrúcal, vedel, že s kastelánom neradno žarty vystrájať, napokon sa však dal nahovoriť. A bolo mu na zámku ani kráľovi, prechádzal sa v širokých komnatách, jedol a pil z panského stola, žil si, ako sa mu chcelo.

V čase sa vyznal, nuž dobre vedel veštiť, i hviezdy poznal, lebo sa dosť na ne nadíval, keď zamladi valašil.

Ba ver' tak sa vžil do hvezdárstva, najmä však do panských spôsobov, že už ani sám nechcel veriť, že kedysi ovce pásol. Len ti mu pýcha udrela do hlavy, už si veru ani tých zámockých ľudí neuctieval, čo ho potajme spravili hvezdárom. Zavše im ani neodpovedal, keď sa mu prihovorili. Jedovalo to tých, ale čo si počať? Keby boli Filipa prezradili, sami by si boli všeličo utŕžili od kastelána.

Raz sa však stalo, že kastelán chystal sa na poľovačku a ako vždy, i teraz dal si zavolať svojho hvezdára Filipa, aby sa dozvedel, či sa hodno vybrať na poľovačku, alebo nie.

Filip pred chvíľou ešte spal, len čo ho zobudili zo sna, nestačil sa poobzerať, nuž len tak naslepo ubezpečil svojho pána, že ničoho nemusí sa obávať, čas bude najkrajší.

Kastelán po takejto rade ani chvíľu nerozmýšľal, pojal svoju družinu a poberal sa zámockou bránou.

Tu za bránou postretla družina sluhu, čo sa trápil so somárom, lebo mu nechcel káru ťahať.

Kastelán mal dobrú vôľu a zastavil sa pri tomto človeku.

- Akého máš neposlušného somára, hej!

- Veraje ledačo, môj pane, lebo sa mi vždy zháči, nechce ťahať, keď má prísť búrka.

- A vari má byť búrka?

- Len ráč pozrieť, môj pane, na uši môjho somára; keď ich má takto spustené ako teraz, vtedy je búrka istá!

Kastelán sa zasmial, spoliehal sa na svojho hvezdára a na jeho veštbu, nemohol myslieť, že by sa somár lepšie mohol vyznať v čase ako jeho Filip. Smial sa a povedal:

- Ak je tak, uctím si tvojho somára a tebe darujem takého osla, čo bude vedieť i latinsky. Či pristaneš?

Sluha ani nerozumel, čo mu mocný pán rozpráva a sľubuje, iba sa ukláňal.

Kastelán však zo srny ani len chvost nevidel, a tu sa pustil taký lejak, akého nikdy nezažil, hromy trieskali, kôň sa mu splašil, nohu si zlomil, a kastelán, zamazaný, mokrý, pešky sa musel dotárať do zámku.

Aký jed ho prechodil, ľahko si predstaviť, ľahko uhádnuť.

Služobníctvo sa triaslo, a tu div, kastelán nikomu ani len zlého slova nepovedal, iba rozkázal predviesť onoho sluhu s károu a so somárom.

- Či vieš, čo som ti sľúbil pred zámockou bránou?

Horkýže ten vedel! Ale kastelán sa naň nenahneval.

- Vypriahni somára, - rozkázal, - a od tohto času tu sa bude pásavať pred mojimi oblokmi, bude mi hvezdárom. Aby sa však tebe krivda nestala, dnes bude ti káru ťahať môj učený Filip, a keď mu rozkážeš, bude ti i latinsky rozprávať.

Tak sa i muselo stať.

Pyšný hvezdár Filip musel toho dňa káru ťahať (na druhý deň už nie, lebo vraj ušiel svetom), a od tých čias somár veštieval čas na Čabradskom zámku.

A vraj vždy dobre veštil.

(Slovenské povesti)

SPIŠSKÁ STARÁ VES

Spišská Stará Ves je v súčasnosti jedno z najmenších slovenských miest, v ktorom žije približne 2340 obyvateľov. Nachádza sa na severnom Spiši a tvorí prirodzené centrum Zamaguria, pričom je jediným mestom v tejto oblasti. V minulosti bola sídlom okresu, ku ktorému okrem iného patrili i spišské obce dnes pričlenené k Poľsku.

Už zo samotného názvu vyplýva, že sa jedná o skutočne „starú ves“. Chronologicky najstaršia zmienka pochádza z poľskej kroniky Boguchwała, ktorý rozvinul tézu o pompéznej schôdzke medzi uhorským kráľom Kolomanom a poľským kráľom Boleslavom Krivoústym v roku 1108. Mala sa odohrať v Spišskej Starej Vsi a malo tu dôjsť k dohode, ktorou Uhri získali od Poľska územie Spiša ako veno. To však nemožno doložiť žiadnymi prameňmi a ide pravdepodobne len o zbožné želanie kronikára, ktoré malo potvrdiť opodstatnenosť nárokov krakovského biskupa na cirkevnú jurisdikciu na severnom Spiši. Ďalšia nepodložená správa pochádza od poľského historika Jána Długosza. Tvrdí, že v roku 1193 v Spišskej Starej Vsi uhorský kráľ Belo III. a poľský kráľ Kazimír uzavreli dohodu o vzájomnom priateľstve a pomoci. Kanonické vizitácie označujú staroveskú farnosť ako jednu z najstarších na Spiši a v listine z roku 1235, ktorou pápež Gregor IX. urovnával cirkevný spor o vyberanie desiatkov z Podolínca, sa spomínajú *„niektoré iné kostoly“*. Možno sa domnievať, že by mohlo ísť aj o kostol v Spišskej Starej Vsi. Hodnoverne je však vznik Spišskej Starej Vsi doložený zakladacou listinou z 24. júla 1308, ktorou magister Kakaš daroval synovi Markgrófa z Huncoviec Fridrichovi les v okolí rieky Pribicz a poveril ho založením novej dediny. V historických prameňoch sa objavuje pod názvami Owfalwl, Owfalu, Ofalw, Ofalu, Altendorf alebo Antiqua Villa.

Výhodná poloha a rozsiahle privilégiá predurčili Spišskú Starú Ves na pomerne rýchly rozvoj. Koncom 14. storočia tu bolo 90 kúrií alebo poddanských usadlostí, 50 lánov pôdy a lúk, 8 jatiek, 5 predajní chleba, 6 obchodov so soľou, 6 ševcovských dielní, 5 obchodov so súknom, 13 iných krámov, veľký štvorkolesový mlyn a kostol s vežou z kameňa. V roku 1399 udelil kráľ Žigmund Spišskej Starej Vsi také práva, aké užívali iné spišské mestá. Mesto tak postupne získalo vlastnú samosprávu, právo konať týždenné trhy, dovážať, skladovať, vyvážať, predávať a čapovať víno, pivo a iné nápoje, či právo súdiť ťažké previnenia a udeliť trest smrti. Mesto malo aj pranier, ktorý sa nachádza na kostole. Priväzovali tam ľudí, ktorí porušili šieste prikázanie alebo iným spôsobom vyvolali verejné pohoršenie. Keď ľudia vychádzali z kostola, mohli svoje pohoršenie vyjadriť nadávaním, udretím alebo opľutím. V čase udelenia privilégií mala Spišská Stará Ves dostavaný kostol s vežou a už pravdepodobne existovala škola, o čom svedčí nielen zmienka o farskej knižnici z roku 1444, ale aj mená zamagurských študentov na univerzitách v Krakove a Viedni. Neskôr tu bol zriadený colný úrad tzv. Tridsiatok, ktorý bol najstarším pohraničným clom v Uhorsku. V 15. storočí bolo mesto centrom obchodu a remesiel a odohralo sa v ňom niekoľko schôdzí uhorsko-poľských obchodných komisií i stretnutí na najvyššej úrovni. V roku 1412 tu prišiel rokovať o mieri s poľským kráľom Vladislavom uhorský kráľ Žigmund Luxemburský a v roku 1474 bol v Spišskej Starej Vsi uzavretý mier medzi Matejom Korvínom a Kazimírom Jagelovským.

Postupný presun hlavných obchodných ciest v 15. storočí, husitské a bratrícke hnutie, či pôsobenie Jiskrových vojsk malo za následok znižovanie počtu staroveských mešťanov. Taktiež zemepáni kartuziáni z lechnického kláštora sa usilovali zo Spišskej Starej Vsi čo najviac vyťažiť, a preto sa z nej nevyvinulo slobodné, ale zemepanské mesto závislé od zemepána. Tento proces vyvrcholil v 18. storočí, kedy napriek protestom mešťanov Spišská Stará Ves klesla medzi ostatné poddanské obce Zamaguria. Približne v tom čase možno zaznamenať príchod židovského obyvateľstva, ktoré síce nebolo početnou, ale veľmi vplyvnou skupinou v meste. Ich prudký nárast si vyžiadal založenie náboženskej obce, synagógy, kúpeľov, cintorína i školy.

Po revolučných udalostiach v prvej polovici 19. storočia bola Spišská stolica rozdelená na okresy. Jedným z nich bol Magurský okres, ktorý sčítal 33 obcí a geograficky bol ohraničený na juhu pohorím Spišskej Magury, na severe riekou Dunajec, na západe Ždiarským sedlom a riekou Białkou a na východe zhruba čiarou Hniezdne – Vysoké skaly. Sídlom nového okresu sa stala Spišská Stará Ves, čím opäť nadobudla výsadné

Sídlo okresného súdu a väzenia

Sídlo poľskej plebiscitnej komisie

Detail spišskostaroveského praniera (tzv. lesný mužík a lesná žienka)

Budova gymnázia

postavenie v oblasti Zamaguria. Bol zriadený služnovský (úrad okresnej politickej správy v bývalom Uhorsku, poz. red.) a daňový úrad, okresný súd s väznicou, žandárska stanica, či pošta.

Rozpad Rakúsko-Uhorska a následný vznik Československa v roku 1918 bol pre Slovákov veľmi pozitívnym javom. Bohužiaľ, nie pre všetkých. Okresu Spišská Stará Ves sa veľmi bolestne dotkol československo-poľský spor, ktorý sa mal pôvodne vyriešiť plebiscitom. V meste dokonca sídlila poľská plebiscitná komisia. Nakoniec sa plebiscit nekonal a 28. júla 1920 sa okres zmenšil o trinásť slovenských obcí, ktoré boli za veľkých protestov obyvateľstva pričlenené k Poľsku. V medzivojnovom období bola v Spišskej Starej Vsi zavedená pravidelná autobusová doprava, elektrický prúd a založená meštianska škola, ktorá zvýšila dosť nízku vzdelanostnú úroveň Zamagurčanov.

Po tzv. mníchovskom diktáte (1938) si Poľsko začalo uplatňovať nároky na ďalšie slovenské územia. Z okresu Spišská Stará Ves tak bola odčlenená obec Lesnica, pričom boje prebiehali aj v Haligovciach a Červenom Kláštore. Potom sa však karta obrátila a po vzniku prvej Slovenskej republiky a následnom vypuknutí druhej svetovej vojny boli okresu opäť navrátené všetky obce, ktoré stratil v rokoch 1920, 1924 a 1938. Začiatok vojny paradoxne znamenal pre Spišskú Starú Ves počiatok sľubného rozvoja. Bola sídlom už nie malého okresu, obnovili sa týždenné trhy a výročné jarmoky, oživila sa stavebná činnosť – bol postavený prvý činžiak. V máji 1940 sa v meste na svojej ceste na prinavrátené územia zastavil prezident Jozef Tiso, minister vnútra Alexander Mach a predseda snemu Sokol. Nemalý podiel na tomto relatívne pozitívnom stave mal fakt, že na území Slovenska sa prakticky až do vypuknutia povstania nebojovalo. Zvyšovanie životnej úrovne sa však často dialo na úkor iných národnostných skupín, najmä Židov. Ani Spišská Stará Ves sa nevyhla arizácii a deportáciám, po ktorých v meste nezostalo žiadne židovské obyvateľstvo. V januári 1945 sa začali do okresu hrnúť väčšie skupiny nemeckých vojsk, ktoré ustupovali pred sovietskou armádou. Tá do mesta vstúpila 27. januára a odtiaľ pokračovala smerom na Nový Targ.

Rímskokatolícky kostol

Židovský cintorín

Povojnové roky boli pre Spišskú Starú Ves i celý okres veľmi dramatické. Sporadicky sa objavovali skupiny banderovcov, či Ognia, ktoré terorizovali obyvateľstvo. Slovensko bolo opäť včlenené do Československa a riešila sa otázka hraníc s Poľskom, ktoré boli opäť napriek veľkým protestom obyvateľstva obnovené podľa rozhodnutia Najvyššej rady z roku 1920. Medzitým sa kolkovali peniaze, prihlasovali vojnové škody, odhaľovali vojnoví zločinci a prebiehal boj o moc v štáte. Ten vyhrali komunisti a začali s likvidáciou nielen svojich odporcov, ale tiež ľudí zo svojich radov.

Po územnej reorganizácii v roku 1960 Spišská Stará Ves prestala byť sídlom okresu. V šesťdesiatych rokoch bola vyvinutá snaha o spriemyselnenie mesta a došlo k postaveniu dvoch podnikov – Vagónka a Tatrasvit. Tiež bolo založené Gymnázium, ktoré i dnes umožňuje obyvateľom Zamaguria získať kvalitné stredoškolské vzdelanie. Po zmenách v roku 1989 tu študovalo niekoľko detí zo slovenských obcí poľskej časti Spiša.

Zo Spišskej Starej Vsi pochádzalo niekoľko významných osobností ako notár a pisár mestskej knihy v Spišskej Sobote František Niger (16. st.), maliar - žiak Medňanského – Ferdinand Katona Kleinberger (1864–1932), zakladateľ slovenskej ornamentistiky Štefan Leonard Kostelničák (1900–1945), či biskup a propagátor slovenských národných dejín v USA Andrej Gregor Grutka (1908–1993).

Text a foto: PhDr. MILICA MAJERIKOVÁ

Pomník padlým vo svetových vojnách

Pomník Štefana Leonarda Kostelničáka

BLAHOŽELANIE K STRIEBORENEJ SVADBE

Nech po všetky dni vášho žitia
blaženosť dneška stále rastie,
nech obídu vás vlnobitia,
rozkvitá pokoj, láska, šťastie.
Úprimne vravia srdcia naše,
ako to iba láska vie:
Zdvihnime všetci svoje čaše
JUBILANTOM na zdravie!

Toto pekné prianie zasielajú k 25. výročiu sobáša **Jane a Jánovi Majerčákovcom** z Novej Belej deti, mamy, súrodenci a celá rodina.

ORAVSKÁ POVIEDKA 2007

Oravské osvetové stredisko vyhlasuje IV. ročník celoštátnej literárnej súťaže mladých autorov *Oravská poviedka 2007*. Súťaž je vypísaná pre tri vekové kategórie: žiakov 6.-9. ročníkov základných škôl a 8-ročných gymnázií, pre študentov stredných škôl a pre dospelých autorov do 26 rokov. Svoju doposiaľ nepublikovanú poviedku v rozsahu maximálne 5 strán môžu autori posielať v štyroch exemplároch do 30. apríla na adresu: Oravské osvetové stredisko, Bysterecká 1263/55, 026 01 Dolný Kubín, texty je možné poslať aj e-mailom (osvetadk@osvetadk.sk). Súťaž je tematicky voľná a neanonymná, o víťazoch a oceneniach v jednotlivých kategóriách rozhodne odborná porota. Vyhodnotenie súťaže spojené s vyhlásením výsledkov a literárnym večerom sa uskutoční v júni v Dolnom Kubíne. Víťazné poviedky budú publikované v regionálnej tlači a v zborníku, najlepší autori získajú finančné ceny.

PhDr. Miroslav Žabenský
Riaditeľ
Oravského osvetového strediska

RUBÍNOVÁ SVADBA

Prednedávnom oslávili pekné 40. výročie sobáša Anna a František Mlynarčíkovci z Čiernej Hory. Prajeme obvodnému predsedovi OV SSP na Spiši Františkovi Mlynarčíkovi a jeho manželke veľa zdravia, lásky, spokojnosť v domácnosti, božích milostí a pohody v rodinnom kruhu. K želaniam sa pripájajú deti, vnuci, nevesty a celá rodina.

BLAHOŽELANIE K NARODENINÁM

Mária Kačmarčíková

Spomienky vzlietnu do výšin,
rozbúria povrchy hladín,
buď v žití svojom tak šťastná
ako je čistý, nežný jazmín.

Nech nikdy, nikdy nepotečie
po tvojom líci horká slza,
lež jasný úsmev nech ti žiari
do žitia tvojho ako múza.

O jednu vrásku v čele tvojom
snáď znovu je viac ako vlani,
pamätaj: Čo si urobila dobre
- to nikdy nezapadne hmlami.

Čo však ti priať dnes
k tvojmu sviatku?
Ako ťa najviac potešiť?
Buď len vždy šťastná
a v dobrom zdraví nám
dlho, dlho ži.

Nech malý veniec kvetov
vo váze bielej na stole,
v tisícich farbách rozihraný
jak v sade mladé topole,
dá žitiu tvojmu novej sily,
dá perám tvojim šťastný úsmev,
nech zotrie z očí úsmev hmlistý.

Spomienky vzlietnu do výšin,
rozbúria povrchy hladín,
prajem ti všetko najlepšie,
v deň tvojich krásnych
päťdesiatich narodenín.

Toto želanie zasiela teta Irena Halmlová z Banskej Bystrice svojej neteri **Márii Kačmarčíkovej** z Tribša.

STRETNUTIE S DUŠANOM ČAPLOVIČOM

23. januára 2007 sa zástupcovia Spolku stretli vo Varšave na veľvyslanectve Slovenskej republiky s podpredsedom vlády SR Dušanom Čaplovičom. Stretnutia sa zúčastnili veľvyslanec SR vo Varšave František Ružička, riaditeľka Slovenského inštitútu Cecília Kandráčová, generálny konzul SR v Krakove Ivan Horský, podpredsedovia Spolku Dominik Surma a František Harkabuz a generálny tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris.

Hovorilo sa o problémových otázkach bilaterálnych školských zmlúv, pamätníka J. Kuraśa „Ognia“ v Zakopanom, potrebe vzniku krajanských múzeí na Spiši a Orave, štúdiu krajanskej mládeže na vysokých školách na Slovensku a o potrebe väčšej podpory zo strany našej materinskej krajiny. Dušan Čaplovič prisľúbil pomoc v týchto otázkach. Ako povedal, chce, aby sa zaktualizovala vec Kuraśa „Ognia.“ V tejto veci osloví všetkých slovenských historikov a podnikne kroky k tomu, aby sa uskutočnila konferencia spojená s touto tematikou, na ktorú by boli pozvaní zainteresovaní historici

nielen zo Slovenska, ale aj z iných štátov. Uvedomuje si, že prostriedky vyčlenené vo výške 20 miliónov Sk na tento rok na podporu Slovákov žijúcich v zahraničí nie sú postačujúce. Jeho snaženia budú smerovať k tomu, aby v nasledujúcom roku bolo týchto prostriedkov viac. Na záver stretnutia krajania predložili podpredsedovi vlády požiadavku o mimoriadnu finančnú podporu z Úradu vlády SR na výstavbu Domu slovenskej kultúry na Orave. Ako povedal, najskôr musíme predložiť projekt plánovanej investície s presným popisom jej vyžitia a cieľmi, ktoré by mala spĺňať a až vtedy sa môže pristúpiť k hodnoteniu tejto požiadavky.

Otvorenosť a ochotu niesť pomoc v našich snaženiach deklarovali všetci zúčastnení na stretnutí. Budúcnosť ukáže, či sa tieto sľuby naplnia. (aj)

KREMPACHY ´2007

7.01.2007 – V kultúrnom dome v Krempachoch sa uskutočnila obecná výročná schôdza tykajúca sa záležitostí farnosti za rok 2006. Podľa údajov sa v obci v roku 2006 narodilo desať detí, bolo deväť sobášov a zomrelo trinásť osôb. Celkovo Krempachy majú 1300 obyvateľov. Hovorilo sa aj o opravách, ktoré boli urobené na fare a v obidvoch kostoloch, ako aj v ich okolí. Na schôdzi sa zvolil taktiež nový výbor farskej rady, ktorej predsedom naďalej ostal krajan Jozef Petrášek. Ďalšími členmi sú: Ján Kalata, Jozef Surma, František Moš a Ján Žigmund.

13.01.2007 – Folklórny súbor Zelený javor usporiadal v kultúrnom dome novoročný program, ktorého hosťom bol spevokol *Hilaritas* z tamojšieho gymnázia. Vystúpenie uzavrela ľudová veselica.

28.02.2007 – Výbor miestnej skupiny Spolku mal schôdzu, na ktorej sa prerokovávali organizačné otázky spojené so štrnástim ročníkom podujatia Fašiangy-Ostatky´2007.

Krempašská dychovka sa na začiatku roka obohatila o nové rovnošaty, v ktorých sa veľmi pekne prezentuje.

Text a foto: František Paciga

SPOMIENKA NA FRANTIŠKU MODLOVÚ

Nikto nevie, akú dlhú má mať životnú púť. V okamihu, kedy sa ani nenazdá, príde mu ju ukončiť. Svoju životnú cestu uzavrela 18. decembra 2006 v Čiernej Hore od Tribša vo veku 83 rokov krajanka **FRANTIŠKA MODLOVÁ**. Pochádzala zo Slovenska. Narodila sa v neveľkej dedinke Zakopec pri Čadci. Tam aj vyrástla a v čase druhej svetovej vojny sa zoznámila a neskôr vydala za vojaka Andreja Modlu a prišla s ním do jeho rodiska - Čiernej Hory, kde sa aj natrvalo usadili a prežili veľa spoločných rokov. Boli vzornou rodinou. Vychovali syna Jozefa Milana. Františka sa pomerne rýchlo vžila do nášho krajanského prostredia akoby pochádzala z našej obce. Ľudia si ju vážili a aj ona vychádzala s nimi vždy dobre. Manželia predplácali Život a zúčastňovali sa na všetkých obecných podujatiach. Živo sa zaujímali o krajanské dianie a podujatia organizované Spolkom. Andrej Modla zomrel pred tromi rokmi. Pre Františku manželova smrť bola ťažkou skúsenosťou. Avšak ona aj po jeho smrti naďalej predplácala Život a dokonca si ho zaplatila aj na rok 2007, ale už jej nebolo písané prečítať si ani jeden výtlačok z toho roka.

Odišla od nás dobrá krajanka, starostlivá matka, babička, prababička a svokra. Nech odpočíva v pokoji na čiernohorskom cintoríne. Rodinám zosnulej v Čiernej Hore, na Slovensku a v Českej republike vyjadrujeme úprimnú sústrasť. Kto ju poznal, nech jej venuje tichú spomienku.

MS SSP v Čiernej Hore od Tribša

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 31. decembra 2006 zomrel v Jurgove vo veku 77 rokov krajan

SEBASTIAN PLUČINSKÝ

Zosnulý bol členom Spolku a verným čitateľom časopisu Život. Odišiel od nás dobrý krajan, starostlivý manžel, otec, dedo a svokor. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 6. januára 2007 zomrel v Jurgove vo veku 87 rokov krajan

JÁN ŠOLTYS

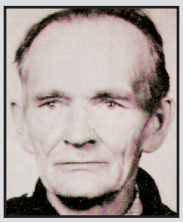

Bol členom Spolku a dlhoročným čitateľom Života. Odišiel od nás dobrý krajan, starostlivý manžel, otec a dedo. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Jurgove

* * *

Dňa 17. januára 2007 zomrela vo Vyšných Lapšoch vo veku 81 rokov krajanka

KATARÍNA KRIŠÍKOVÁ (rod. Griglaková)

Zosnulá bola členkou Spolku a dlhoročnou čitateľkou časopisu Život. Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP vo Vyšných Lapšoch

* * *

Dňa 11. januára 2007 zomrela v Pekelníku vo veku 75 rokov krajanka

ANNA VESOLOVSKÁ

Odišla od nás vzorná krajanka, ktorá bola dlhoročnou členkou MS SSP a vernou čitateľkou Života, starostlivá matka a babička. Nech odpočíva v pokoji! Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Pekelníku

* * *

Dňa 1. decembra 2006 zomrel v Novej Belej vo veku 83 rokov krajan

JÁN ŠOLTYS

Zosnulý bol členom Spolku a čitateľom časopisu Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý otec, dedo a pradedo. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 25. decembra 2006 po ťažkej chorobe zomrel v Novej Belej vo veku 56 rokov krajan

JOZEF BENDIK

Zosnulý bol členom Spolku a čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý človek, brat, bratranec, švagor, ujo a kamarát. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 24. januára 2007 zomrel v Novej Belej vo veku 75 rokov krajan

BENEDIKT GAVENDA

Zosnulý bol dlhoročným členom Spolku a čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec, dedo, pradedo a svokor. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Novej Belej

* * *

Dňa 1. februára 2007 zomrel v Prívarovke vo veku 77 rokov krajan

EDUARD JASIURA

Zosnulý bol dlhoročným členom Spolku a čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec a dedo. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Prívarovke

* * *

Dňa 8. februára 2007 po dlhej a ťažkej chorobe zomrel v Krempachoch vo veku 51 rokov krajan

FRANTIŠEK TOMAŠKOVIČ

Zosnulý bol predsedom futbalového družstva Spiš Krempachy a veľkým organizátorom športového a spoločenského diania v obci. Počas dvoch volebných období bol poslancom gminnej rady v Novom Targu. Finančné podporoval rozvoj športu a kultúry v obci. Bol čestným členom dychovky a FS Zelený javor. Bol dlhoročným čitateľom a predplatiteľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec, svokor, syn, brat, kolega a známy. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Krempachoch, dychovka, FS Zelený javor, DPZ a športovci

Z kalendára na február

Záhradkári

Na začiatku mesiaca už môžeme vysievať niektoré druhy zeleninových semien do vysievacích misiek, debničiek alebo črepníkov. Na dno nádob dáme vrstvičku drobného štrku hrubú 1,5 cm a na ňu nasypeme preosiatu záhradnícku zeminu, mierne ovlhčíme a povrch po zasiatí semienok zasypeme tenkou vrstvou zeme a doštičkou pritlačíme. Keď vzídené mladé rastlinky sú slabé, „vytiahnuté“, príčinou je vysoká teplota v miestnostiach a nedostatok svetla. Takto vysievame hlavne šalát a skoré hlúboviny. Zasa koncom mesiaca môžeme už začať siať do fóliovníkov vhodné sorty reďkovky, hlávkového šalátu a šalátových uhoriek.

Ovocinári

Ak je ešte mrazivé počasie a sneh, zopakujeme bielenie stromov vápnom. Ak sme túto prácu doposiaľ neurobili, môžeme ešte stromy nabieliť. Skontrolujeme oplotenie a chrániče na ovocných stromoch.

V skladoch ovocia udržujeme v rámci možností optimálnu teplotu a vlhkosť. Nezabúdajme, že ešte stále je možnosť poškodenia uskladnených plodov mrazom. Máme ešte čas na opravu poškodeného náradia, na opravu a úpravu chatiek a prístreškov, ako aj prípadný nákup potrebného náradia.

Chovatelia

Vo februári zvláštnu pozornosť venujeme príprave znášky vajec husi, kačíc, moriek a sliepok. Od každej nosnice si značíme vajca, ktoré hneď pri zbieraní triedime podľa veľkosti a stavu škrupiny. Nesmieme zabudnúť ani na vhodne pripravené znáškové hniezda, ktoré by sme mali vystielať nesplesnenou dlhou sečkou zo suchej slamy alebo sena.

Zaobstarávanie jednodňových mláďat alebo ich liahnutie treba časove usmerniť tak, aby mohli čím skôr a čo najviac času tráviť na slnečnom závetrí. Chovatelia, ktorí nemajú umelé liahne, sú nútení liahnuť mláďatá pod prirodzenou kvočkou. Tu si treba zabezpečiť včas a pripraviť pre ňu hniezdo, ale aj miestnosť. Má to byť miestnosť tmavšia a tichá, kde sediacu kvočku nič neznepokojuje. Hniezdo pripraviť tak, aby chovateľ mohol v ňom stav násadových vajec podľa potreby kontrolovať. Sediacim kvočkám treba v blízkosti hniezda pripraviť a obnovovať krmivo a pitnú vodu. Pod sediacu kvočku sa môže podložiť 11 až 19 slepačích, 7 až 9 kačacích alebo 5 až 7 husacích či morčacích vajec. Pod hus sa vkladá 11 až 19 husacích vajec. Pod morku, ktorá je najvytrvalejšou kvočkou, možno vložiť 27 až 29 slepačích, 13 až 17 morčacích alebo 11 až 15 husacích vajec. Čas potrebný na vyliahnutie mláďat závisí od druhu násadových vajec vložených do liahne alebo pod prirodzenú kvočku. Mláďatá sa liahnu: zo slepačích vajec o 20 až 21 dní, z morčacích a z husacích o 28 až 30 dní.

Včelári

Február sa považuje za najchladnejší zimný mesiac. Mrazy, najmä v noci, dosahujú značnú hodnotu. Dni sa však postupne predlžujú. Kontrola zimovania včelstiev v tomto mesiaci musí byť intenzívnejšia. Jednotlivé včelstvá začínajú plodovať, hoci v prírode je ešte vegetačný pokoj. Spočiatku nakladie matka niekoľko vajíčok denne, neskôr sa ich počet zvyšuje. Príliš skoré plodovanie je nežiaduce, lebo včelstvo sa nadmieru opotrebúva, zásoby v úli klesajú, život jesenných včiel sa skracuje, ich zdravotný stav trpí a pri znížení vonkajšej teploty, čo býva obyčajne v tomto mesiaci, hrozí aj zachladenie plodov. Preto je úlohou včelára začiatok zimného plodovania obmedziť, čo dosiahne jednak výberom vhodného chovného materiálu pri chove matiek, jednak odborným zazimovaním včelstva a úpravou letáčového otvoru na zimu. (aj)

ZBIERAME BYLINY

V tomto čísle si všimneme ďalšiu liečivú bylinu **sitinu rozložitú** (lat. Juncus effusus L., poľ. Sit rozpierzchły). Trváca trsovitá bylina s plnými, 30-120 cm vysokými stonkami a s oblými podzemkovými listami podobnými stonkám. Bohatý krážeľ kvetov býva stonkovitým listeňom vytlačený zo smeru osi a v ňom nahradený. Kvety majú dvojkruhové a trojpočetné okvetie so slamovožltými až hnedými lístkami, zriedka viac ako tri tyčinky a vrchný semenník. Plod je lesklá tobolka. Rastlina žije na vodách. Nachádzame ju na brehoch močaristých potokov, rybníkov, prameňov, na mokrých pasienkoch, lúkach a okrajoch lesov. Má vysoké nároky aj na vzdušnú vlhkosť. Predmetom zberu býva podzemok porastený žltohnedými šupinami. Zber sa robí zvyčajne na jar. Zozbierané šupiny sa sušia.

Sitina sa traduje v ľudovom liečiteľstve ako prostriedok pôsobiaci močopudne, vhodný pri kŕčoch mechúra, mierniaci jeho bolesti a tíšiaci zápaly, a proti močovým kameňom. Na rovnaké ciele slúži aj v homeopatii. (aj)

HANA ZELINOVÁ

MŇAU, MŇAU, MŇAU...

Na náš dom a na náš dvor napadal sneh. Pes Dunčo zaliezol pred ním do búdy a kohút s kačkou do drevárne. Mačka Micka sa na nich dívala z kuchynského obloka.

- Strachopudi! Boja sa snehu, - pomyslela si. – Ja im ukážem, že sa snehu nebojím! Pobehám po ňom hore-dole a ešte ďalej, nech vidia – pes Dunčo, kohút aj kačka – aká som smelá!

Tak aj urobila. Vybehla z teplej kuchyne na dvor a fujas-matias! Pobehala po dvore raz, dva razy, a keď bol už sneh plný jej stôp, od radosti zamňaukala, akú to krásu vytvorila. A nielen to. Pomyslela si, že takú krásu urobí aj v záhrade a z nej po roličke až po les. Tak aj urobila. Behala po záhrade od čerešne po hrušku, od ríbezľového kríčka po egrešový a po roličke až po les. V lese mačka Micka zablúdila a nemala sa koho opýtať, ako sa dostane domov, lebo pes Dunčo spal v búde a kohút s kačkou v drevárni.

Okrem toho začalo snežiť a stmievať sa. Neborká mačka Micka od strachu, čo sa s ňou stane, a z túžby po teplej kuchyni začala nahlas mňaukať: - Mňau, mňau, mňau...

Prvé mňau znamenalo: Pomoc! Druhé mňau znamenalo: Kamaráti, hľadajte ma!

A tretie mňau znamenalo: - Psík Dunčo, kohútik, kačička, už si nikdy nebudem namýšľať, že som najšikovnejšia spomedzi vás!

Prvé mňau začul Dunčo. Druhé počul aj kohút a tretie už počuli všetci traja.

- Musíme mačke Micke pomôcť, ale ako, keď ja po snehu neviem chodiť? – povedal kohút.

- Ani ja, ani ja! – povedala kačka.

- Pôjdem ja, - povedal Dunčo.

- Ja viem behať po snehu a viem aj to, kde je mačka Micka. V lese!

Tak aj urobil. Prebehol cez záhradu i roličku a vbehol do lesa.

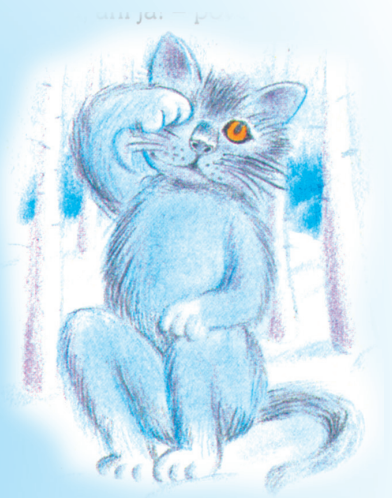

- Micka, kde si? Prišiel som po teba, lebo je nám na dvore bez teba smutno.

- Tu som! – potešila sa Micka a pustila sa za Dunčom späť ku kamarátom. Odvtedy sa Micka snehu bojí, a keď nemusí, z kuchynského obloka nezlezie.

(Včielka 2002)

A od Prešova

A od Prešova

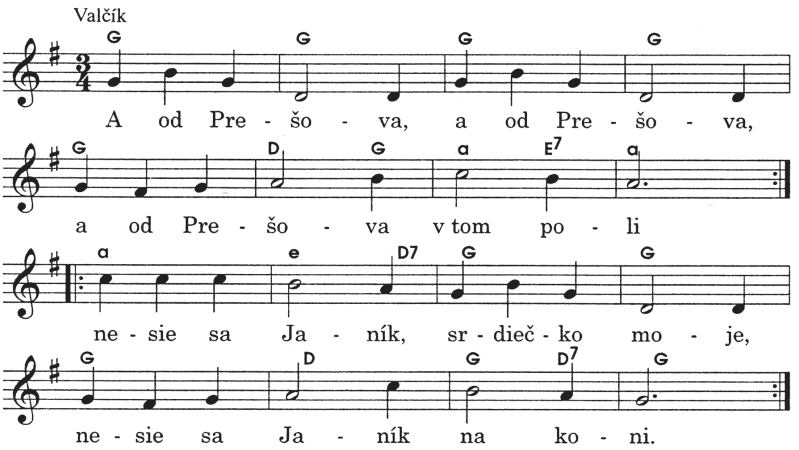

A od Prešova, a od Prešova v tym poľu,
neše še Janík, serdečko mojo,
neše še Janík na koňu.

A za ním idze, a za ním idze ocec, mac,
vrať še Janičku, šerdečko moje,
vrať še Janičku, vrať še, vrač.

A ja še vera, a ja še vera nevratím,
račej svoj život, šerdečko mojo,
račej svoj život utracím.

Riekanky

Povedala straka vrane,
že si ony kúpia sane,
že sa budú sánkovať
v stodole na slame.

Ja mám sane, pekné sane,
duša moja, skoč si na ne!
Pekné sane mám
a som koňom sám.

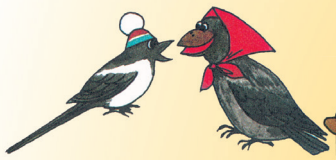

Raz-dva!
Polienko sa rozštiepilo,
raz-dva,
na dve strany rozlúpilo.
Raz-dva!
Teraz v peci zakúrime,
raz-dva,
polievky si navaríme.

Zima bez ľadu,
kaša bez medu,
potok bez ryby
sú samé chyby.

Zakúrená pec,
to je milá vec!

DANUŠA DRAGULOVÁ-FAKTOROVÁ

ŠAŠO

Šinter šašo šetrný,
škárou škúli na škvrny,
šikmo šliape cez šanec,
šepká šelmám šarvanec.

Škľabí sa a šveholí:
- Šup, šarkaník, do školy!
Šúcha šindľu o škripec,
škrieka šibal, šťastlivec.

Zasmejte sa so Životom

Pýta sa pani učiteľka:
- Anička, čo sú to samohlásky?
- Hlásky, ktoré sa vyslovujú samy.

* * *

Miško na hodine slohu rozpráva príbeh:
- Idú dva medvede po lese a prostredný spadne...

* * *

- Jožko, neudri sa tým kladivom do prsta!
- Neboj, mami, neudriem. Klinec drží predsa Vladko.

* * *

- Vidíš, Veronika, aj ocko ťa vie okúpať, - vraví ocko svojej malej dcérenke.
- Vidím, vidím, ale mamička mi pred kúpaním vyzúva papučky.

Maľujte so Životom

Milí mladí priatelia, na uvedenom obrázku sa ukrýva zvieratko, ktoré je veľkým pomocníkom ľudí na severe. Ak vyfarbíte políčka podľa farieb bodiek, zistíte, o aké zvieratko ide. Z posledných prác sme odmenili: Natáliu Šoltýsovú z Novej Belej a Izabelu Bednarčíkovú z Krempách.

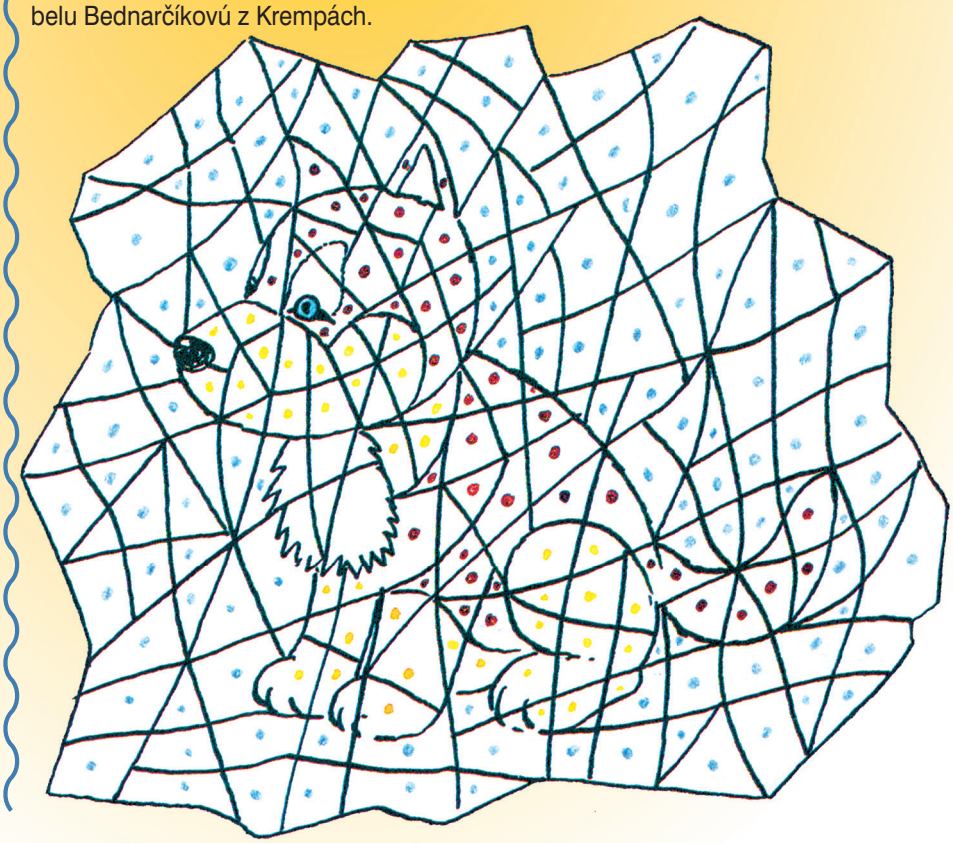

SCARLETT JOHANSSON

Mladá newyorská herečka patrí medzi najväčšie hviezdy súčasnej kinematografie. Veď má ešte len 22 rokov a už zahrala na filmovom plátne vyše tridsať filmových postáv, získala tri nominácie na Zlatý glóbus a titul najsexi ženy sveta, ktorý jej udelil magazín „FHM" a „Esquire". A pritom vôbec nepatrí medzi vychudnuté anorektičky. Ako sama hovorí, je šťastná s tým, čo má. A jej zachrípnutý hlas sa stal jej rozpoznávacím znakom.

Scarlett Marie Johansson sa narodila 24. novembra 1984 v bohatej americkej rodine s dánskymi a čiastočne aj poľskými koreňmi. Herecké skúsenosti získala v Lee Strasberg Institute for Young People. Hereckú kariéru zahájila ako osemročná v divadelnej hre Sophistry na off-Brodwayu a hneď na to vo filme North. Medzi hviezdy amerického filmu sa dostala vďaka úlohe v Zaklínačovi koní, kde zahrala spolu s Robertom Redfordom. Vďaka svojej pracovitosti už v tak mladom veku dosiahla naozaj veľa. Vďaka tomu, že si s rozumom vyberala postavy, ktoré by mohla zahrať, sa stala vyhľadávanou herečkou. Nikdy nemala príliš rada filmy pre tínedžerov a zďaleka sa im vyhýbala. Tým si zachovala aj svoju tvár a isté čaro, ktoré si režiséri u nej cenia. Od dávna hrá radšej v náročnejších filmoch,

v ktorých sa skoro vždy vtelila do postavy staršej od seba.

V roku 2001 zahrala vo Filme Americká rapsódia, kde stvárnila maďarskú emigrantku, ktorá si snaží nájsť svoje miesto v novom prostredí Ameriky, kam utiekla. O dva roky neskôr si zahrala v komédii Stratení v preklade čerstvú manželku, ktorá sa v tokijskom hoteli zoznámila so starnúcou americkou hviezdou. Za svoju rolu získala v roku 2004 cenu britskej filmovej akadémie BAFTA Award.

Za svoj životný úspech vďačí v istej miere svetoznámemu režisérovi Woody Allenovi, ktorý ponúkol mladej Scarlett rolu vo filme Match Point - Hra osudu. Ešte počas nakrúcania tohto filmu jej režisér ponúkol hlavnú rolu vo svojom ďalšom filme Scoot. Scarlett sa splnil jeden veľký sen. Filmy Woody Allena sa jej vždy veľmi páčili a veľmi si priala zahrať si v jeho filmoch. Tlač dokonca začala o Scarlett písať ako o novej múze Woody Allena. Nato herečka odpovedá, že je to dosť prehnané porovnanie, aj keď priznáva, že slávny režisér uznáva podobný humor a žartíky ako ona. (ms)

SNOUBORDISTA RADOSLAV ŽIDEK

Snoubording má svojich priaznivcov i odporcov, napriek všetkému však jeho popularita narastá. Za posledných pár rokov sa stal rešpektovaným a finančne dobre podporovaným športom. Na Slovensku tento šport patrí k pomerne mladým, ale má oň záujem čoraz viac ľudí.

Jedným z významných slovenských reprezentantov v snouborde je Radoslav Židek, ktorý sa narodil 15. októbra 1981 v Žiline. Je jedným z troch detí rodiny Židekovcov z Dolného Hričova. Rado má staršiu sestru Petru a mladšieho brata Braňa. Ani jeden však nešportuje. Je slobodný, vysoký 186 cm a váži 82 kg. Patrí do špotového klubu ŠKP Štrbské Pleso, kde ho trénuje bývalá snoubordová reprezentantka Slovenska Jana Šeďová.

Radoslav sa od najmladších rokov zaujímal o rôzne športové disciplíny. Snoubording zďaleka nie je jeho prvým športom. Skúšal džudo, strieľať z luku. Chodil aj na súťaže, ale k ničomu to neviedlo. Potom ho zlákala motorka, jazdil motokros a enduro, ale ani to sa mu nepozdávalo, lebo bol stále doráňaný a dolámaný. A hlavne to bolo nesmierne finančne náročné. Až napokon sa rozhodol pre snoubording. Prvý raz sa na dosku postavil ako deväťročný. Na svahu vo Vrátnej, ktorý je dodnes jeho domovský. Avšak o športovej kariére v tejto disciplíne pomyslel oveľa neskôr. Jeho prvý snoubord bol Súľov a stál tritisícpäťsto korún. Teraz má šesť na mieru, každý vyjde na sedemsto eur. Súťaží až od roku 2000, Svetový pohár jazdí posledné tri sezóny. Snoubordkros ho spočiatku vôbec nelákal, zdal sa mu nebezpečný. Vlani si zlomil ruku, ale rýchlo sa vrátil na svahy. Radoslav je všestranným športovcom s talentom na viacero športov. Bol prvým slovenským športovcom, ktorý sa kvalifikoval na zimnú olympiádu v Turíne v individuálnom športe. Na Zimných olympijských hrách 2006 v Turíne obsadil 2. miesto v snoubordkrose a týmto svojím výsledkom sa stal historicky prvým slovenským medailistom v tejto disciplíne. V sezóne 2004/05 na Svetovom pohári obsadil vysoké 9. miesto v snoubordkrose.

V roku 2006 sa stal na Táloch majstrom Slovenska v tejto disciplíne.

Medzi jeho koníčky patrí kiteboarding, wakeboarding, freeriding. Jeho otec podniká v nabytkárskom priemysle a aj Rado je dobre kvalifikovaný v tejto oblasti. Je vyštudovaným operátorom nábytkárskej techniky. Z každého výjazdu sa veľmi teší domov. Má rad domácu slovenskú stravu, najmä tatársky biftek.

Snoubordista Radoslav Židek sa stal výhercom ankety na Slovensku Športovec roka 2006. Strieborný medailista z olympiády v Turíne v disciplíne snoubordkros zvíťazil pred kajakárkou Janou Dukátovou a hokejistom Mariánom Hossom. (ak)

JAGUAR C-XF

Pohľad na novú limuzínu značky Jaguar nám vyrazí dych. Ak sme si zvykli na pôvodný dizajn, tak ten nový bude pre nás dosť veľkým prekvapením. Ťažko by ste tu totižto hľadali pôvodnú štvoricu reflektorov, tradičnú horizontálnu masku a klesajúci elegantný profil „kufra“. Dizajnér Jullian Thomson nahliadol do minulosti športových áut a nechal sa inšpirovať „nádherami“ päťdesiatych rokov. Našiel tu nielen prekrásne kupé XK 120, ale aj limuzíny inšpirované športovými úspechmi Jaguaru. Tak napríklad parádny Mark VII z roku 1950 či Mark II Saloon z roku 1959. Istotne je všetkým jasné, že ich tvary neskopíroval, ale detaily preložil pomocou dizajnérskeho slovníka tak, aby boli v súčasnosti rovnako moderné ako v čase svojho vzniku. Na nostalgiu však veľa priestoru v tomto projekte nezostalo.

Nové limuzíny Jaguaru sú postavené na módnej siluete Coupé. Pri pohľade na splývavý profil dráždivo nízkej kabíny celkom zabúdame, že C-XF má v skutočnosti štvoro dverí, ktoré sú kamuflované skrytými kľučkami integrovanými do stĺpikov.

Predná maska má viac vertikálny charakter. Mačacie xenónové svetlá sú prekryté mračiacimi sa polykarbonátovými viečkami. „Výzdobu“ tohto športového vozidla umocňuje bohato modelovaná predná kapota, odvetrávacie otvory po stranách blatníkov a monumentálne 7-lúčové disky kolies.

O tom, že história bola pre dizajnérov len voľnou inšpiráciou, svedčí aj pohľad na zadnú časť. Podlhovasté a dosť úzke zadné svetlá nemajú totiž žiadnu spojitosť s päťdesiatymi rokmi.

Podobné je to vo štvormiestnom interiéri so samostatnými škrupinovými sedadlami. Tradícia musela ustúpiť do zabudnutia. Tvorcovia dali jasnú červenú archaizmom - leštenému drevu a koži. Matný hliník, neoprénové čalúnenie a efektný luminiscenčný pás prechádzajúci z palubnej dosky do výplní dverí navodzuje modernú, futuristickú atmosféru. Odpútanie od tradícií prináša taktiež analógový prístrojový panel s číselníkmi ciachovanými proti smeru hodinových ručičiek a nulou hore uprostred. Ani trojramenný volant nie je celkom tým, čím sa javí. Spolu s ním sa totiž otáča len spodné rameno, kým dve horizontálne slúžia ako ovládače 6-stupňovej automatickej prevodovky.

Zvláštnosťou nového modelu je aj špeciálny duálny displej, umožňujúci súčasnú projekciu odlišného obrazu pre vodiča a spolujazdca. Kým vodič sleduje napríklad navigáciu GPS, spolujazdec môže z iného zorného uhla pokojne vychutnávať kvalitu DVD. Samozrejme, že si výrobcovia neodpustili obohatiť model viacerými svetelnými efektmi. Po spustení motora stlačením červeného štartovacieho tlačidla sa rozbehne šokujúca svetelná šou. Malý modrý krúžok prebehne luminiscenčným pásom interiéru a ako defilé rozžiari celý strop. Zvonku signalizuje prebudenie šelmy modré svetlo vychádzajúce spoza výpletu masky chladiča. Po odpálení si môžeme vypočuť, ako nádherne pradie 300 kilowattov vidlicového motora poháňaného mechanickým kompresorom. Bohužiaľ, Jaguar sa zatiaľ o dynamické parametre tohto skvostu s verejnosťou nepodelil, ale pri takejto bohatej nádielke sa môže „maximálka“ blížiť aj k hranici 300 km/h. (ms)

ROD STEWART

Známy spevák a búrlivák sa narodil v západnej časti Londýna, v predmestí Highgate, ako piate dieťa Roberta a Elsie Stewartovcov. Roda od malička okrem hudby priťahoval futbal. Istého času dokonca trénoval vo anglickom futbalovom klube Brentford a škótskom Celtiku, avšak táto záľuba mu žiadne úspechy nepriniesla. O.i. ho znervózňovalo aj to, že musel starším kamarátom čistiť kopačky. Vo finančnej tiesni sa preto zamestnal v pohrebníctve.

V tom čase spoznal anglického muzikanta Wizza Jonesa. Keďže ho hudba čoraz viac priťahovala, istý čas putoval spolu s ním po Európe ako vandrovný spevák. Vďaka tomu sa v Španielsku dostal do problémov so zákonom a španielska polícia ho vyhostila z krajiny.

Od osemnástich rokov začína hrať v kapele. Vystriedal ich niekoľko – Hoochie Coochie Man, Streampacket, Shotgun Express, až nakoniec zakotvil v skupine Jeff Beck Group, ktorou slávny spevák dosiahol prvý väčší úspech počas amerického turné, kde si fanúšikom zapáčil jeho typický chrapľavý hlas. Onedlho skupina podpísala zmluvu z hudobným vydavateľstvom Mercury Records. Prvý album z roku 1969, ktorého pôvodný názov znel An Old Raincoat Won´t Ever Let You Down, ale vydavateľ ho skrátil na The Rod Stewart Album, príliš veľký úspech neožal.

Od roku 1970 hral a spieval v kapele The Faces. Výraznejší zlom však nastal po vydaní prvého sólového albumu. Platňa Every Picture Tells A Story prekonala všetky očakávania. Pesnička Maggie May sa vyšvihla na prvú priečku európskych i zámorských hitparád. Kariéra speváka nabrala na obrátkach. Aj keď Rod naďalej spieval v kapele The Face, jeho úspechy ju úplne zatienili. Aj kvôli tomu sa kapela po piatich rokoch rozpadla. Od toho času sa anglický spevák venoval výlučne sólovej kariére. Vďaka viacerým hitom, ktoré naspieval, ako napr. Every Beat of My Heart, Rhythm of My Heart alebo Have I Told You Lately, sa stal spevákom so svetovým menom. Viacero známych piesní naspieval s Tinou Turner, so Stinom a Bryanom

Adamsom. Posledný jeho album Still the Same… Great Rock Classics of Our Time sa dostal na hudobný trh vlani. Doteraz sa Rod Steward stihol dvakrát oženiť a toľkokrát sa aj rozviedol. Má sedem detí. Vďaka svojim hudobným úspechom mu anglická kráľovná Alžbeta II. udelila Rad Britského impéria za zásluhy a prínos v populárnej hudbe. (ms)

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED

Francúzske zemiaky s Tofu

1 kg v šupke uvarených zemiakov, 330 g sójového syra Tofu,1 téglik bieleho jogurtu, 2 vajcia, 100 ml rastlinného oleja, soľ, majorán, sójová omáčka.

Syr Tofu pokrájame na menšie plátky a pokvapkáme ich sójovou omáčkou. Zemiaky ošúpeme a pokrájame na kolieska. Na dno vymasteného pekáča dáme vrstvu zemiakov, posolíme ich a na ne uložíme plátky syra. Postup opakujeme a zakončíme zemiakmi. Dáme piecť do vyhriatej rúry. Po polhodine vyberieme a zalejeme jogurtom, v ktorom sme rozmiešali vajcia so štipkou soli. Dopečieme a pred podávaním ozdobíme petržlenovou vňaťou alebo pažítkou.

Syrové slimáčiky s tofu

300 g hrubej múky, 200 g hladkej múky, 250 g tuku, 100 g údeného sójového syra Tofu, 100 ml mlieka, 20 g čerstvého droždia, 1 lyžička cukru, 2 lyžičky soli, 1 vajce na potretie.

Z múky, tuku, lyžičky soli, 60 g postrúhaného syra a kvásku zamiesime cesto a necháme ho vykysnúť. Znova ho vymiesime, sformujeme do valca a ten rozkrájame na 6 rovnakých častí. Každú časť rozvaľkáme na okrúhlu placku hrubú 1-1,5 cm a pokrájame ju ako tortu na 16 rovnakých dielov. Sformujeme závitky (od širšieho konca cesto zvinieme), uložíme ich na suchý plech, potrieme rozšľahaným vajíčkom a posypeme zvyškom postrúhaného Tofu zmiešaného s lyžičkou soli. Dáme do vyhriatej rúry a upečieme do ružová.

Desiatové kapsičky

1 balíček lístkového cesta, 250 g prerastenej oravskej slaniny, 250 g mäkkého syra, 2 polievkové lyžice pažítky, 1 polievková lyžica horčice, 200 g paradajok, soľ, trošku vegety, vajce a 1 žĺtok na potretie.

Slaninu pokrájame na tenšie pásiky a prudko opražíme dochrumkava, potom pokrájame na ešte menšie kúsky. Zmiešame syr, pažítku, horčicu, pridáme opraženú slaninu, pokrájané paradajky, posolíme a ochutíme vegetou. (Ak je syr slaný, nemusíme soliť, len poprášime vegetou). Lístkové cesto rozvaľkáme (nie veľmi tenko), pokrájame na väčšie štvorce, do stredu každého dáme lyžičkou primerané množstvo plnky (tak, aby nám nevytekala), cesto preložíme na trojuholníkové kapsičky, okraje postláčame a poukladáme na suchý plech. Nakoniec kapsičky potrieme rozšľahaným vajcom a žĺtkom, vložíme do vopred vyhriatej rúry a upečieme dozlatista. Môžeme podávať so šalátom.

ZÁKUSKY

Krémové rezy s jablkami

5 vajec, 150 g polohrubej múky, 150 g práškového cukru, 5 polievkových lyžíc vlažnej vody, 1/2 vrecúška prášku do pečiva (môže byť aj celý).

Plnka I: 900 g očistených jabĺk, 1 vrecúško vanilkového cukru, mletá škorica, citrónová kôra.

Plnka II: 1 vrecúško vanilkového pudingu, 3 dl mlieka, 1 polievková lyžica maizeny, 200 g masla.

Suchý plech vyložíme alobalom a rozložíme naň postrúhané jabĺčka. Žĺtky vymiešame s cukrom a vlažnou vodou na hustý krém, pridáme múku s práškom do pečiva a sneh. Cesto rozotrieme na jablkovú hmotu a upečieme. Upečený koláč opatrne prevrátime na dosku, vyklopíme a alobal stiahneme. Uvaríme puding, necháme vychladnúť a potom po častiach z neho pridávame do masla vymiešaného s cukrom. Pudingovú plnku natrieme na jablkovú vrstvu a navrch dáme čokoládovú polevu. Po stuhnutí krájame na úhľadné rezy.

ŠALÁTY

Fazuľový šalát s mladou cibuľkou

250 g veľkej bielej fazule (môže byť aj iná), 2-3 mladé cibuľky aj s vňaťou, 1 strúčik cesnaku, 2 polievkové lyžice majolky, 1 téglik smotanového jogurtu, soľ, čierne mleté korenie, trošku octu a cukru.

Vopred namočenú fazuľu uvaríme v slanej vode domäkka, ale dáme pozor, aby sa nerozvarila. Opatrne premiešame s majolkou, jogurtom, pokrájanou cibuľkou, pretlačeným cesnakom a podľa potreby ochutíme. (ms)

WETERYNARZ

Pryszczyca krów, owiec i świń (cz. 2)

Walkę z wirusem pryszczycy bardzo utrudnia jego łatwość rozprzestrzeniania się za pośrednictwem wiatru. Istnieje też wiele gatunków zwierząt (np. konie, psy i ptaki), które choć same są odporne na działanie zarazka pryszczycy, stają się jego biernymi nosicielami. Razem z nimi uśpiony wirus może wędrować z miejsca na miejsce, dopóki nie natrafi na właściwego żywiciela. Zdarza się, że nosicielami pryszczycy zostają owce lub krowy, które przebyły chorobę. Nosicielstwo w takich przypadkach może trwać nawet do dziewięciu miesięcy. Przez cały czas zwierzęta rozsiewają aktywne zarazki. Oczywiście roznosić chorobę mogą również dzikie zwierzęta parzystokopytne, takie jak sarny lub jelenie. Idealnym „środkiem transportu" dla wirusa pryszczycy jesteśmy my sami. Roznosimy go więc po świecie na własnych ubraniach, na kołach samochodów bądź na innych przedmiotach. Bardzo istotnym czynnikiem sprzyjającym szybkiemu rozprzestrzenianiu choroby jest duże zagęszczenie zwierząt w fermach hodowlanych. Pryszczyca w niewielkim stopniu zagraża człowiekowi. Możemy co prawda zakazić się tym wirusem, jednak przebieg choroby jest bardzo łagodny. Jej objawy jeśli w ogóle wystąpią - to nieznaczne podniesienie temperatury ciała oraz pęcherze, które pojawiają się wokół ust i między palcami. Po krótkim czasie stosowania lekarstw objawy ustępują i choroba mija. Zresztą zakażenia u ludzi są sporadyczne ze zrozumiałych względów najczęściej ulegają im osoby mające częsty kontakt ze zwierzętami, a więc rolnicy i lekarze weterynarii.

Teoretycznie każdy z nas może zarazić się pryszczycą, spożywając mięso lub mleko od chorych krów czy owiec. To ryzyko naprawdę jest jednak niewielkie. Dlatego że ani mięso, ani mleko od krów, nie tylko chorych zwierząt, ale nawet podejrzanych o zakażenie, nie trafia na rynek. Ponadto mięso i mleko dopuszczone do obrotu poddawane są ścisłej kontroli weterynaryjnej. Jeśli nie dojdzie do jakiś groźnych powikłań wskutek wtórnych zakażeń bakteryjnych, pryszczyca u dorosłych zwierząt nie prowadzi do śmierci. Przypadki śmiertelne dotyczą jedynie jagniąt i cieląt. Związane są ze zmianami zwyrodnieniowymi mięśnia sercowego.

Wirus pryszczycy jest bardzo inwazyjny. Bardzo szybko może zaatakować całą populację podatnych na nią zwierząt. Łatwo sobie wyobrazić, jakie straty ponoszą rolnicy, zmuszeni do likwidacji wszystkich chorych krów lub świń lub nawet jeszcze zdrowych, ale zagrożonych chorobą. Ogromne straty ponosi również państwo, a to dlatego, iż komisja ekspertów z Unii Europejskiej natychmiast wydaje zakaz eksportu żywności z kraju, w którym stwierdzono pryszczycę. Straty ekonomiczne mogą być naprawdę ogromne.

Zabijanie chorych i bezpośrednio zagrożonych chorobą zwierząt jest z pewnością drastyczną metodą walki, jednak obecnie najskuteczniejszą. Dysponujemy wprawdzie szczepionką przeciw pryszczycy, jednakże przy jej stosowaniu napotykamy pewien poważny problem. Jak wiadomo, szczepienie polega na wprowadzeniu do organizmu niewielkiej liczby nieaktywnych wirusów. W ten sposób zmuszamy organizm do produkcji odpowiednich przeciwciał. Problem w tym, że nie potrafimy ze stuprocentową pewnością odróżnić przeciwciała powstające w wyniku szczepienia od tych wytwarzanych w odpowiedzi na zakażenie. Szczepienia chronią zwierzęta przed zachorowaniem, jednak mogą prowadzić do nosicielstwa wirusa.

Ropne zapalenia płuc z tworzeniem ropni

występują często u owiec i kóz jako procesy samoistne lub w połączeniu z innymi chorobami. Z reguły stwierdza się liczne ropnie. Opłucna jest zwykle nad nimi zapalnie zmieniona. Rzadko się obserwuje objawy kliniczne, zazwyczaj diagnozę stawia się po śmierci. Z ropni najczęściej izoluje się Actinomyces pyogenes, rzadziej Actinobacillus lignieresi lub Staphylococcus aureus. Ropnie w płucach mogą być związane także z gruźlicą rzekomą wywołaną przez Corynebacterium pseudotuberculosis. Przy tej chorobie ropnie występują jednak najczęściej w węzłach chłonnych głowy i szyi, płuc oraz wątroby.

Robaczyce płucne

u owiec mogą być wywołane przez duże (Dictyocaulus filaria) lub małe (różne Protostrongylidae) pasożyty. Te ostatnie inwazje są bardzo częste, ale objawów klinicznych z reguły się nie obserwuje. Natomiast inwazja Dictyocaulus filaria wywołuje ciężką chorobę z przyspieszonym oddechem, dusznością wydechową, suchym, napadowym kaszlem i wypływem z nosa. Jeśli dołączą się wtórne infekcje, występuje też gorączka i zaburzenie stanu ogólnego. (aj)

PRAWNIK

Warto wiedzieć

Do końca 2007 roku przesunięto możliwość przechodzenia na wcześniejszą emeryturę. Dzięki temu prawo do takiego świadczenia zyskały kobiety urodzone w 1952 roku.

Odliczenia za leki

Masz nadal prawo odliczać od podatku wydatki na leki, jeśli jesteś osobą niepełnosprawną lub taką osobę utrzymujesz (np. męża, dzieci, rodzeństwo, rodziców albo teściów). Aby skorzystać z tej ulgi, wydatki na leki muszą przekraczać 100 zł miesięcznie.

Alimenty od rodzeństwa

W pewnych sytuacjach domagać się można alimentów od rodzeństwa, a mianowicie wówczas, gdy znajdziemy się w niedostatku. Oznacza to, że sami nie możemy sami zaspokoić swoich potrzeb, ponieważ nie mamy niezbędnych do tego środków ani też nie możemy ich uzyskać, wykorzystując własne możliwości zarobkowe. Co więcej, przyczyna niedostatku musi być niezależna od naszej woli. A tak właśnie jest w przypadku, gdy niedostatek jest spowodowany nieuleczalną chorobą. Wtedy są podstawy do tego by starać się o alimenty od rodzeństwa.

Ważność recepty

Recepta jest przeważnie ważna 30 dni. Wyjątek stanowią recepty z pogotowia, z tzw. doraźnej pomocy czy też recepty wystawione na antybiotyki. W tych przypadkach recepta jest ważna krócej, bo tylko 7 dni. W takich sytuacjach skrócony termin wykupu leków jest uzasadniony. Pozostałe recepty można realizować po upływie daty ważności, ale niestety bez prawa do refundacji.

Bezpieczeństwo karty płatniczej

Karty do bankomatów stały się już codziennością. Często powstaje pytanie czy aby karty do bankomatów są bezpieczne? Wiele osób obawia się kradzieży karty lub posłużenia się nią przez nieuczciwą osobę. Musimy pamiętać, aby zachować podstawowe środki bezpieczeństwa w obchodzeniu się z kartą płatniczą. Przede wszystkim powinniśmy przechowywać ją w sposób bardzo staranny. Nie należy zostawiać karty w torebce ani płaszczu, kiedy pozostawiamy ich w obecności nieznanych osób. Nie wolno też zapisywać indywidualnego numeru PIN ani na karcie, ani w jej pobliżu. Najlepiej zapamiętać go, albo zapisać w zaszyfrowanej postaci, np. jako fikcyjny numer telefoniczny lub numer rejestracyjny. Warto też mieć przy sobie całodobowy numer telefonu banku, pod którym możemy zastrzec kartę w przypadku jej kradzieży, zgubienia czy utraty w jakichś nieznanych okolicznościach. Karta zostanie zablokowana już z chwilą zgłoszenia i będzie dla złodzieja bezużyteczna. Ze względów bezpieczeństwa starajmy się nie podejmować gotówki z bankomatów położonych w ustronnych miejscach. Kod PIN powinniśmy też wpisywać w bardzo dyskretny sposób, aby uniemożliwić jego podejrzenie przez niepowołaną osobę. Plagą się stało kopiowanie kart przez minikamery, które zakładają oszuści na bankomatach. Dlatego wpisując kod PIN należy zasłonić rękę drugą ręką. Są to podstawowe zasady bezpiecznego korzystania z własnych oszczędności za pomocą karty płatniczej. (aj)

HVIEZDY O NÁS

RYBY (19.2.-20.3.)

V prvej polovici mesiaca sa ti nebude príliš dariť. Aj keď vložíš do práce veľkú snahu a budeš sa usilovať, neprinesie to príliš oslňujúce výsledky. Celá námaha sa skôr negatívne odrazí na tvojom zdraví. Druhá polovica mesiaca bude o čosi lepšia a čaká ťa aj príjemné prekvapenie.

BARAN (21.3.-20.4.)

Naplní ťa vnútorná radosť. Keďže sa ti bude naozaj dariť a hviezdy sú ti naklonené, využi to vo svoj prospech. V tvojej rodine bude vládnuť láska a prívetivosť. Aj v podnikaní sa ti bude dariť, takže z väčšími výdavkami nebude problém. Na konci mesiaca si dávaj pozor na svoje zdravie.

BÝK (21.4.-20.5.)

Tento mesiac bude pre teba dobrý. Budeš sa dobre cítiť a budeš spokojný. V rodine bude vládnuť milá atmosféra. Ak podnikáš, bude sa ti dariť a trochu si aj zarobíš. Ak pracuješ vo firme, tvoja námaha bude ocenená a získaš finančnú prémiu. Možno dostaneš lepšie pracovné miesto.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Čaká ťa veľmi dobré obdobie. Rodinné vzťahy sa polepšia a s inými ľuďmi si taktiež budeš dobre vychádzať. Zárobky sa síce nezvýšia, avšak výdavky budú o čosi menšie. V práci, ktorá ti prinesie taktiež veľa radosti, sa ti bude dariť. V polovici mesiaca nadviažeš niekoľko nových známostí.

RAK (22.6.-22.7.)

Odhodlanosť ti nechýba. Trpezlivo pracuješ aj v nepriaznivých podmienkach, vďaka čomu dosahuješ úspechy. Môžeš sa však cítiť unavený. Istá osoba z rodiny si bude robiť o teba starosti, skús sa nad tým zamyslieť, prečo. Na konci mesiaca sa všetko urovná. Vo financiách sa radšej nič nezmení.

LEV (23.7.-23.8.)

Prvé dva týždne budú pre teba priaznivé. Čaká ťa niekoľko zaujímavých ciest. Budeš zdravý ako ryba, s ostanými budeš vychádzať veľmi dobre a v rodine bude panovať milá atmosféra. Druhá polovica mesiaca, bude náročnejšia, budeš si musieť poradiť s prívalom pracovných povinností.

PANNA (24.8.-23.9.)

Čaká ťa šťastný mesiac. Objavia sa nové známosti, nové nápady. Skončia sa staré spory. Zdravie ti bude slúžiť. Ak chceš začať podnikať, tak nazaháľaj, pretože február je na to ako stvorený. V práci sa ti bude dariť. Pravdepodobne získaš lepšie pracovné miesto. Rodina ti bude oporou.

VÁHY (24.9.-23.10.)

V prvej polovici mesiaca pôjde všetko po starom. Nič nové ťa nečaká. Druhá polovica bude o čosi lepšia. Ak máš nejaký súdny spor, alebo sa chceš zúčastniť nejakého konkurzu, vyhráš. Podarí sa ti zrealizovať plány, ktoré si si naplánovala. So svojim partnerom si budeš dobre rozumieť.

ŠKORPION (24.10.-22.11.)

Aj keď čas nie je nepriaznivý, tvoje chaotické počínanie ti môže skomplikovať život. To, čo by ti mohlo priniesť trochu šťastia, sa ti vôbec nebude páčiť. Avšak to, v čo dúfaš, že ti šťastie prinesie, ťa môže poriadne sklamať. Stratíš pocit istoty. Ak budeš trpezlivý, čakajú na teba lepšie časy.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Čaká ťa naozaj podarený mesiac. V prvej polovici dobehneš všetko zameškané. Budeš sa cítiť naozaj šťastný. Dokonca dostaneš zaujímavú odmenu. Aj s náročnými vecami si poradíš úplne hladko. Ak sa chceš vrhnúť na niečo nové, urob to v prvej polovici mesiaca.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Tento mesiac sa radšej nevrhaj na nič, čo považuješ v živote za dôležité. Ak by si chcel niekde investovať, odlož to pre istotu na neskôr. Dávaj si pozor na to, čo hovoríš, aby si sa nedostal kvôli maličkostiam do väčších konfliktov. Druhá polovica mesiaca ti však tvoju náladu istotne polepší.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Nastávajúci čas nie je príliš dobrý. Neskôr sa to však polepší. Ak chceš dosiahnuť to, čo chceš, musíš ešte chvíľku počkať. Zvady s inými obchádzaj zďaleka. Občas však preblysne aj iskierka nádeje. Na ďalšiu cestu sa radšej sa nevyberaj. Aj keď trošku narobíš, bude to mať dobrý efekt. (ms)

NÁŠ TEST

Viete riešiť problémy?

1. Čakáte v reštaurácii na jedálny lístok, ale čašník vás stále prehliada:
a) uštipačne sa spýtate, či tu tiež niekto obsluhuje – 10; b) počkáte ešte pár minút a potom odídete – 5; c) po jedálny lístok si zájdete sám – 0.

2. Vaši rodičia riešili svoje problémy:
a) mlčaním – 0; b) neustálymi hádkami – 10; c) diskusiami, ktoré občas niečo vyriešili – 5.

3. Vidíte zlodeja kradnúť auto. Zavoláte políciu, ale povedia, že prídu, keď budú mať čas:
a) budete sa sťažovať nadriadenému – 5; b) splnili ste si povinnosť, viac vás to nezaujíma – 0; c) poviete im, čo si o nich myslíte – 10.

4. Posadíte sa doma k večeri a ako naschvál zazvoní telefón:
a) nevšímate si to a ďalej večeriate – 0; b) požiadate volajúceho, aby zavolal neskôr – 10; c) zarozprávate sa a večera chladne – 5.

5. U vás doma väčšinou vyprovokuje hádku:
a) partner – 0; b) vy – 10; c) niekedy on, inokedy ja – 5.

6. Dozviete sa, že kolega vás ohovára:
a) začnete ho tiež ohovárať – 10; b) je vám to ľúto, nič ste mu neurobili – 0; c) idete za ním a porozprávate sa – 5.

7. Partner vyprovokuje hádku na verejnosti:
a) je vám to nepríjemné a radšej s ním súhlasíte – 0; b) do hádky sa zapojíte – 10; c) zoberiete sa a odídete – 5.

8. Noví susedia opakovane organizujú hlučný večierok:
a) búchate a žiadate o pokoj – 5; b) zavoláte políciu – 10; c) dáte si vatu do uší a pokúsite sa spať – 0.

9. Priatelia vám sprostredkovali rande naslepo. Hneď však spoznáte, že to nie je „to pravé.“ Čo urobíte?
a) poviete, že sa k sebe nehodíte – 10; b) navrhnete, že si dáte niekde iba kávu – 5; c) pretrpíte to a desíte sa ďalšieho telefonátu – 0.

10. Kolega dostal pochvalu za prácu, ktorú ste však urobili vy:
a) mrzí vás to, ale nevyvoláte konflikt – 0; b) pôjdete za šéfom a objasníte situáciu – 10; c) otvorene sa ho spýtate, prečo nepovie pravdu – 5.

Vyhodnotenie:

0-35 bodov: Konfliktom sa vyhýbate. Nedokážete sa brániť, tak radšej ustupujete. Dosť! Nebojte sa povedať vlastný názor a stojte si za ním.

40-75 bodov: Konflikty nevyhľadávate, ale ani pred nimi neunikáte. Ak vás však niekto alebo niečo nahnevá, nebojíte sa dať to patrične najavo.

Viac ako 75 bodov: Podľa vás je najlepšou obranou útok. Dostanete, čo chcete, ale ľudia sa vás boja alebo vás nemajú radi. Zamyslite sa, či sa nehádate pre úplne malichernosti. (aj)

MENO VEŠTÍ

MAGDALÉNA – pekné, ale dosť zriedkavé meno, najmä v mestách. Častejšie sa s ním môžeme stretnúť na vidieku a v malých mestečkách. Je to najčastejšie blondína, alebo tzv. tmavá blondína, vysoká alebo priemerne vysoká. Obyčajne je štíhla, ale nie chudá a má peknú, súmernú postavu. Má modré alebo sivé oči, veľké a okrúhle, široké ústa a zdravú, ružovú pleť, ako broskyňa. Pohybuje sa ľahko, plynule a pôvabne, ako keby sa ani zeme nedotýkala. Od malička je trochu zahľadená do seba, má bohatý vnútorný život. Miluje prírodu, vyzná sa stromoch a kroch, kvetoch, bylinách, zvieratách a vtákoch. Bez akejkoľvek pochybnosti odlišuje napr. jedlé huby od jedovatých. Vtáky a zvieratá ju majú rady. Je zaujímavé, že často ani psy na ňu neštekajú a včely ju neštípu. Dobre sa vyzná v liečení bylinami, ktoré cez leto zbiera, vie predpovedať dážď, búrku, krupobitie, sneženie, horúčavy a budúcu úrodu. Dokáže veštiť z dlane, postaviť horoskop, ktorý sa často stáva skutočnosťou. Ľudia ju často nazývajú rusalkou, vílou, niekedy aj bosorkou, ale vcelku ju majú radi, keďže aj ona má rada ľudí a robí veľa pre ich dobro. Nevedno prečo, Magdaléna neznáša tmu a zimu. Keď ide spať, často na nočnom stolíku zažne malú lampičku, ktorú necháva horieť celú noc. Má rada veľké priestory, čerstvý vzduch, zeleň a čistú prírodu.

Magdaléna je osoba s vrodenou intuíciou, ktorou sa riadi v živote. Možno povedať, že má šiesty zmysel. Je spravidla nežná, citlivá, trpezlivá, usmievavá a zdanlivo bezbranná. Zlí, úskoční a klamliví ľudia sa pri nej cítia zle a vyhýbajú sa jej. Obávajú sa jej v presvedčení, že pozná ich myšlienky, teda aj ich najtajnejšie zámery, ktoré chcú utajiť. Magdaléna má rada kvety, sladkosti a romantickú hudbu. Neznáša výstrednosť a snaží sa obliekať jednoducho a skromne. Má znamenitú pamäť, čo jej pomáha v učení a práci. Stačí, keď niečo raz vidí, alebo počuje, už to viac nezabudne. Spolupracovníci ju majú veľmi radi za jej nezištnosť a dobré srdce. Nadriadení si ju vážia, zato kolegyne ju neznášajú a všetko jej závidia. Vďaka svojej intuícii sa vydáva veľmi dobre. S manželom si dobre rozumie. Je dobrou, starostlivou matkou. Svojim deťom dáva pekné, aj keď zriedkavé mená. Málokedy chorľavie a dožíva sa vysokého veku. (aj)

– Nepočul si o globálnom oteplení?

Gazda Držgroš sa rozhodol, že si kúpi novú Felíciu a to na lízing. Predavač sa ho pýta:

- Strýko, a koľko by ste chceli splácať mesačne?

- Nóóó, - poškrabe sa za uchom gazda, - tak asi päťdesiat korún.

- Ale dedo, veď to by ste splácali aspoň sto rokov!

- Ale to mi vôbec nevadí, - kývne rukou gazda, - hlavná vec, že je to auto nové a že bude moje!

*****

Dvaja kamaráti z mokrej štvrte sa rozhodli, že už to takto nemôže ísť ďalej a navždy skoncujú s pijatikou. Zostala im však jedna plná fľaša slivovice. Čo s ňou?

- Počúvaj, - povie po chvíli jeden, - ja budem držať fľašu za chrbtom a ty budeš hádať, v ktorej ruke ju mám. Keď uhádneš, tak si naposledy poriadne vypijeme, ak nie, vylejeme ju do potoka. Tak hádaj.

Druhý začne hádať:

- V ľavej.

- Počkať! - vykrikne druhý. Nie tak rýchlo, poriadne si to rozmysli!

*****

- Čo ti povedala včera žena, keď si tak neskoro prišiel domov? - pýta sa jeden kamarát druhého.

- Nič. Išiel som domov spiatočky, a keď sa žena zobudila, myslela si, že odchádzam do roboty.

*****

Gazda išiel na trh nakupovať trávové semeno. Pýta sa predavača:

- Je toto kvalitné sem no?

- Ale samozrejme. Ak by vám tráva nevzišla, pokojne nám ho prineste späť a my vám ho vymeníme.

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Tvaroh – máš nepriateľov; pripravovať – neveľké peniaze.

Uši, byť ťahaný za ne – dostaneš sa do závislosti; dlhé – nemilé klebety; zapcháte – budeš ukrivdený; znetvorené – utrpenie; oslie mať – urobíš nejakú hlúposť; sám sa za ne ťahať – zabúdaš na svoje povinnosti; šepkať do nich – poznáš klebetníka; umývať si – budeš obľúbený v spoločnosti; zranené – priateľ ťa prekvapí; pekné, ale veľké – jeden z tvojich priateľov bude mať šťastie.

Valčík tancovať – čoskoro budeš vyznávať lásku; vidieť niekoho tancovať – neopätovaná láska; hrať – pripravíš niekomu milé prekvapenie; počuť hrať – mal by si využiť svoju mladosť a elán.

Vata – v tvojom okolí sa chystajú novoty.

Večera – akési nepriaznivé okolnosti pre teba; jesť spolu s niekým – šťastie v rodinnom kruhu. (aj)

Homosexualita u baranov. Americkí vedci čelia kritike za výskum homosexuality baranov. Práve náklonnosť k rovnakému pohlaviu je u baranov celkom obvyklá. Rovnaké pohlavie z nich vyhľadáva celá jedna desatina. Aj preto sa v USA uskutočnil výskum, ktorý

mal viesť k odhaleniu toho, ako barany preorientovať pomocou hormonálnej liečby. Za mierny úspech sa považuje už i to, že z homosexuálnych baranov sa podarilo spraviť bisexuálov. Z výsledkov sa tešia najmä farmári, v ktorých záujme je, aby sa ich barany čo najviac venovali ženskému pohlaviu a množili sa. Výsledky výskumu by mohli viesť aj k ozrejmeniu niektorých súvislostí týkajúcich sa ľudskej homosexuality. Znepáčil sa, ale homosexuálom a ochrancom zvierat, ktorí argumentujú tým, že pokiaľ je homosexuálny každý desiaty baran, je to v poriadku a stav nemožno považovať za abnormálny. (SITA)

Silikóny v dražbe. Bývalú účastníčku reality-šou Big Brother a modelku Caroline Gynning už prestali baviť silikónové implantáty, ktoré si pred niekoľkými rokmi nechala voperovať. Rozlúčiť sa so svojou ozdobou plánuje netradičným spôsobom - implantáty vydraží na eBay a peniaze venuje charite. V stĺpčeku pre švédsky týždenník Punkt uviedla, že o jej prsiach neustále všetci hovorili a tak po čase nadobudla pocit, že zakrývajú jej skutočnú identitu. Carolina vysvetlila, prečo chce silikóny vydražiť v populárnej internetovej dražbe: „Za desať rokov mi priniesli veľa radosti a pôžitku. Chcela by som, aby podobnú funkciu splnili aj teraz - chcem, aby splnili radosť tým, ktorí nemajú ľahký život.“ (Pravda.sk)

Podprsenka jej zachránila život. Obyvateľka amerického štátu Florida môže ďakovať svojej lacnej podprsenke za to, že ešte žije. Debbie Binghamová sa spolu s rodinou jedného večera dívala na ohňostroj, keď tu zrazu niekto vystrelil z malokalibrovky do vzduchu a ona ucítila zásah do ramena. Sama vraj guľku nezaregistrovala, cítila len ostrú bolesť. Jej dcéra si vzápätí všimla, ako cez košeľu jej 46-ročnej mamy presakuje krv. Keď zranenie bližšie preskúmali, objavili zatúlanú guľku uviaznutú v ramienku jej zlatej podprsenky. Pani Binghamová označila svoju podprsenku za „veľmi lacnú“, avšak po tomto incidente si ich chce zadovážiť ešte zopár. (TASR)

SLNKO, SENO A VIETNAM. Asi takto by sa mohla nazývať štvrtá časť známej českej filmovej trilógie. Práve vo Vietname im totižto vietnamský chovateľ Nguyen Chi Cong prebral ich nápad na zvýšenie produktivity v dojení kráv a využil ho pri ošípaných. A pritom tvrdí, že vynašiel nový spôsob na zvýšenie produktivity svojej farmy. Trom tisíckam prasiat púšťa cez obed hudbu Beethovena, Mozarta a Schuberta. Cong povedal, že nahrávky klasických symfónií a sonát začal prehrávať pred šiestimi rokmi pre potešenie z hudby a na upokojenie ošípaných. „Pozoroval som, že moje prasatá začali jesť viac a že priberali rýchlejšie než zvyčajne,“ povedal Cong. Teraz prehráva zvieratám hudbu európskych skladateľov sedem hodín denne. „Myslím si, že som prvý chovateľ vo Vietname, ktorý používa túto techniku,“ vyhlásil Cong, ktorý

riadi farmu v južnom Dong Nai v provincii blízko Ho Chi Minh City posledných 22 rokov. Pripúšťa, že jeho nezvyčajnej metóde chýba vedecký dôkaz. Napriek tomu vyvolal veľký záujem v regióne a miestni farmári sa k nemu chodievajú priučiť. Podľa neho je hudba dobrá nielen pre ošípané, ale aj pre ďalšie domáce zvieratá.

ĽUDIA V KLIETKE. Austrálska zoologická záhrada sa rozhodla do opusteného výbehu po orangutanoch umiestniť ľudské osadenstvo, ktoré bude počas mesačného pobytu súťažiť aj o popularitu. Šesť ľudí už obýva výbeh v zoologickej záhrade v Adelaide. Skupiny ľudí sa budú vo výbehu striedať po týždni pobytu, pričom ich návštevníci môžu sledovať tak za veľkými sklami, ako aj cez internet. Návštevníci zoo môžu hlasovať na svojho obľúbeného človeka vo výbehu, ktorého budú študovať odborníci skúmajúci správanie zvierat, aby tak zlepšili životné podmienky pre veľké opice v zajatí, ako napríklad šimpanzy. Špecialistka na zvieraciu psychológiu z University of South Australia Carla Litchfield bude celý mesiac bývať vo výbehu s osadenstvom. Súčasťou jej práce v zoo je nájsť zamestnanie pre veľké opice a ostatné zvieratá, aby sa ich mozog a správanie správne stimulovalo. Podotýka, že nikdy netušila, aké to môže byť, takže mesiac vo výbehu jej dá dobrú možnosť preskúmať všetky vône a zvuky a aké to vlastne je, keď vás denne sledujú tisíce ľudí. Projekt má pomôcť vyzbierať peniaze pre výstavbu nového výbehu pre šimpanzy. (SITA)

Socha na počesť prostitútok sveta. V Amsterdame postavia bronzovú sochu znázorňujúcu sebavedomú ženu, ktorá vykonáva najstaršie povolanie sveta. Stane sa tak v miestnej vyhýrenej štvrti a na počesť všetkých prostitútok sveta. Presný názov diela holandskej sochárky Els Rijerseovej ešte nie je známy. To isté platí aj o lokalite, v ktorej bude socha stáť. Odhalenie diela, ktoré objednala u spomínanej umelkyne niekdajšia „veselá deva“ Mariska Majoorová, vraj schválilo už aj vedenie holandského veľkomesta. (TASR)

Svadobné „nie“. Istý rakúsky pár bol nútený odložiť svoju svadbu o desať týždňov potom, čo nevesta zo žartu na otázku oddávajúceho, či si berie muža po svojom boku za svojho zákonitého manžela, odpovedala: „Nie“. Aj napriek naliehavej prosbe nevesty, ktorá okamžite povedala, že svoju odpoveď myslela iba zo žartu, oddávajúci okamžite prerušil ceremóniu v meste Steyr. Podľa denníka Oberösterreichische Nachrichten rakúske zákony určujú 10-týždňovú čakaciu lehotu na ďalší sobáš, ak jedna z oddávajúcich strán vydá svoje odmietavé stanovisko. Ako denník ďalej uviedol, rozhodnutie oddávajúceho má zaručiť, že sa podobné vtipy nebudú opakovať. (SITA)

OBLÁTKOVÉ STRETNUTIA '2007

Foto: redakcia Život

Zimná scenéria. Foto: František Paciga

DRUKARNIA

TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

adres biura Zarządu Głównego TSP:

ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: (012) 634-11-27, 632-66-04
DTP: tel. (012) 633-09-41
fax: (012) 632-20-80
e-mail: zg@tsp.org.pl
www.tsp.org.pl
NIP: 676-01-12-788
nr konta: Bank Polska Kasa Opieki S.A. III/O Kraków
36-1240-2294-1111-0000-3708-6972

Oferujemy:

- jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości do formatu A2,
- skład komputerowy,
- kompleksowe opracowanie prac,
- prace introligatorskie,
- wydawnictwa i inne

Polecamy do nabycia nasze publikacje:

- Almanach, *Słowacy w Polsce cz. VI, VII, VIII, IX*, Kraków ..... 10,00 zł
- J. Ciągwa, J. Szpernoga, *Słowacy w Powstaniu Warszawskim*, Kraków 1994 .... 8,00 zł
- Zbigniew Tobjański, *Czesi w Polsce*, Kraków 1994 ..... 10,00 zł
- J. Ciągwa, *Dzieje i współczesność Jurgowa*, Kraków 1996 ..... 10,00 zł
- H. Homza, St. A. Sroka, *Štúdie z dejín stredovekého Spiša*, Kraków 1998 ..... 11,00 zł
- *Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich*, Kraków 1998 ..... 12,00 zł
- Vlastimil Kovalčík, *Klucz Światła – wybór poezji*, Kraków 1998 ..... 13,00 zł
- Pavol Országh Hviezdoslav, *Dzieci Prometeusza • Deti Prometeusa*, Kraków 1999 ..... 15,00 zł
- Regina Adamska-Matusiak, *Klasycyzująca poetyka Milana Rúfusa*, Kraków 1999 ..... 5,00 zł
- *Miasta i Miejsca, Mestá a Miesta*, II polsko-słowackie spotkania poetów, Kraków 2001 ..... 10,00 zł
- *Antologia współczesnej poezji słowackiej*, w przekładach Bohdana Urbankowskiego, Kraków 2002 ..... 15,00 zł
- Julian Kwiek, *Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957*, Kraków 2002 ..... 10,00 zł
- *Spotkanie • Stretnutie*, polsko-słowackie spotkanie poetów Krakowa i Žyliny, Kraków 2002 ..... 7,00 zł
- Anton Hykisch, *Kochajcie królową*, Kraków 2003 ..... 15,00 zł
- Pavel Vilikovský, *Wiecznie zielony...*, Kraków 2004 ..... 10,00 zł
- Jozef Leikert, *Rosa na duszy*, Kraków 2004 ..... 15,00 zł
- Franciszek Kolkowicz, *Moje pejzaże • Moje krajinky*, Kraków 2004 ..... 10,00 zł
- *Exlibrisy twórców czeskich i słowackich*, Kraków 2004..... 8,00 zł
- *Krajanský spevník*, Towarzystwo Słowaków w Polsce, Kraków 2005 ..... 10,00 zł
- Franciszek Kolkowicz, *Oravské návraty*, Kraków 2005 ..... 5,00 zł
- Ivan Bukovčan, *Stryczek dla dwóch, czyli rzeź domowa*, Kraków 2006 ..... 6,00 zł